

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Igor Zor

KONCEPT BOJA PROTI DROGAM (ŠTUDIJA
PRIMERA ZDA)

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Igor Zor

Mentorica: prof. dr. Ljubica Jelušič

KONCEPT BOJA PROTI DROGAM (ŠTUDIJA
PRIMERA ZDA)

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

Zahvala:

... dr. Mateju Sandetu in prof. dr. Ljubici Jelušič za strokovno pomoč, dedi Janezu za lektoriranje, vsem ostalim pa za potrpežljivost pri čakanju.

Koncept boja proti drogam (študija primera ZDA)

V svojem diplomskem delu sem proučeval primer ameriškega boja proti prepovedanim drogam, ki se imenuje tudi Vojna proti drogam. Ameriško politiko na področju prepovedanih drog se splača proučevati iz večih razlogov. Zgodovina pokaže, da so bile ZDA med pobudnicami prohibitivnega pristopa soočanja s to problematiko. Ta pristop so prvič ubrale pri zvezni prepovedi alkoholnih pijač leta 1918 (zakon stopil v veljavo 1920), ki pa je bila leta 1933 preklicana. Kljub temu je zvezni sistem za nadzor nad drogami že pognal svoje temelje v davčnem delu zveznih oblasti in se preko dvajsetega stoletja izoblikoval kot posebna veja nacionalno varnostnega sistema in na tem področju oblikovala tudi svojo ideologijo. Sama ideologija narekuje prohibitiven, agresiven in zelo kaznovalno naravnani način soočanja s problematiko zlorabe prepovedanih drog. Sam sistem aktivno in brezkompromisno nasprotuje vsem alternativnim pristopom, ki bi znali doprinesti k omilitvi ekstremnih stališč katera trenutno sestavljajo jedro zvezne politike na tem področju. Ne gre pa zanemariti tudi vpliva, ki so ga ZDA imele pri razvoju mednarodnega sistema nadzora na področju in vpliva, ki ga ima ta na osnovne usmeritve politik na področju drog posameznih držav članic ZN.

Ključne besede: vojna proti drogam, politika do drog, droge, politika, ideologija.

The concept of fighting against drugs (case of the US federal drug control policy)

In my graduation thesis I studied the case of the US federal drug policy, many times dubbed War on Drugs. US federal drug policy carries the meaning of great importance out of many reasons. If we have a look at the history we find out, that the USA were one of the main proponents of the prohibitive approach towards the drug problem. This approach has first came into play when the alcohol prohibition was ratified in 1918 (the law came into power in 1920). Although the prohibition law was repealed in 1933 the basis for federal drug control system was already laid within the Treasury department of the US federal government. During the course of the twentieth century this system has restructured into a full blown branch of the US National security System. It has also developed a strong ideological component that is underlaying an extremely prohibitive, aggressive and punitive approach towards the drug problem and uncompromisingly rejects all the attempts to reduce the extremity of the ongoing drug policy. USA also played a key role in the development of a prohibitively (although less punitive) oriented international drug control system which has a considerable role on the key orientation of the drug policies in the member states of the UN.

Key words: war on drugs, drug policy, illicit drugs, politics, ideology.

Kazalo vsebine

UVOD.....	8
1. Predmet proučevanja in pomen tematike.....	9
2. Cilji proučevanja.....	10
3. Hipoteza.....	10
4. Potek dela ter uporabljene metode.....	10
5. Osnovni pojmi.....	11
5.1 Droga, psihoaktivna substanca/snov	11
5.2 Klasifikacija drog.....	12
5.3 Odvisnost (dependence), zasvojenost (addiction), škodljiva raba, zloraba.....	12
5.4 Stopnje rabe, rekreativna raba.....	13
5.5 Voja proti drogam - VPD (War on Drugs - WoD).....	14
5.6 Zmanjševanje ponudbe/zmanjševanje povpraševanja.....	15
5.7 Harm reduction oz. zmanjševanje škodljivih posledic.....	15
5.8 Preventiva (primarna, sekundarna, terciarna, kvartarna).....	16
5.9 Prevalenca uporabe.....	16
5.10 Crack/freebase/kokain.....	17
5.11 Varovalni dejavniki, dejavniki tveganja.....	17
5.12 Depenalizacija in dekriminalizacija.....	18
5.13 Gateway mehanizem.....	18
5.14 Iskanje sledi jemanja prepovedanih drog v organizmu.....	19
5.15 Ideologija.....	19
5.16 Sistem.....	20
ZGODOVINA VPD.....	21
6. Tri nadloge.....	21
6.1 Alkohol.....	21
6.2 Opij in derivati.....	22
6.3 Kokain.....	22
7. Začetki zakonskega nadzora.....	23
7.1 Pure Food & Drug Act.....	23
7.2 Opredelitev zveznih oblasti.....	24
7.3 Začetki mednarodnega nadzora.....	24
7.4 Prohibicija na 'davkarski način'.....	25
7.5 'Prava' prohibicija.....	26

8. Konoplja, FBN in Harry J. Anslinger.....	27
8.1 Konoplja.....	27
8.2 FBN in Anslinger.....	27
8.3 Marijuana Tax Act 1937.....	28
8.4 Ostali Anslingerjevi dosežki.....	29
9. Obdobje reform in rastoče tolerance.....	30
10. Nixon in vojna v metafori.....	31
10.1 Mednarodne intervencije.....	32
10.2 Zakonodajna reforma.....	32
10.3 Programi zdravljenja.....	33
10.4 Dve komisiji.....	33
10.5 Vojna proti drogam in vojna na drogah, SAODAP in Jaffe.....	34
10.6 Ostali pomembni dogodki.....	35
10.7 Nixon – zaključek.....	36
11. Vrh in nenadni konec otoplitve.....	37
11.1 Ford in White Paper on Drug Abuse.....	37
11.2 Carter, Bourne in dekriminalizacija, ki ni nikoli prišla.....	37
11.3 Moč staršev.....	38
12. Ponovna zaostritev.....	39
12.1 Družina Reagan in politika ničelne tolerance.....	39
12.2 Vojna ne več samo v metafori.....	40
12.3 Bush starejši.....	41
12.4 Clinton, ki ni inhaliral.....	42
12.5 MDMA oz. ekstazi.....	43
13. Vojna proti drogam po 11. septembru	45
13.1 Narkoterorizem.....	45
13.2 Medicinska raba marihuane oz. Medical Marijuana Initiative.....	46
13.3 Vojna proti terorizmu pod vplivom drog.....	46
13.4 Testiranje za prisotnost drog pri dijakih.....	47
13.5 Kaj sedaj?.....	47
SISTEM IN POLITIKA	48
14. Normativno pravna podlaga.....	48
14.1 Zakonodaja na področju prepovedanih drog v ZDA.....	48
14.2 Državna strategija na področju drog (National Drug Control Strategy).....	49
14.3 Državna varnostna strategija (National Security Strategy).....	50
14.4 Ideologija Vojne proti drogam.....	50
15. Nosilne organizacije na področju VPD v ZDA.....	51

15.1 Office of National Drug Control Policy - ONDCP.....	51
15.2 Drug Enforcement Administration.....	52
15.3 National Drug Intelligence Center.....	52
15.4 National Institute on Drug Abuse.....	53
15.5 Substance Abuse and Mental Health Services Administration.....	53
15.6 Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.....	53
15.7 Druge organizacije.....	54
16. Organizacijska, hierarhična in komunikacijska struktura.....	54
17. Motivacijska struktura.....	56
17.1 Proračun na področju problematike drog.....	56
17.2 Zablembo premoženja.....	59
18. Značilnosti politike do drog v ZDA.....	60
18.1 Vzorci uporabe drog.....	60
18.2 Policijska dejavnost (pregon) na področju drog.....	61
18.3 Zmanjševanje povpraševanja po drogah.....	62
18.4 Težave, povezane z drogami.....	63
18.5 Človekove pravice in politika do drog.....	68
18.6 Nasprotovanje zmanjševanju škode.....	69
SKLEPNA RAZMIŠLJANJA.....	71
19. Uspešnost vojne.....	71
20. Možne alternative sedanji ureditvi.....	73
21. O hipotezah.....	78
21.1 Sistem za nadzor nad drogami se je skozi čas oblikoval kot posebna veja nacionalno varnostnega sistema.....	78
21.2 Sistem za nadzor nad drogami s pomočjo ideologije Vojne proti drogam preprečuje liberalizacijo sistema.....	78
ZAKLJUČEK.....	80
VIRI.....	82
22. Knjižni viri in članki.....	82
23. Video viri:.....	85
24. Viri na internetu.....	86

UVOD

Zakaj študent obramboslovja piše diplomsko nalogo o drogah? Na tem mestu sicer ne bi govoril o svojih morebitnih prvoosebni izkušnjah,¹ bi pa rad razjasnil vsaj del enigme o mojem zanimanju.

Ob koncu prvega letnika študija me je splet okoliščin pripeljal med prostovoljce pri Združenju DrogArt, ki se ukvarja z zmanjševanjem škodljivih posledic, predvsem plesnih drog na področju slovenskih „rave partijev“. V začetku sem se ukvarjal predvsem z izvajanjem terenskega dela na partijih,² postopoma pa sem sodeloval tudi pri izvajanju vrstniškega izobraževanja, izvajanju preventivnih delavnic, pisanju člankov za internetno stran ter še mnogo drugih bolj ali manj pomembnih dejavnosti. Za to diplomsko delo je pomembno predvsem to, da se mi je zaradi mojega prostovoljnega dela in prostočasnega zanimanja malo predrugačilo dojemanje določene snovi na predavanjih. Če se drugače izrazim, bil sem bolj pozoren na prepovedane droge in vse, kar je povezano z njimi.

Precej hitro sem opazil, da problematika drog ni tema, ki bi bila obramboslovju tuja, vsaj teoretično ne. Tako so nam³ že precej zgodaj opredelili, da je 'varnost stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave (Grizold 1999: 23)', pri nacionalni varnosti pa je šlo 'za prizadevanje države, da zagotovi varnost vsem članom družbe pred ogrožanjem od zunaj (posegi, napadi, okupacija, blokada) in znotraj družbe (ogrožanje reda in miru, kriminal idr.) (Grizold 1999: 28)'. Če naj bi verjeli vsemu slabemu, kar sem slišal o prepovedanih drogah v obdobju svojega odraščanja,⁴ potem bi prepovedanim drogam na obramboslovju prav gotovo lahko namenili vsaj en letnik študija oz. Vsaj kakšen samostojen predmet. Skratka, besed o drogah je bilo med študijem bolj malo, prav tako se s to problematiko večinoma ni ukvarjalo kot s posebno grožnjo varnosti,⁵ se je pa o fenomenu droge govorilo v drugih smereh politologije (prim. Lukšič 1999). Prav tako se lahko problematika prepovedanih drog še vedno šteje pod zdravstveni vir ogrožanja, še posebej, če govorimo o njih v okviru medicinskega/zdravniškega diskurza.

1 V času, ko sem izvajal preventivne delavnice po srednjih šolah, je bilo namreč večinoma prvo vprašanje, ki je prišlo iz strani dijakov nekaj v stilu: "A sam si tudi to probal?"

2 Pod to je sodilo predvsem nudenje laične prve pomoči ter deljenje informativnega gradiva.

3 V tem primeru je šlo za profesorja Grizolda pri predmetu Obrambni in Varnostni Sistem RS.

4 Večinoma je šlo tukaj za tv programe na SLO in satelitski TV, ki so svojo ideološko podlago črpali iz fraze 'Just Say No!'. Prav tako je večino na moji generaciji izvedenih preventivnih programov temeljilo na isti filozofiji.

5 Razen v kontekstu trgovine z drogami oz. organiziranega kriminala, ali pa problematika uživanja drog med pripadniki oboroženih sil.

1. Predmet proučevanja in pomen tematike

V svojem diplomskem delu sem se namenil proučevati primer ameriškega boja proti prepovedanim drogam, ki se imenuje tudi Vojna proti drogam – VPD (War on Drugs – WoD). Pod drobnogled nameravam vzeti predvsem politiko in sistem ter dejavnike, ki so ju izoblikovali in ju še oblikujejo. Kljub vsemu pa bi najprej še odgovoril na vprašanje, ki sem ga tekom ustvarjanja večkrat slišal – zakaj prav ZDA?

Ameriški boj proti drogam je vredno proučevati. Ne zaradi tega, ker bi se ga splačalo posnemati, ampak iz mnogih drugih razlogov. Če si pogledamo zgodovino, lahko npr. vidimo, da so ZDA pridobile na mednarodni veljavi tudi zaradi zavzemanja za ureditev mednarodne politike na področju drog in da so prav zaradi njihove vloge bile podpisane prve mednarodne pogodbe s področja nadzora nad (takrat še) 'narkotiki'. Prav tako so bile ZDA odgovorne, da je OZN sprejela konvencijo, ki prepoveduje kakršnokoli legalizacijo na tem področju. Trgovino s prepovedanimi drogami so ZDA prav tako velikokrat uporabile kot razlog za številne zunanje politične pritiske in kot pomoč pri legitimizaciji določenih vojaških intervencij. Ne gre tudi pozabiti, da so gledalci določenih ameriških televizijskih nanizank (Beverly Hills 90210, Urogenca, Chicago Hope...) bili izpostavljeni propagandnim sporočilom, ki jih je ideološki aparat Vojne proti drogam vsadil vanje, na nivo same zgodbe.⁶ Tudi v notranji politiki ZDA so bile prepovedane droge pogosto razlog za omejevanje številnih osebnih svoboščin in pogosto bi lahko te ukrepe razumeli tudi kot protiustavne.⁷ Nenazadnje se pri vsem tem postavljajo tudi zelo pomembna filozofska vprašanja. Do kod si namreč država lahko jemlje pravico za poseganje v zasebno sfero svojih državljanov? Zakaj je 'kaotični uporabnik' marihuane bolj škodljiv družbi kot 'kaotični uporabnik' nezdrave hitre prehrane? Debelost je namreč pogosto navajana kot najpogostejša ameriška bolezen,⁸ ali naj se zaradi tega prepove nezdrava hrana in izvajajo racije v McDonaldsu? Ali naj država narekuje, katera hrana je preveč redilna? Toda, ker ima diplomatska naloga kljub vsemu omejen obseg, se z določenimi tematikami ne bom ukvarjal podrobneje. Tako npr. ne bom predstavil odgovora na zadnja vprašanja. Prav tako se ne bom ukvarjal podrobneje z izrabo prepovedanih drog za zunanje politične pritiske in vojne, saj je bila ta tematika precej podrobno že obdelana, tudi v diplomskih delih FDV (npr. Buc 2003). Kljub temu, da bi si bilo zanimivo tudi podrobneje ogledati vpliv ZDA na razvoj mednarodnih mehanizmov na področju prepovedanih drog in te mehanizme, tudi to presega zastavljene meje koncepta in prostorske omejitve. Tako se bom v svojem delu osredotočil predvsem na sistem, (večinoma) notranjo politiko ter dejavnike, ki so jih oblikovali in ki jih še oblikujejo.

6 Več o tem v poglavju o politiki za časa Clintona str. 42 in 43.

7 Npr. program zaplemb premoženja, več o katerem na strani 87, je na način kot je izveden v nasprotju s četrtem amadmajem ustave, ki govori o nedotakljivosti premoženja. O človekovih pravicah več na str. 68.

8 Npr. http://surgeongeneral.gov/news/pressreleases/pr_obesity.htm.

2. Cilji proučevanja

V svoji diplomski nalogi sem si za cilj zadal predstaviti splet številnih pomembnih zgodovinskih dejavnikov, ki so oblikovali ameriško 'Vojno proti drogam' in njene ključne značilnosti, ki jih lahko opazimo danes. Tukaj je treba opozoriti, da zgodovinski dejavniki obsegajo različna področja, od družbenih, notranje in zunanje političnih, pravnih, kulturnih, gospodarskih in nenazadnje tudi sistemskih. Danes je ameriški sistem za nadzor nad drogami zelo kaznovalno naravnan. Iz aktualnih novic s področja ameriške politike do drog ali uradnih spletnih strani ameriških vladnih agencij pa je čutiti precej močan ideološki naboj,⁹ prav tako pa nekateri pretekli aktualni dogodki¹⁰ še dodatno postavljajo pod vprašaj kredibilnost ameriških mehanizmov Vojne proti drogam.

3. Hipoteza

Glavna hipoteza se glasi:

Sistem za nadzor nad drogami se je skozi čas oblikoval kot posebna veja nacionalno varnostnega sistema, ki s pomočjo ideologije Vojne proti drogam preprečuje liberalizacijo tega sistema.

Glavno hipotezo bom razdelil na dve pomožni:

- Sistem za nadzor nad drogami se je skozi čas oblikoval kot posebna veja nacionalnega varnostnega sistema.
- Sistem za nadzor nad drogami s pomočjo ideologije Vojne proti drogam preprečuje liberalizacijo tega sistema.

4. Potek dela ter uporabljene metode

Delo sem razdelil na dva glavna sklopa. V prvem sem nameraval izpostaviti ključne družbene, notranje in zunanje politične, pravne, kulturne in sistemske dejavnike, ki so izoblikovali in v nekaterih primerih še oblikujejo ameriško politiko ter sistem za nadzor nad drogami. V drugem sklopu pa sem nameraval na podoben način kot pri Grizoldu (1999) analizirati ključne prvine tega sistema, njegovo vpetost v širše družbeno okolje ter glavne dileme, s katerimi se sooča.

Uporabljal sem predvsem metodo analize (večinoma) sekundarnih virov. Tu imam v mislih predvsem knjižne, internetne in tudi filmske vire. Če govorimo o internetnih virih, se jih mogoče v nekaterih očeh še vedno drži sloves nekredibilnosti, kljub temu pa smo bili lahko v zadnjih nekaj (5-10) letih priča visokemu porastu števila kredibilnih

⁹ Zadostuje že npr. pregled strani www.dea.gov; www.whitehousedrugpolicy.gov.

¹⁰ Dr. Ricaurte in njegova razveljavljena študija o učinkih MDMA-ja oz. ekstazija. Bolj natančen opis dogodkov se nahaja znotraj poglavja o Ekstaziju na strani 44.

internetnih virov na različnih področjih. Tako je npr. brezplačna spletna enciklopedija Wikipedija po kvaliteti svojih člankov precej nad plačljivo Microsoftovo Encarto in tako predstavlja globok vodnjak, poln splošnega znanja. Predvsem na področjih, povezanih s prepovedanimi drogami, pa je proliferacija interneta pripomogla k zelo povečani dostopnosti različnih včasih bolj, včasih manj kvalitetnih informacij. Informacije segajo od takih, ki so popolnoma tehnične narave (kemija proizvodnje oz. t. i. 'clandestine kemija', nabava predhodnih sestavin, opreme), do nemoralizirajočih informacij o zmanjševanju škodljivih posledic, ali pa vsebujejo aktualne novice, različne novinarske komentarje, malo morje blogov, forumov, vedno več pa se najde tudi popolnoma strokovnih informacij, tako iz družboslovnega pola znanosti, povezanih z drogami, kakor tudi medicinskega, farmakološkega in drugega naravoslovnega znanja. V vsakem primeru pa so internetni viri lahko tudi kazalo do ostalih virov. Tako mi je npr. uspelo priti do del nekaterih avtorjev (David Musto, Peter Reuter in Robert MacCoun, Mathew Robinson in Renee Scherlen), ki so se izkazala za precej pomembna v kontekstu nadaljnjega dela. Prav tako mi je s pomočjo interneta uspelo pridobiti določene dokumentarne filmske vire kot npr. dokumentarec o ekstaziju Petra Jenningsa, Ecstasy Rising, ter enega od bolj izčrpnih dokumentarcev s področja konoplje, Grass. Seveda mi je pri selekciji in analizi informacij zelo veliko pomagalo že moje predhodno znanje tako s področja drog, kakor tudi znanje, pridobljeno ob študiju.

5. Osnovni pojmi

5.1 Droga, psihoaktivna substanca/snov

Poudariti je treba, da se izraz droga v širši družbi večinoma uporablja za prepovedane droge in nosi kot tak v sebi tudi močno čustveno komponento in simbolni pomen. Prav tako je po mojem mnenju potrebno povedati, da v angleškem jeziku izraz 'drug' pomeni tudi zdravilo in potemtakem izraz 'psychoactive drugs' označuje 'psihoaktivna zdravila', dihotomija licit/ilicit drugs pa dovoljena in prepovedana zdravila, pri čemer se z izrazom 'ilicit drugs' misli isto, kot z izrazom 'prepovedane droge'. V vsakem primeru gre v osnovi¹¹ za psihoaktivne oz. psihotropne snovi, ki jih Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) definira kot snovi, ki, ko so zaužite, vplivajo na mentalne procese (čustvovanje, mišljenje).^{12 13}

V svojem delu sem uporabljal tako izraz droge, kot tudi izraz psihoaktivne snovi. Uporabljal sem jih kot sopomenki; če sem hotel izpostaviti zakonski status, sem uporabil

¹¹ S tem mislim, brez vse druge pomenske 'navlake'.

¹² Pri tem psihotropna snov pomeni isto kot psihoaktivna snov.

¹³ http://www.who.int/substance_abuse/terminology/psychoactive_substances/en/index.html

pridevnike dovoljena/prepovedana.

5.2 Klasifikacija drog

Psihoaktivne snovi lahko razvrstimo na različne načine. Najbolj priljubljeni načini so glede na zakonski status (dovoljene/prepovedane; delitev na posamezne razrede), glede na škodljivost (najbolj znana je po vsej verjetnosti dihotomija trde/mehke, ki je v osnovi tudi klasifikacija glede na zakonski status), glede na izvor (sintetične, polysintetične naravne) ter glede na učinek. Najbolj informativna se mi zdi klasifikacija glede na učinke.¹⁴ Tako npr. lahko droge delimo na depresorje, stimulanse in halucinogene, kjer nekatere priljubljene droge sodijo v v področje med skupinami – MDMA (ekstazi) ima tako stimulatívne, kakor tudi rahlo halucinogene učinke, marihuana deluje kot depresor, lahko pa tudi kot halucinogen. Prav tako je precej pogosto slišati tudi izraz 'enteogen', ki se uporablja za MDMA in nekatere podobne snovi, ker naj bi omogočale človeku, da „stopi v kontakt z bogom v samem sebi“.¹⁵

5.3 Odvisnost (dependence), zasvojenost (addiction), škodljiva raba, zloraba

Oba izraza se uporabljata za poimenovanje pojava prisile, za ponovitev določenega dejanja, ne glede na njegove posledice. Čeprav je izraz odvisnost (dependance) nadomestil izraz zasvojenost (addiction) pri kliničnih kriterijih za klasifikacijo, pa se med širšo javnostjo (tako strokovno kot laično) še vedno uporabljata oba izraza in to tako za vedenja, povezana s psihoaktivnimi snovmi, kakor tudi druga vedenja (igre na srečo, spolni odnosi, hranjenje, delo, različni športi – še posebej tek, ekstremni športi itd...). Glede na to, da obstaja zelo veliko razlag in definicij odvisnosti, bom na tem mestu navedel definicijo in kriterije za diagnozo sindroma odvisnosti od psihoaktivnih snovi, kot jih navaja svetovna zdravstvena organizacija v svoji mednarodni klasifikaciji bolezni ICD-10. Tam¹⁶ se sindrom odvisnosti poimenuje kot "skupek fizioloških, vedenjskih in kognitivnih pojavov, pri katerih raba snovi ali skupine snovi pri določenem posamezniku prevzame veliko večjo vrednost kot ostala vedenja. Skupna opisna karakteristika sindroma odvisnosti je želja (ki je večinoma močna, včasih močnejša kot posameznikova volja) po zaužitju psihoaktivnih snovi. Mogoče obstajajo dokazi, ki kažejo na to, da povratek k uporabi snovi po določenem obdobju abstinence vodi k hitrejšemu ponovnemu pojavu drugih znakov sindroma, kot se to zgodi pri neodvisnih posameznikih. Da se lahko govori o sindromu odvisnosti, mora biti zadoščeno trem ali večim od spodaj naštetih kriterijev:

14 http://www.unodc.org/unodc/en/drug_demand_abuse.html

15 Za seznam snovi, ki se jih obravnava kot enteogene si lahko pogledate: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Entheogens.

16 http://www.who.int/entity/substance_abuse/terminology/ICD10ClinicalDiagnosis.pdf

1.) Močna želja ali občutek prisile, ki vodi k zaužitju snovi. 2.) Težave pri nadzoru nad začetkom, prenehanjem ali intenzivnostjo rabe snovi. 3.) Stanje fiziološke odtegnitve po prenehanju ali manj intenzivni rabi snovi. To stanje pride lahko do izraza bodisi na način, ki je značilen za to snov, ali pa se mu posameznik skuša izogniti z uporabo iste (ali podobne) snovi. 4.) Dokaz tolerance, kar pomeni, da je potrebno vedno več določene snovi, da se doseže učinek, ki so ga na začetku povzročile manjše količine. 5.) Progresivno zanemarjanje alternativnih ugodij ali interesov zaradi rabe psihoaktivnih snovi, povečana količina časa, ki je namenjena za pridobitev psihoaktivne snovi ali za ponovno vzpostavitev normalnega počutja po prenehanju učinkov snovi. 6.) Posameznik nadaljuje z uporabo snovi kljub temu, da obstajajo jasni dokazi o škodljivosti tega početja (škoda jetrom pri pitju, depresivno razpoloženje pri težki rabi snovi ali s snovmi povezano slabše kognitivno delovanje). V tem primeru se je treba prepričati, da se posameznik teh škodljivosti dejansko zaveda."

ICD-10¹⁷ določi tudi kaj je škodljiva raba, to je "vzorec rabe psihoaktivnih snovi, ki povzroča škodo zdravju. Škoda je lahko fizična (npr. okužba s hepatitisom zaradi samoinjiciranja snovi) ali psihična (npr. depresivne epizode zaradi težke porabe alkohola)." Sami diagnostični kriteriji navajajo, da so za postavitev diagnoze potrebni jasno vidna znamenja za škodo na fizičnem ali psihičnem zdravju. Tako zgolj družbeno neodobravanje, zakonski prepiri ali pa tudi aretacija zaradi rabe samo po sebi ne predstavlja dokaza, da gre za bolj škodljivo rabo. Prav tako se kot dokaz, da gre za bolj škodljivo rabo, ne šteje sama raba ali 'maček' po le-tej.

Podobno, vendar z manjšimi razlikami, stanje 'zloraba psihoaktivnih snovi' ali 'odvisnost od psihoaktivnih snovi' določi DSM-IV, diagnostično orodje Ameriškega psihiatričnega združenja.¹⁸

5.4 Stopnje rabe, rekreativna raba

Kot že nakazano, obstaja več stopenj uporabe drog, ki naj bi si sledile glede na količino težav, ki spremljajo uporabo. Irski DAP ¹⁹ ²⁰ tako navaja eksperimentalno, rekreativno in odvisno rabo. Zraven dodaja še problematično rabo, ki naj bi se lahko pojavila na vsaki stopnji. Kastelic (1999: 86– 89) navaja fazo eksperimentiranja, fazo socialne rabe, fazo instrumentalne rabe, habitualno fazo, kompulzivno fazo ter fazo odvisnosti. Naleti se tudi na delitev na eksperimentalno, občasno, redno, težko ter kaotično²¹ Meni osebno se zdi še najbolj uporabna delitev, ki jo navaja Alfred Uhl (1998: 140), in sicer neuporaba,

17 http://www.who.int/entity/substance_abuse/terminology/ICD10ClinicalDiagnosis.pdf

18 Za podrobnosti oglejte <http://www.behavenet.com/capsules/disorders/subabuse.htm> in

19 <http://www.behavenet.com/capsules/disorders/subdep.htm>.

20 Program za ozaveščenost na področju drog oz. Drug Awareness Programme.

21 http://www.dap.ie/dap_prof/facts_about_drugs_3drugsuse.htm

21 <http://www.metrokc.gov/health/apu/harmred/continuum.htm>

eksperimentalna in ne-škodljiva rekreativna raba, ne-odvisna škodljiva raba ter odvisna raba. Zadnji dve fazi²² se tako konceptualno skladata z definicijo, navedeno v ICD-10 ter DSM-IV, prav tako je delitev usklajena z različnimi stopnjami preventive, o katerih več malo kasneje.

Izmed vseh stopenj je največ slišati o t.i. 'rekreativni rabi' in 'rekreativnih uporabnikih', s katero se načeloma označujejo 'funkcionalni' redni uporabniki ter nadzorovana raba. Sam izraz 'rekreativno' naj bi se začel uporabljati v začetku 90. let prejšnjega stoletja in se je v začetku nanašal zgolj na pogostost uporabe, vendar je ta okvir hitro prerasel (Dekleva 1999:170). Kot je to zabeležil Bojan Dekleva (prav tam), ki je napisal:

„V zadnjih letih pa s(m)o začeli uporabljati sintagmo 'rekreativna uporaba drog' na način, ki nakazuje več kot samo označitev ravni pogostosti uporabe drog: namreč redke uporabe drog v malih količinah. Ta izraz se sedaj nanaša na kvalitativno drugačen vzorec uporabe drog (kako, kdaj, kaj, kdo, kje), na drugačen socialno-ekonomsko-kulturno-političen kontekst uporabe ter tudi na drugačno teoretsko razlago narave take uporabe drog.“

Na to temo bi tudi opozoril, da je rekreativna uporaba lahko precejkrat tudi samo subjektivno zaznana, kljub temu da raba droge ni več nadzorovana. Na to temo je nekoč eden od uporabnikov DrogArt internetne razpravne deske povedal naslednje:

„Pojmi kot so 'kaotično' in 'rekreativno' jemanje so do te mere relativni, da jaz osebno vsake toliko zbijam šalo, češ da sem jaz rekreativen, vsi ki jemljejo več, pa so 'kaotični', tisti ki manj, pa so pixxice.²³ Dilema, ki mene tukaj zanima, je predvsem kako določiti, kaj je slabše... 6 mesecev kaotične ali 6 let rekreativne, oz. Ali sploh obstaja razlika? Še večji problem pa se mi zdi, da te titule ponavadi delijio kar uživalci sami, vse v korist svetega namena izboljšave lastnega self imagea na račun zbijanja tujega... „²⁴

5.5 Vojna proti drogam - VPD (War on Drugs - WoD)

Ko sem pred kakšnim letom vprašal uporabnike DrogArt konference,²⁵ kaj za njih pomeni izraz Vojna proti drogam, sem dobil naslednjo tabelo:²⁶

22 Tukaj bi poudaril, da je ICD-10 bil izdan šele leto po izidu Uhlovega članka. V ICD - 9, je bila klasifikacija rahlo drugačna.

23 S tem je mislil 'reve'.

24 <http://www.drogart.org/forum/index.php?showtopic=194589&st=20&p=259470>

25 Drugo ime, za že prej omenjeno DrogArtovo internetno razpravno desko.

26 <http://www.drogart.org/forum/index.php?showtopic=533460> - sama anketa se je pri prenovi foruma izgubila.

WoD zame pomeni Users may choose only one (28 total votes)	
Kakršnokoli prohibitivno politiko do drog tudi če ta ni dosledno izvajana.	14 50%
Konkretno ime za US politiko do drog.	8 28%
Dosledno izvajano prohibitivno politiko.	3 10%
Dosledno izvajano prohibitivno politiko, kjer občasno vmes posežejo še regularne vojaške enote.	0 0%
Nekaj petega...	3 10%

Tabela 5.1: Pomen izraza 'Vojna proti drogam' za nekatere uporabnike DrogArt konference.

Kakor je razvidno, je polovica, ki je na vprašanje odgovorila, pod tem izrazom razumela prohibicijo na splošno, malo manj jih je videlo v tem konkretno ime za politiko do drog v ZDA, nekaj pa dosledno izvajano prohibitivno politiko oz. nekaj, kar ni bilo ponujeno kot odgovor. Izraz 'Vojna proti drogam' naj bi prvi v svoji retoriki uporabil šele Richard Nixon. Od takrat se je izraz začel vedno pogosteje uporabljati kot neuradno ime za ameriško politiko do drog, vendar pa je včasih uporabljen tudi kot splošno ime za prohibitivno politiko do drog, kakor tudi kot izraz za dosledno izvajano strogo prohibitivno politiko. Kljub opisanemu politika v ZDA še zdaleč ni med najstrožjimi na svetu.²⁷ V svojem diplomskem delu sem pod izrazom Vojna proti drogam mislil specifično politiko in sistem boja proti drogam v ZDA.

5.6 Zmanjševanje ponudbe/zmanjševanje povpraševanja

Ta sistem se precejkrat uporablja za označevanje različnih vrst ukrepov na področju prepovedanih drog. Kot vzroki za zmanjševanje ponudbe se tako običajno smatrajo policijski pregon, kontrola na mejah, prestrežanje pošiljk, kratka represivni ukrepi. Kot zmanjševanje povpraševanja pa se navaja tako preventiva, kakor tudi zdravljenje. Tukaj bi še opozoril, da se v to paradigmo ponavadi ne prištevajo ukrepi za zmanjševanje škode (ki jih včasih poimenujejo tudi sekundarna ali pa tudi terciarna preventiva).

5.7 Harm reduction oz. zmanjševanje škodljivih posledic

Ukrepi za zmanjševanje škode se lahko navajajo tudi v sklopu različnih preventiv, vendar pa se pogosto uporabljajo kot oznaka za samostojno gibanje oz. tudi kot oznaka enega izmed diskurzov o drogah (npr. Sande²⁸). Temeljna predpostavka filozofije zmanjševanja škode je največkrat domneva, da uporabe drog ne moremo kar tako preprečiti, vendar

²⁷ Zelo odmevna je nasilnost politike do drog v Singapuru in Indoneziji. Nedolgo nazaj je bil zelo poznan primer Chappelle Corby 30 letne avstralke, ki so jo na Baliu ujeli s 4,1kg marihuane. Sedaj prestaja 20 letno zaporno kazen. Imela naj bi srečo, tožilstvo je zanjo zahtevalo smrtno kazen.

²⁸ <http://www.socped.org/uploads/files/predavanja1.pdf>

pa lahko drastično zmanjšamo škodljive posledice, ki ne prihajajo direktno iz rabe drog (okužba z virusom HIV, smrt zaradi nepoznavanja psihoaktivne snovi itd...). V ta namen se izvajajo številni programi pomoči. Najbolj znani so programi izmenjave oz. tudi deljenja čistih injekcijskih igel intravenoznim uporabnikom heroina, testiranje čistosti tabletk ekstazija na rave partijih, različni načini podajanja čimbolj nepristranskih informacij o prepovedanih drogah in varnostnih nasvetov pri ravnanju z njimi ipd... sam koncept se je uveljavil tudi na drugih področjih, npr. pri najstniški spolnosti (deljenje kondomov itd...).

5.8 Preventiva (primarna, sekundarna, terciarna, kvartarna)

Uhl (1998: 153) navaja različna pojmovanja preventive glede na nivoje rabe, omenjene pod točko 5.4. Tako navaja dve poziciji, pri obeh se preventiva deli na primarno, sekundarno, terciarno tipa A in terciarno tipa B oz kvartarno preventivo.

Pozicija A:

- 1.) Primarna preventiva označuje preprečevanje neuporabnikom, da bi začeli z uporabo.
- 2.) Sekundarna preventiva prepričuje eksperimentatorje in rekreativne uporabnike, naj ne hajo uporabljati droge, oz. poskusijo preprečiti nastop škodljive rabe ali odvisnosti.
- 3.) Terciarna preventiva poskuša vplivati na uporabnike, ki droge uporabljajo na bolj škodljiv način, da ne postanejo odvisni in pomaga odvisnikom, da premagajo odvisnost.
- 4.) Kvartarna preventiva preprečuje bivšim odvisnikom, da bi začeli ponovno uporabljati droge - preprečuje recidiv.

Pozicija B:

- 1.) Primarna preventiva preprečuje neuporabnikom, eksperimentatorjem in rekreativnim uporabnikom, da bi uporabljali substance na bolj škodljiv način oz. postali odvisni od njih.
- 2.) Sekundarna preventiva preprečuje nezasvojenim uporabnikom, ki uporabljajo droge na bolj škodljiv način, da postanejo zasvojeni z njimi.
- 3.) Terciarna preventiva pomaga odvisnikom premagati odvisnost.
- 4.) Kvartarna preventiva preprečuje recidiv.

MacCoun in Reuter (2002: 386) ponujata v tem kontekstu tudi delitev strategije na zmanjševanje prevalence uporabe (zmanjšanje števila uporabnikov), zmanjševanje količine porabe, mikro zmanjševanje škode (zmanjšanje povprečne škode glede na posamezno uporabo) ter makro zmanjševanje škode (splošno zmanjšanje škodljivih posledic, povezanih z drogami).

5.9 Prevalenca uporabe

Prevalenca uporabe je eden glavnih načinov za evalvacijo posameznih programov ter politike na splošno v ZDA. Ta izraz označuje število posameznikov, ki so uporabili določeno psihoaktivno snov med določeno populacijo. Če označuje določeno časovno obdobje, je to tudi označeno (npr. prevalenca uporabe v zadnjem mesecu).

5.10 Crack/freebase/kokain

Velikokrat prihaja do zmede, kaj pomeni kaj pri teh izrazih, zato bom pojasnil razliko. Kokaina v svoji običajni obliki (to je oblika soli) ni mogoče (oz. je zelo težko) kaditi, ker snov ponavadi zgori, preden se pretvori v hlape. Če se hoče kokain kaditi, ga je potrebno pretvoriti v prosto bazo. To je mogoče tako z uporabo vnetljivih topil (v tem primeru se produktu reče freebase) ali pa sode bikarbone (v tem primeru se produktu reče crack). Razlike med učinkom obeh snovi naj ne bi bilo, vendar pa naj bi ostajala razlika v poimenovanju kot tudi pojmovanju.

5.11 Varovalni dejavniki, dejavniki tveganja

Torej obstaja veliko različnih varovalnih dejavnikov, zaradi katerih ima posameznik lahko težave z določeno substanco, ter prav tako veliko varovalnih dejavnikov, ki ga pred temi težavami varujejo.

Varovalne dejavnike in dejavnike tveganja obravnava veliko različnih modelov. Frankejeva in Höld (2004: 20-23) navajata Kielholzov in Ladewigov trikotni model, ki dejavnike tveganja razdeli na tri področja: osebnostno (psihofizično, biogenetsko), povezano s substanco, okolica (družbena bližina) ter kultura in družba na splošno.

a) pod **osebnostne dejavnike tveganja** tako spadajo:

1.) Psihofizični: depresija; nizko samozaupanje, samozavedanje ali samovrednotenje; nizki prag tolerance za frustracije; pripravljenost na tveganje; pomanjkanje smisla; motnje v odnosih; močna introvertiranost; nagnjenost k samouničevalnosti; hiperaktivnost, impulzivnost, pomanjkanje koncentracije in empatije; zgodnje odklonsko vedenje, zgodnji začetek experimentalne uporabe... 2.) Biogenetski dejavniki: genetski dejavniki (npr. otroci alkoholikov), psihofizična ranljivost za učinke substanc.

b) pod **dejavnike, ki izvirajo iz okolice**, spadajo: 1.) Socialna bližina: nenaklonjene družinske okoliščine, stresna domača atmosfera, neprimerni stil izobrazbe (nekonsistentnost, prekomerno zaščitništvo, pomanjkanje emocionalne bližine, družinsko nasilje); »zloraba« substanc v družini in skupini vrstnikov; skupinski vrstniški pritisk;

napetosti v šoli, športu, poklicu ter prostem času; pomanjkanje odnosov, ki zagotavljajo podporo; zavrnitev prijateljev in ekstremni konflikti; problemi s partnerjem, izolacija...

2.) Družba: nagnjenost k potrošnji; lahka dostopnost substanc; pomanjkanje alternativ; preveč represivna politika; nenaklonjeni gospodarski pogoji; neupoštevanje potreb mladih; slabšanje kvalitete življenja; diskriminacije na podlagi spola, rasti, narodnosti; prevelika usmerjenost na učinkovitost in tekmovalnost (--> stres).

c) pod dejavnike, **ki izvirajo iz snovi**, spadajo: dostopnost, vrsta substance, pogostost uporabe, efekti, socialno vrednotenje in kulturna integracija različnih substanc; čistost...

Po istem modelu so varovalni dejavniki: 1.) glede na snov: težka dostopnost, jasni predpisi ter veliko objektivnih informacij. 2.) osebna raven: veščine za reševanje težav, pozitivna samopodoba, kritično potrošniško zavedanje, sposobnost uživanja, velik tolerančni prag na frustracije, pripravljenost iskanja pomoči 3.) glede na okolico: veliko možnosti za razvoj, dobri odnosi v družini, razumevanje znotraj vrstniške skupine, družbena podpora, naklonjenost na delovnem mestu in šoli, dobri vzorniki ...

5.12 Depenalizacija in dekriminalizacija

Reuter in McCoun (2001: 74) v svoji analizi ameriške politike do drog in alternativnih politik z besedo depenalizacija poimenujeta *"znatno zmanjšanje kazni za posest majhnih količin prepovedanih psihoaktivnih snovi"*. Ta koncept razlikujeta od izraza 'dekriminalizacija', ki se dostikrat uporablja za označevanje istega pojava, čeprav naj bi dobesedno pomenil ukinitve kriminalnih sankcij za določeno dejanje/stvar (kljub vsemu je ta še vedno prekršek).

5.13 Gateway mehanizem

Gateway mehanizem se nanaša na predpostavko, da določena "manj nevarna droga" vodi v uživanje bolj nevarnih drog. Tako je npr. možno sklepati, da je 'vstopna' droga marihuana (ker je večina uporabnikov najbrž začela svojo kariero uživalca z njo). Če teorija o gateway mehanizmu drži, to pomeni, da uživalci marihuane zaradi nekega *'neznane razloga'* hitreje začnejo poleg marihuane posegati po drugih, bolj nevarnih drogah. Če torej predpostavimo, da trditev v prejšnjem stavku drži, to pomeni, da moramo sedaj najti tisti *'neznani razlog'*. V tem primeru bi bilo najbolj logično sklepanje, da *'neznani razlog'* leži v dejstvu, da so zaradi zakonske prepovedi manj škodljivih drog uporabniki le-teh izpostavljeni tudi vplivom, ki prihajajo s trga z bolj škodljivimi drogami, saj sta tadva prepletena.

Zaradi prikazane fleksibilnosti sklepanja se argument gateway mehanizma precej pogosto znajde kot "strelivo" na obeh straneh frontne linije, ki poteka med nasprotniki vojne proti drogam in njenimi zagovorniki. Kar se tiče samega mehanizma MacCoun in Reuter (2002: 351) ugotavljata, da lahko na podlagi različnih empiričnih dokazov, ki so na voljo, posameznik prepričljivo in koherentno argumentira da: 1.) je t.i. 'gateway mehanizem' mit - ne obstaja; 2.) je t.i. 'gateway mehanizem' resničen in dokazuje, da je potrebno poostriti pregon marihuane; 3.) je t.i. 'gateway mehanizem' resničen in dokazuje, zakaj je potrebno depenalizirati oz. legalizirati marihuano.

Vse naj bi bilo odvisno od preference interpretiranja dokazov. To pa v vsakem primeru dokazuje, da o tej tematiki resno primanjkuje zanesljivih študij.

5.14 Iskanje sledi jemanja prepovedanih drog v organizmu

Prisotnost je mogoče ugotavljati z odvzemom različnih vzorcev: urina, sline, las ali krvi. Največkrat se izvajajo t.i. urinski testi, ki se delijo na več skupin. Prva skupina so imunski preizkusi (imunoassays), kamor sodijo EMIT, RIA ter FPI testi, druga pa kromatografski preizkusi, kamor sodita tenkoplastna kromatografija ter plinska kromatografija, kombinirana z masno spektrometrijo. Najbolj zanesljiv način urinskega testiranja od naštetih naj bi bila plinska kromatografija, kombinirana z masno spektrometrijo – ta vrsta testiranja poteka v laboratoriju s pomočjo posebne opreme.²⁹

5.15 Ideologija

Robinson in Scherlen (2007: 8) navajata, da se: "pod pojmom ideologija večinoma razumemo prepričanja, vrednote in odnose ljudi, ki pogosto vsebujejo tudi priporočila, kakšna naj bo pravilna vloga vladajočih v življenju vladanih. Bolj natančno: ideologija naj bi predstavljala koherenten sklop prepričanj o političnem svetu, o željenih političnih ciljih ter o načinih, kako te cilje doseči."³⁰

Podobno definicijo poda tudi Freeden (2003: 12), ki definira politično ideologijo kot: "skupek idej, prepričanj, mnenj in vrednot, ki: 1.) izkazujejo ponavljajoči se vzorec, 2.) jih zagovarjajo pomembne skupine ljudi, 3.) tekmujejo na področju oblikovanja načrtov javnih politik in upravljanja z njimi, 4.) to počnejo z namenom, da podpirajo družbene in politične dogovore ter procese v politični skupnosti, jim nasprotujejo, ali pa jih skušajo spremeniti."

Več o ideologiji pa še v okviru poglavja Ideologija vojne proti drogam, na strani 50.

29 <http://www.drogart.org/index.php?menu=18&content=282>

30 Vir definicije je bila prof. Ruth Ann Strickland iz državne univerze v Apalačih (Robinson in Scherlen 2007:226).

5.16 Sistem

Grizold (1999: 50) navaja, da je sistem celota, ki je sestavljena iz istovrstnih ali raznovrstnih elementov, ki so med seboj povezani in odvisni. Sistem oblikuje človek zaradi zadovoljevanja določene potrebe. Nasprotje sistema pa je kaos, anarhija.

Grizold (prav tam: 51) še navaja, da sistem ne obstaja kot entiteta, temveč obstaja v konkretni dejavnosti, zato je sam sistem metodološka značilnost te dejavnosti. Pomembno naj bi bilo tudi, da sistema ne razumemo kot skupka elementov, ampak kot svojevrstno kooperacijo, interakcijo, odnose, pravice in dožnosti.

ZGODOVINA VPD

6. Tri nadloge

6.1 Alkohol

Če govorimo o zgodovini vojne proti drogam, se nam upravičeno lahko postavlja vprašanje, kje naj začnemo. Uradno je vojno proti drogam res napovedal šele Richard Nixon, kljub temu pa začetki razvoja sistema za nadzor nad določenimi psihoaktivnimi snovmi segajo veliko dlje nazaj. Zgodovina je polna primerov, ki so si z njimi ljudje spreminjali stanje zavesti. V ZDA so bile v drugi polovici 19. stoletja najbolj popularne predvsem tri: alkohol, opij in derivati ter kokain.

Glede na to, da je v zahodni kulturi avtohtona droga večinoma alkohol, ni nič čudnega, da so se na tem področju najprej pojavile želje po omejitvi porabe. Prvi zabeležen poskus take omejitve sega v Anglijo, kjer je parlament leta 1606 sprejel poseben zakon, katerega namen je bil zatreti 'greh pijanosti' (The Act to Repress the Odious and Loathsome Sin of Drunkenness). Na novi celini so podobni poskusi sledili v ameriški državi Massachusetts na sredini 17. stoletja.³¹

Različna gibanja za zmernost pri pitju so začela postajati vidna proti koncu 18. stoletja. Na začetku so se taka gibanja povezovala predvsem z duhovščino. Musto (1997: 1) meni, da je bila razširjenost alkoholizma v tistih časih precejkrat posledica revščine. Alkohol naj bi tako samo pokazal na že tako neurejene družbene razmere, ravno zaradi te povezave pa so ga je hitro začeli jemati kot vzrok le-teh, točilnico (salon) pa kot središče težav (prav tam).

Pomembno za porast gibanj za zmernost je bilo, ko se je začelo povezovati s feminističnimi gibanji. Na koncu leta 1873 je v mestecu Hillsboro, ki se nahaja v ameriški zvezni državi Ohio, tako nastala Ženska krščanska unija za zmernost (Women's Christian Temperance Union).³² Prav tako se je za prohibicijo alkohola zazvemala leta 1869 ustanovljena Stranka za prohibicijo (National Prohibition Party). Nobeno od teh gibanj pa ni doseglo večjih uspehov na zvezni ravni, predvsem zaradi tega, ker so bila zastavljena širše kot zgolj prizadevanje za prepoved alkohola. Glavni nosilec te ideje je tako postala leta 1895 nastala Protipivniška liga (Anti Saloon – league), ki se je zavzemala zgolj in samo za prepoved alkohola na zvezni ravni ZDA.³³

31 http://www.erowid.org/chemicals/alc/alc/alc_timeline.php

32 <http://www.wctu.org/earlyhistory.html>

33 <http://www.druglibrary.org/schaffer/LIBRARY/studies/nc/nc2a.htm>

Musto³⁴ meni, da je prav ta pohod proti alkoholu pomenil začetek brezkompromisnih stališč, ki so »zmernost« smatrala za zgrešen koncept in edino rešitev videla v popolni prepovedi. Prohibicija je tako postala edina logično in moralno sprejemljiva rešitev problema alkoholizma, kar pa naj bi vplivalo tudi na način soočanja s problematiko drugih psihoaktivnih substanc.

6.2 Opij in derivati

V istem času, ko so gibanja za zmernost delovala za uresničitev svojih ciljev, pa so bile ZDA sredi industrijske revolucije. Tako se je v 70. letih 19. stoletja priseljevalo vedno več tujcev, med njimi tudi Kitajci. Veliko se jih je naselilo v San Franciscu, kjer so postali tarča številnih rasističnih opazk ter tudi zakonov. Tako je v San Franciscu leta 1875 prišla v veljavo prepoved kajenja opija.³⁵ Delno so za tem najbrž stali ekonomski razlogi, precej pogosto pa se izpostavlja, da naj bi vzorne (bele) meščane vodil strah. Bali so se, da ne bi 'spletkarski' Kitajci s pomočjo opija vodili belih mladenk v prostitucijo.³⁶ Ironično, da vir opijske zasvojenosti tistega časa le niso bili preračunljivi Kitajci, ampak t.i. Patentna zdravila, ki so vedno bolj pridobivala na popularnosti.

Patentno zdravilo je bilo skupno ime za številne zvarke, katerih sestava naj bi bila patentirana skrivnost. Glede na to, da je bilo v nekaterih tudi do 50 % vol morfija,³⁷ najbrž ni treba poudarjati njihove učinkovitosti (na vseh področjih), nenavsezadnje pa morfij ni bila edina skrivna sestavina s 'čudežnim' učinkom.

6.3 Kokain

Že leta 1860 Albert Niemann prvi izoliral aktivno sestavino iz južnoameriških listov koke. Popularizacija v ZDA sledi in sicer zahvaljujoč vinu Vin Mariani – to je bilo rdeče vino zmešano z ekstraktom koke. Mariani je bil dober tržnik, uspel si je dobiti podporo 3000 zdravnikov ter vrste znanih osebnosti. Sem so sodili ljudje kot Thomas Edison, papež Leon XIII., Mark Twain ter še mnogi drugi. Kokain postane tako prodajna uspešnica. Ena od prvih imitacij Marianijevega vina (brez alkohola) je še danes obstoječa Coca Cola (brez glavne sestavine, po kateri je dobila ime). Kokain se je v večjih količinah dodajal predvsem patentnim zdravilom ter tudi veliko drugim medicinskim in nemedicinskim produktom. Kokain se je pogosto pojavljal tudi v popularni kulturi tistega časa. Fiktivni detektiv Sherlock Holmes naj bi si ga vbrizgaval večkrat dnevno (History Channel 2000).

Izgleda pa, da Henry Cabot Lodge ni bil oboževalec detektivskih romanov, leta 1901 je

34 <http://www.druglibrary.org/schaffer/History/ophs.htm>

35 http://www.erowid.org/chemicals/opiates/opiates_timeline.php

36 <http://www.drugpolicy.org/communities/race/historyofpro/>

37 <http://www.druglibrary.org/schaffer/history/whiteb1.htm>

namreč senat sprejel resolucijo, ki jo je on predlagal. Ta resolucija je prepovedala prodajo orožja, opija in drugih intoksikantov t.i. Nižjim rasam. Kokain ne pade v to resolucijo, ker je relativno neznan, kljub temu pa so s kokainom zalagali črnske pristaniške delavce, da bi povečali njihovo vzdržljivost (prav tam)

Sama rasna nestrpnost je bila še kako prisotna v zveznih državah na jugu ZDA. Govoriti naj bi se začelo o nasilju, ki naj bi ga povzročali črni moški pod vplivom kokaina. Izraz, ki se je uporabljal za ta pojav, je bil 'Cocaine crazed negros' oz. 'podivjani črnci na kokainu'. Varuhi reda in miru so celo zahtevali naboje višjega kalibra, saj naj bi morali v številnih konfliktih z neoboroženimi črnci precejkrat izprazniti revolver. Kaplja čez rob naj bi bila, ko so, zahvaljujoč časopisom, »podivjanim črncem na kokainu« dodali še spolno komponento in so postali »**spolno** podivjani črnci na kokainu«. Državne prepovedi kokaina v južni državah so se vrstile, kar pa je odprlo vrata črnemu trgu. Še vedno pa se je kokain uporabljal v patentnih zdravilih in kot lokalni anestetik (prav tam).

7. Začetki zakonskega nadzora

7.1 Pure Food & Drug Act

Tipičen opiatni ali kokainski odvisnik časa med 1871 do 1922 je bila ženska srednjih let, srednjega ali višjega razreda. Vrhunec epidemije opiatne odvisnosti se je zgodil nekje pred prelomom stoletja, ko naj bi število odvisnikov doseglo okoli 250 000 ljudi (v populaciji 75 milijonov).³⁸ Točno število odvisnikov je težko določiti, saj je bila opiatna ali kokainska odvisnost nekaj, kar se je dalo zelo dobro skriti. Velik del krivde za veliko število odvisnikov oz. Odvisnic pa so prav gotovo nosila patentna zdravila oz. Nepoznavanje visoko zasvojljive sestave le-teh.

Na to problematiko je prvi opozoril raziskovalni novinar Samuel Hopkins Adams, ki je odkril, da večina različnih patentnih zdravil ne vsebuje nič drugega kot morfij in kokain. Problematika je prišla na ušesa Kongresu in nastal je prvi zakon na zveznem nivoju, ki je bil usmerjen k nadzoru psihoaktivnih substanc. (History Chanel 2000). To je bil Zakon o hrani in zdravilih (Food and Drugs Act) iz leta 1906. Kot posledica tega zakona se je oblikovala FDA (Food and Drug Administration), katere naloga je postala odobritev hrane in zdravil za človeško porabo. Zakon je določal tudi katera zdravila so na voljo z receptom in katera brez recepta. Zakon je veleval tudi vidno oznako potencialno zasvojljivih zdravil. Whitebread meni, da je prav ta zakon naredil več za zmanjšanje števila odvisnikov v ZDA kot katerikoli kaznovalni zakon, sprejet po njem, saj je uničil

38 <http://www.drugpolicy.org/communities/race/historyofpro/>

industrijo patentnih zdravil, ki je bila glavni vir odvisnosti kot posledica neznanja.³⁹

7.2 Opredelitev zveznih oblasti

Kljub vsemu pa sprejetje prej omenjenega zakona ni bilo prvo soočenje zvezne oblasti z odločitvijo na področju drog. Po Špansko-ameriški vojni leta 1898 so ZDA dobile oblast nad Filipinskim otočjem, kjer je Španija pred tem prodajala opij kitajskim prebivalcem otočja in s tem tudi precej zaslužila. Leta 1903 je hotel Howard Taft, ameriški guverner na Filipinih, to trgovino ponovno vzpostaviti.

Ko se je načrt začel izvajati, je to prišlo na ušesa številnim tamkajšnjim ameriškim misijonarjem. To dejanje so videli kot moralno sporno in poslali številne prošnje predsedniku Theodoru Rooseveltu. Zaradi že prej omenjenega naraščajočega političnega vzdušja, naklonjenega prepovedi alkohola, je predsednik Roosevelt takoj ukazal Taftu, naj preneha s svojimi načrti.

Uporaba opija v nemedicinske namene je bila prepovedana takoj, brez prehodnih treh let, in je veljala za vse domače prebivalce Filipinov. Nedomačinom (ki so bili pretežno Kitajci) je bila dovoljena še triletna uporaba. Registriralo se jih je okoli 12 000. Zadnje pol leta se je količina razdeljenega opija postopoma zmanjšala in se prenehala marca 1908.⁴⁰

Musto izpostavi, da je na prehodu iz 19. v 20. stoletje v ZDA veljalo drugačno razmerje odgovornosti med zvezno vlado ter vladami posameznih držav. Problematiko drog so takrat videli izključno kot pristojnost posameznih držav. Tako kongres kot tudi zvezna vlada sta se takrat morala prvič opredeliti o tem. Ta odločitev je po Mustovem mnenju zaznamovala, kako bo ameriška zvezna vlada odreagirala na področju, ki se tiče uporabe drog v nemedicinske (rekreativne) namene. S tem pa se je ZDA v mednarodni skupnosti začela uveljavljati kot glavna protagonistka prohibicionistične politike do drog.⁴¹

7.3 Začetki mednarodnega nadzora

Kot glavni vir problematike drog je ZDA videla mednarodno trgovino z njimi. Roosevelt pa je videl v tej tematiki tudi idealno priložnost, da bi približal ZDA za korak bližje položaju svetovne velesile ter poboljšal odnose s Kitajsko. S tem bi ZDA zagotovil na razpolago ogromno kitajsko tržišče, ki so ga dotlej obvladovale predvsem evropske velesile.⁴²

Leta 1909 se je na pobudo ZDA torej zgodilo mednarodno zasedanje v Šanghaju

39 <http://www.druglibrary.org/schaffer/history/whiteb1.htm>

40 <http://www.druglibrary.org/schaffer/History/ophs.htm>

41 (prav tam)

42 (prav tam)

(International Opium Commission), že pred tem pa so v ZDA sprejeli v veljavo Opium Exclusion Act. Zakon je prepovedal uvoz opija za nemedicinsko uporabo, njegov namen pa je bil predvsem povečanje kredibilnosti ZDA na prihajajočem zasedanju.⁴³

Sklepi, sprejeti tukaj, so bili zgolj priporočila in kot taka omogočila vrsto različnih interpretacij. Vendar pa so ZDA nadaljevale z vrsto pozivov na drugo in bolj pomembno srečanje,⁴⁴ ki se je res zgodilo na koncu leta 1912 v Haagu.⁴⁵

Haaška konvencija o opiju (The Hague Opium Convention) je postavila breme kontrole nad narkotiki na ramena posameznih držav podpisnic. Sledili sta še dve zasedanji, in sicer 1913 ter malo pred začetkom prve svetovne vojne v 1914. Po vojni so ZDA vstavile Haaško konvencijo tudi med določila mirovne pogodbe v Versaillesu, tako da je ratifikacija versajske mirovne pogodbe pomenila tudi to, da bo mogla domača zakonodaja posameznih držav podpisnic nadzorovati pripravo in distribucijo opiatov in kokaina.⁴⁶

7.4 Prohibicija na 'davkarski način'

Ne glede na dogovore mednarodnih konvencij pa naj bi leta 1914 veljalo prepričanje, da je kakšnakoli prepoved vnašanja določenih substanc v telo protiustavna. Po Clifu Schafferju (History Channel 2000) naj bi bila prohibicija na zvezni ravni takrat protiustavna iz vsaj dveh razlogov, in sicer zaradi pravic posameznih držav ter splošnega prepričanja, da vlada nima pravice zapovedovati državljanom, kaj lahko in česa ne smejo dajati v svoje telo. Whitebread pa omenja tudi, da takrat ni bilo v moči Kongresa, da bi sprejel zvezni kriminalni zakon.

17. decembra 1914 je bil sprejet Harrisonov zakon za obdavčitev narkotikov (Harrison Narcotics Tax Act). Kot že samo ime pove, je bil to davčni zakon. Po Whitebreadovemu mnenju naj bi bilo za ta zakon najbolj pomembno, da je določil dve reči:⁴⁷ 1.) pod nadzor je postavil zdravniško predpisovanje opiatov; 2.) obdavčil je nemedicinsko posest, vendar je bil ta davek **nerazumno visok**.

Pravno so bili opiaty sicer še legalni, dejansko pa se je začela njihova kriminalna prepoved. Kršitelji zakona pa niso bili obtoženi posesti oz. Preprodaje prepovedanih substanc, ampak **utaje davkov**.⁴⁸ Na ta način so se avtorji zakona spretno izognili konfliktu z ustavnimi določili ter dosegli začetek prepovedi opija, morfija in kokaina.

43 (prav tam)

44 Prvo srečanje se je namreč imenovalo komisija (comission), kar je pomenilo, da sprejeti sklepi niso mogli imeti obvezujoče veljave. Šele drugo srečanje je bilo sklicano kot konvencija (convention), kar je pomenilo, da se na srečanju lahko sprejmejo sklepi obvezujoče veljave.

45 (prav tam)

46 (prav tam)

47 <http://www.druglibrary.org/schaffer/history/whiteb1.htm>

48 (prav tam)

(History Channel 2000).

Tako so bili postavljeni temelji sistema za nadzor nad drogami, ki so bili položeni na enem od redkih področjih, ki je bilo takrat nesporno v pristojnosti zveznih oblasti – področje davkov. Prav gotovo je k temu pomagalo tudi dejstvo, da je bilo omejevanje odvisnosti skozi pregon videno kot edini možni oz. Enako učinkovit način kot katerikoli takrat znani zdravstveni pristop. Tako se je Javna zdravstvena služba (Public Health Service) do leta popolnoma 1920 umaknila iz te debate, vsa pristojnost za kontrolo narkotikov pa se je usmerila v Oddelek za narkotike (Narcotic Division) znotraj Enot za prohibicijo (Prohibition Unit). Oddelek za narkotike se je pokazal kot zelo uspešen predvsem pri zapiranju vzdrževalnih narkotičnih klinik.⁴⁹ Tako je ostal samostojni oddelek še vedno znotraj Ministrstva za finance, medtem ko se je Enota za prohibicijo premaknila pod Ministrstvo za pravosodje (Musto 1999: 146-150).

7.5 'Prava' prohibicija

Sočasno z obdavčevanjem opiatov je dozorela tudi prohibicija na področju alkohola. Razlika med njima je bila predvsem v tem, da se pri alkoholu ni ovinkarilo. Leta 1918 je bil napisan 18. amandma k ustavi (ratificiran je bil januarja 1919), ki se je razvil v Nacionalni zakon o prohibiciji oz. Volsteadov zakon, ki je stopil v veljavo 16. januarja 1920.⁵⁰

Za hiter prikaz učinka tega zakona se mi zdijo pomembni predvsem trije dejavniki, in sicer poraba alkohola, porast organiziranega kriminala ter kvaliteta alkoholnih pijač na črnem trgu.

Po Thornton⁵¹ naj bi stopnja porabe alkohola padala že od leta 1910. Stopnja porabe naj bi bila tako najnižja leta 1921, leta 1922 pa je začela spet počasi rasti in bi po vsej verjetnosti presegla stopnjo pred prohibicijo, tudi če se prohibicija ne bi končala leta 1933.⁵² Stopnja kriminala se je že v prvem letu prohibicije povečala za 24% in do konca desetletja je bil pravosodni sistem preobremenjen in zapori prenapolnjeni (Gray 1998: 67).

Precej alkohola je prišlo na ozemlje ZDA iz 'uvoza', velik del pa je bil proizveden na ozemlju ZDA na tak ali drugačen način – nekaj v skrivnih varilnicah, večina pa kot industrijski alkohol. Čeprav so proizvajalci mešali v industrijski alkohol strup, tega strupa ni bila velika umetnost odstraniti. Vsebovala naj bi ga skoraj polovica prodanih alkoholnih pijač med prohibicijo (Gray 1998: 19).

49 Za podrobnosti glej Musto (1999).

50 <http://www.druglibrary.org/schaffer/LIBRARY/studies/nc/nc2a.htm>

51 <http://www.druglibrary.org/schaffer/alcohol/pa-157.html>

52 (prav tam)

Zasluge za konec prohibicije pripisujejo Gray Pauline Sabin, ki je svoj čas spadala med podpornike le-te, vendar se je po desetletju spreobrnila. Glavni razlog njene spremembe stališč je bila opazka, da se je dostopnost alkohola otrokom povečala. Pod njenim okriljem je leta 1929 nastala Ženska organizacija za nacionalno reformo prohibicije (Women's Organization for National Prohibition Reform – WONR). WONR je pridobivala vedno večjo podporo med posameznimi zakonodajalci, obrestovala pa naj bi se tudi podpora predsedniškemu kandidatu Franklinu Rooseveltu, ki je leta 1932 prišel na oblast (Gray 1998: 70-72).

Volsteadov zakon je bil tako najprej spremenjen, 5. decembra 1933 pa tudi dokončno preklican s sprejetjem 21. amandmaja ustavi.⁵³

8. Konoplja, FBN in Harry J. Anslinger

8.1 Konoplja

Prepoved konoplje⁵⁴ je naslednji pomembni dejavnik v vrsti tistih, ki so pomembneje vplivali na politiko do drog v ZDA in drugje po svetu.

Čeprav se je zvezna prepoved zgodila šele leta 1937, je v obdobju od 1914 do 1931 27 držav sprejelo zakone, ki so jo prepovedovali na državni ravni. Whitebread razloge za prepoved deli na dve skupini (razen zvezne države Utah, ki je primer zase).⁵⁵

Zahodne države, kamor so se priseljevali Mehikanci, so marihuano prepovedale, da bi odvrnile priseljevanje. Vzhodne države so marihuano prepovedale iz strahu pred substitucijo; alkohol je bil namreč že prepovedan, opiat in kokain pod nadzorom, marihuana pa je predstavljala nekaj novega, neznanega, nevarnega. V zvezni državi Utah, kjer je prepoved nastala, ko so rastlino iz Mehike nazaj prinesli mormonski misijonarji. Marihuano je najprej prepovedala mormonska verska skupnost, nato pa je postala prepovedana še na državni ravni.⁵⁶ Ne glede na vse pa je marihuana še vedno ostala širši javnosti precej neznana droga.⁵⁷

8.2 FBN in Anslinger

Harry J. Anslinger prvi t.i. 'drug tzar' ZDA je začel svojo kariero kot pomočnik načelnika Urada za prohibicijo pod Ministrstvom za finance (Department of Treasury). Načelnik zveznega urada za droge⁵⁸ (Federal Bureau of Narcotics) je postal leta 1930 (Gray

⁵³ http://www.erowid.org/chemicals/alcohol/alcohol_timeline.php

⁵⁴ Čeprav se izrazi konoplja in marihuana uporabljata kot sopomenki, naj bi izraz konoplja poimenoval rastlino, izraz marihuana, pa njene cvetove.

⁵⁵ <http://www.druglibrary.org/schaffer/history/whiteb1.htm>

⁵⁶ (prav tam)

⁵⁷ (prav tam)

⁵⁸ FBN je še vedno sodil pod Ministrstvo za finance.

2000: 73). Ne glede na to da je bila križarska vojna proti konoplji v končni fazi Anslingerjevo delo, se naj bi je na začetku izogibal na vse možne načine. Zavedal se je namreč, kako zelo razširjena je rast te rastline in kako težko naj bi bilo tako prohibicijo vzdrževati.⁵⁹

Pot, ki je vodila k popolni zvezni prohibiciji leta 1937, se naj bi podobno kot pri opiju in kokainu začela z rasističnimi nagibi. Kot je bilo že prej omenjeno, so nekatere države že prepovedale marihuano zaradi mehiških priseljencev. Sedaj, za časa gospodarske depresije so trume Mehičanov pomenile še dodatno napoto brezposelnim, dela željnim čistokrvnim Američanom. V medijih so se začeli pojavljati primeri kriminalnih dejanj 'norih Mehičanov' pod vplivom konoplje.⁶⁰

Kljub temu, da je bil Anslinger v začetku proti prepovedi marihuane, je tukaj videl priliko, kako zagotoviti blagostanje svoje agencije, ki ni bila ravno najboljše založena z agenti. Začel se je zavzemati za t.i. Uniformni zakon o narkotikih. Ta naj bi nekako narekoval zakonodajo na področju drog posameznim državam. S tem bi padla problematika drog v veliki meri pod pristojnost posameznih držav. To pomeni, da bi se morala vsaka od teh držav soočiti s to problematiko s **svojimi sredstvi**. Proračun in agenti FBN pa bi ostali na voljo. In tako je Anslinger začel svoj 'križarski pohod'. Marihuano je zelo spretno demoniziral. Zelo pogosto je npr. citiral primer Victora LaCotte, ki je po dimu marihuane s sekiro pobil svojo družino. V svoji pripovedi je vedno izpustil dejstvo, da je bil LaCotta diagnosticiran shizofrenik (Gray 1998: 75-77) (Mann in Vesta 1999). Taktika je delovala. Do leta 1937 je skoraj vsaka zvezna država sprejela kakšen zakon, ki se je dotikal marihuane, celo 35 pa jih je sprejelo uniformni zakon o narkotikih.⁶¹

8.3 Marijuana Tax Act 1937

Kljub vsemu, pa marihuana ni bila »dovolj prepovedana«, tako je bil leta 1937 sprejet t.i. Marijuana Tax Act oz. Zakon o obdavčitvi marihuane. Različni viri različno razlagajo, zakaj je bilo temu tako. Nekateri viri (Mann in Vesta 1999) trdijo, da naj bi države, kjer je bilo mehiške delovne sile največ (Teksas, Kalifornija, Arizona, Kolorado), vztrajale, da je problematika konoplje (Mehičanov) v pristojnosti zvezne vlade. Po drugih virih (Gray 1998: 77-78) naj bi Anslingerjevo demoniziranje konoplje povzročilo ogorčenje v širši javnosti ter s tem pritisk na finančno ministrstvo (katerega del je bil tudi FBN). Tretji viri pa navajajo interese industrijskih mogotcev, ki so videli v industrijski konoplji nezaželenega tekmeca.⁶² Bolj natančno, šlo naj bi za povezavo med Anslingerjem,

59 <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/history/mustomj1.html>

60 <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/history/mustomj1.html>

61 <http://www.druglibrary.org/schaffer/library/studies/vlr/vlr3.htm>

62 npr.: <http://www.jackherer.com/chapter04.html>

Andrewom Mellonom,⁶³ kemično industrijo DuPont⁶⁴ ter medijskim mogotcem Williamom Randolphom Hearstom.⁶⁵ Ali se je prihodnost konoplje res določala na vrsti skrivnih sestankov,⁶⁶ ali pa je bil to samo še eden od motivov, ki je Anslingerja motiviral zgolj posredno? Resnih dokazov o skrivni zaroti ni. So zgolj namigovanja in verjetnosti.⁶⁷ V vsakem primeru je Anslinger kasneje sam priznal, da je odločitev za zakon bila posledica političnega pritiska, ki ga je vršila prestrašena javnost.⁶⁸ Kljub vsemu pa dodaja konoplje Harrisonovemu zakonu o narkotikih ni bi bila mogoča, saj naj bi bil zakon že 'dokončno prenategnjen' in bi lahko zaradi tega razpadel (Gray 1998: 78).

Rešitev je prišla na dan, ko je ustavno sodišče razsodilo, da je t.i. National Firearms Act popolnoma v skladu z ustavo. Ta zakon je veleval, da mora vsak, ki hoče imeti opravka z brzostrelko, imeti posebno znamko. Ampak teh znamk se ni dalo dobiti, ker jih ni bilo. Sicer je šlo tukaj po mnenju nekaterih črno na belem za 'zlorabo davčne zakonodaje', celo Anslinger sam je imel pri sebi dvome o ustavnosti takega zakona,⁶⁹ vendar vrhovno sodišče ni bilo tega mnenja. Tako je Anslinger dobil podlago za svoj zakon in 7. aprila 1937 so se začela senatna zaslišanja. (History Channel 2000)

Kot zapiske zaslišanj (in diskusije, ki je sledila po tem) povzema Whitebread⁷⁰, je iz njih jasno razvidno predvsem, da je bilo večini prisotnih popolnoma vseeno, o čem teče beseda. Anslingerjev prikaz škodljivosti je bil sestavljen iz kopice časopisnih člankov o različnih grozodejstvih, ki **naj** bi jih uživalci počeli pod vplivom konoplje, pričevanja državnega tožilca iz Louisianne, ki je povezoval populacijo v ječah z uporabo droge ter kvaziznanstvene študije o uporabi konoplje na psih.

Predstavnik zdravniškega združenja (American medical Association – AMA) je opozoril na pomanjkljivosti pri vsakem od prej predstavljenih pričevanj, vendar je bil obtožen izmikanja, oviranja ter širjenja nezaupanja. Whitebread meni,⁷¹ da je bil kritiziran predvsem zaradi starih političnih zamer (nasprotovanje temu zakonu je bila kaplja čez rob). Da je bila mera polna, je nekdo drug potvoril njegovo mnenje – kar naenkrat naj bi bilo zdravniško združenje podpornik zakona. V končni fazi je bil zakon sprejet brez kakršnegakoli resnega nasprotovanja in brez registriranih glasov.⁷²

63 Bil je minister za Finance v času Anslingerjevega imenovanja in Anslinger naj bi se poročil z njegovo nečakinjo Marto Denniston.

64 Mellon naj bi bil eden njihovih pomembnih vlagateljev.

65 Ki je bil lastnik več sto hektarov gozda, namenjenega za papirno industrijo in naj bi se počutil precej ogroženega s strani konoplje.

66 Kot npr. trdi Jack Herer: <http://www.jackherer.com/chapter04.html>.

67 Knjiga Jacka Hererja: *The Emperor Wears no Clothes*, naj bi bila začetek tem namigovanjem, Verzija se nahaja tudi na spletu: <http://www.jackherer.com/chapters.html>.

68 <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/history/mustomj1.html>

69 <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/history/mustomj1.html>

70 <http://www.druglibrary.org/schaffer/library/studies/vlr/vlr4.htm>

71 (prav tam)

72 (prav tam)

8.4 Ostali Anslingerjevi dosežki

Anslinger je v času svojega 'tzarovanja' na veliko različnih načinov skrbel, da so bili tako zakonodaja, pravna praksa in javno mnenje, kakor tudi znanstvene raziskave na področju škodljivosti drog, skladni z načinom, kot je vodil FBN.

Z vrsto več ali manj nizkih udarcev je spodnesel dve precej pomembni iniciativi, ki bi lahko povzročile spremembe na zakonodajnem področju. Za kar nekaj časa je utonilo v pozabo poročilo LaGuardiine komisije (izdano leta 1944), ki je z znanstvenimi dokazi ovrglo precej mitov o škodljivosti marihuane (Gray 1998: 82-84). Prav tako je poskrbel, da je podporo sponzorjev izgubil Zduženi odbor na področju narkotikov, ki sta ga sestavljala Ameriško zdravniško združenje in Ameriška pravniška zbornica (Gray 1998: 86-90).

Zaradi njegovih prizadevanj je leta 1951 nastal t.i. Boggsov zakon, ki je veleval obvezne minimalne kazni za kazniva dejanja povezana z drogami, 5 let kasneje pa je bil sprejet nov zakon t.i. Narcotics Control Act iz leta 1956. Ta je kazni še podvojil ter dodal možnost smrtne kazni (Gray 1998: 95-96).

Upokojil se je leta 1962, do leta 1964 pa je bil še predstavnik ZDA pri komisiji za narkotične droge pri OZN, kjer je leta 1961 dosegel aktualizacijo mednarodnih sporazumov na področju drog s tem, ko je prišla v veljavo Enotna konvencija za področje narkotičnih drog (Single Convention on Narcotic Drugs), ki je precej prohibitivno vplivala na domače zakonodaje številnih držav članic.⁷³

Anslinger je umrl 1975 in že pred tem so ga mučile številne zdravstvene težave.⁷⁴ V vsakem primeru je Anslinger ena od pomembnih osebnosti na področju razvoja politike do drog tako za ZDA kakor po vsem svetu. Pod njegovim vodstvom je sistem za nadzor nad drogami postajal vedno močnejša institucija v zvezni državni upravi, še vedno pod okriljem finančnega ministrstva. Prav gotovo je, da se je za časa Anslingerja in delno tudi zahvaljujoč njemu dokončno utrdil prohibitivni diskurz politike do drog. Možno je sicer, da bi se brez njegovega prispevka med leti 1918 in 1962 stvari odvijale drugače, po drugi strani pa se spet postavlja vprašanje, do kolikšne mere je bil Anslinger sam ujetnik tedanjih političnih in kulturnih tokov.

9. Obdobje reform in rastoče tolerance

Kot posledica leta 1965 sprejete zakonodaje je bil v okviru FDA (Food & Drug Administration) ustanovljen Urad za nadzor nad zlorabo drog (Bureau of Drug Abuse Control – BDAC). Ta urad je imel pristojnost nad LSD-jem, barbiturati in amfetaminom.

⁷³ http://www.druglibrary.org/SCHAFFER/library/studies/canadasenate/vol3/chapter19_3_current_conventions.htm

⁷⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_J._Anslinger

Treba je vedeti, da je FBN pod Ministrstvom za finance še vedno ohranil pristojnosti nad heroinom, kokainom in marihuano. Črni trg ni imel tako lepo razdeljenih pristojnosti, zaradi česar so si zvezni agenti precej hodili v zelje (Musto in Korsmeyer 2002: 15).

Kljub vsemu pa so se zakonodajalci kmalu začeli zavedati, kako težavno je aplicirati nove koncepte na tem področju preko vse političnega aparata. Vsi so vedeli, da je pojav uporabe drog precej neraziskan. Ta pojav je imel posledice za zdravje posameznikov, kot tudi povezavo s kriminalom, nenazadnje pa je bil močno nabit z moralnim simbolizmom. Tako je bilo potrebno po eni strani priznati, da so stroge kazni precej zgrešen pristop, po drugi strani pa ohraniti politično prepričljivo strogo držo do kriminala. Duhove javnosti pa so vedno bolj burili predvsem množična uporaba LSD-ja in ponovno odkritje marihuane v mainstream kulturi (prav tam: 16).

Musto povzema Whitebreada (Musto in Korsmeyer 2002: 24), ko pravi, da so šestdeseta leta prinesla razpad mnogih vrednotnih konsenzov. Ljudje so počasi začeli dvomiti o vsem mogočem 'znanju', ki so ga prejšnje generacije smatrale za samoumevno. Tako ni bilo več samoumevno, da so črnci manjvredni, prav tako ni bilo več samoumevno, da se morajo ZDA z vojsko vmešavati povsod, kjer je to le mogoče, in ne nazadnje, ni bilo več samoumevno, da te en dim marihuane spremeni v norega kriminalca (prav tam).

LSD in marihuana sta tako postala priljubljena med belimi študenti srednjega razreda, ki so bili precej bolj pomembni pri ustvarjanju javnega mnenja kot mehiški priseljenci 30 let nazaj. Tako je bilo pojav drog vedno težje omejevati na marginalne skupine. To je po eni strani pomenilo, da je bilo vedno težje uresničevati stroge kazni v stilu obveznih minimalnih kazni. Po drugi strani je uporaba LSD-ja in marihuane počasi postajala simbol različnih kulturnih gibanj, ki načeloma niso bila skladna z vladno politiko, ki se je takrat vedno bolj zapletala v vietnamsko vojno. Tako je sicer spet sledila uradna demonizacija LSD-ja in marihuane (Whitby 1986). Sama razširjenost uporabe pa je pri zakonodajalcih vedno bolj podžigala diskusijo, ali je problem prepovedanih drog bolj v pristojnosti represivnih aparatov države ali javnega zdravstva (Musto in Korsmeyer 2002: 27). Še vedno pa je ostajal problem same organizacijske zmede v sistemu.

Na zvezni ravni sta obstajali dve organizaciji FBN in BDAC, obe v ministrstvih, ki naj ne bi imeli zveze s policijsko represijo (FBN – finančno, BDAC – v okviru FDA na ministrstvu za zdravje). Kot že omenjeno, sta imeli obe organizaciji zelo nerodno porazdeljene pristojnosti in tako so si agenti obeh neprestano 'hodili v zelje', prav tako je bilo delo vseh precej stroškovno neučinkovito. Tako je leta 1968 res prišlo do združitve FBN in BDAC v okviru ministrstva za pravosodje. Nova organizacija se je imenovala Urad za narkotike in nevarna zdravila (Bureau of Narcotics and Dangerous Drugs – BNDD). Prohibitivna veja sistema se je tako premaknila pod ministrstvo za pravosodje, vedno

bolj pa je v veljavo stopal tudi medicinski diskurz politike do drog.

10. Nixon in vojna v metafori

Richard Nixon je že med svojo volilno kampanijo obljubljal večjo kontrolo na mejah ter veliko število akcij v tujini, ki bi ustavile proizvodnjo drog na njihovem izvoru. Ko je januarja 1969 začel s predsednikovanjem, je takoj začel z uresničevanjem obljub (Massing 2002: 101). V precej primerih je šlo za ukrepe, ki so že bili začeti oz. vsaj zamišljeni z Johnsonovo administracijo (diplomatsko posredovanje v Franciji in Turčiji, zakonodajna reforma, programi zdravljenja). Kljub vsemu, pa problematika drog v širši javnosti ni bila zaznana kot pomembnejša (Musto in Korsmeyer 2002: 32-39). Za reševanje le-te je imel Nixon na razpolago 81 milijonov dolarjev, od katerih jih je 43 milijonov šlo za programe zdravljenja, ostanek pa za represivne ukrepe (Massing 2002: 98).

10.1 Mednarodne intervencije

Med najprej začetimi policijskimi ukrepi so bili najprej na vrsti predvsem ukrepi za zmanjševanje proizvodnje opija v Turčiji, sodelovanje s policijo v Franciji⁷⁵ ter povečanje kontrole na samih mejah (Musto in Korsmeyer 2002:42). S pomočjo obsežnih zunanjepolitičnih akcij (in 35 milijonov dolarjev finančne pomoči turški vladi) je ZDA uspelo doseči sodelovanje s francosko policijo (januarja 1970) in prepričati turško vlado (novembra 1971), da je prepovedala gojenje maka (Musto in Korsmeyer 2002: 43-48) . Na ulicah ZDA naj bi leta 1972 dejansko prišlo do zmanjšanja ponudbe heroina. Večinoma so ta pojav pripisovali uspehu zunanjepolitičnih ukrepov, čeprav Musto dvomi v to povezavo (Musto in Korsmeyer 2002: 46). V vsakem primeru pa so se kmalu pojavili tudi drugi viri heroina. Eden izmed takih je bil npr. v jugovzhodni Aziji, v t.i. zlatem trikotniku (Laos – Thailand – Burma). Da bi bila zadeva še bolj kritična, so ZDA tedaj v tistem okolju bojevale pravo vojno in sčasoma so od tam dejansko začele prihajati novice o vedno večji uporabi heroina med vojaki (Massing 2002: 107)

10.2 Zakonodajna reforma

Zakonodajna reforma na področju drog je bila v izdelavi že za časa Johnsonove administracije. V okviru BNDD sta jo oblikovala namestnik glavnega svetovalca BNDD Michael Sonnenreich ter namestnik ministra za pravosodje John Dean. Ko je Nixon začel s predsednikovanjem, je imel na voljo že prvi predlog zakonodaje, ki pa je postala predmet številnih pregovarjanj med različnimi vladnimi organizacijami oz. skupin znotraj

75 Večina heroina, na črnem trgu vzhodne obale ZDA naj bi zrasla v Turčiji in Siriji, ter bila do konca predelano v Franciji – to je bila t.i. 'Francoska naveza' (Musto in Korsmeyer, 2002: 43).

njih (Musto in Korsmeyer 2002: 37). Predlagana zakonodaja je razvrščala droge v več skupin, glede na škodljivost in možnosti legitimne medicinske uporabe. Prav tako je ukinila obvezne minimalne kazni ter znižala številne druge. Ne glede na to, pa je predlagana zakonodaja še vedno 'reševala' problematiko drog s pomočjo kaznovalnega sistema, kar pa ni bilo všeč številnim osebam na ministrstvu za zdravstvo (Department of Health Education and Welfare – HEW). Na HEW so zagovarjali čim bolj mile kazni, kar pa spet ni bilo v skladu z željami številnih senatorjev in ljudi v Beli hiši, ki so želeli biti (oz. vsaj zdeti se) neizprosni do kriminala (Musto in Korsmeyer 2002: 56–62). Senat je zakon končno odobril 28. januarja 1970, da pa je bilo temu tako, je vključeval tako zmanjšanje kazni za posest, kakor tudi t.i. klavzulo 'brez trkanja'⁷⁶ ('no knock'). Sklenjen pa je bil tudi dogovor o ustanovitvi komisije, ki bo preiskala škodljivosti konoplje ter različne možnosti njene zakonske ureditve. Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act (CDAPCA) (vseobsegajoča zakonodaja na področju zlorabe drog) je bil končno sprejet v Kongresu 13. oktobra 1970 po številnih protestih in (neuspešnih) poskusih različnih popravkov s strani HEW (Musto in Korsmeyer 2002: 67–71).

10.3 Programi zdravljenja

Večje zanimanje za različne programe zdravljenja je nastopilo predvsem kot pragmatičen način soočanja s kriminalom. Robert DuPont, takrat mlad zdravnik, zaposlen pri Nacionalnem inštitutu za zdravje (National Institute of Health), je začel opazovati, da je veliko intervjuvanih zapornikov odvisnih od heroina, med 200 skoraj polovica. Začel se je zanimati za metadonske programe zdravljenja in si ogledal vrsto programov, ki so potekali v Illinois Drug Abuse Prevention (IDAP) – in jih je vodil Jerome Jaffe⁷⁷. Bil je navdušen predvsem nad metadonskimi programi in začel v Washingtonu D.C. izvajati pilotsko študijo na tem področju. Rezultati so bili spodbudni, predvsem na področju znižanja kriminala. Te rezultate je predstavil svetovalcu v Beli hiši Egilu 'Bud' Kroughu, ko je ta iskal inovativne pristope, kako znižati stopnjo kriminala v okrožju. Tako je februarja 1970 nastala Narcotics Treatment Administration – NTA, ki je vključevala različne pristope zdravljenja. Povpraševanje je bilo veliko in NTA je kmalu morala razširiti število svojih mest. Razultati so bili spodbudni; v štirimesečnem obdobju je bilo aretiranih zgolj 2.6% udeležencev programa, v primerjavi s 26% tistih, ki so hoteli postati abstinenti na lastno pest, ter 50% tistih, ki so predčasno zaključili s programom. Tako je Krough spoznal, da je metadon lahko precej primeren način, kako lahko administracija dejansko zniža stopnjo kriminala (Massing 2002: 101–04).

⁷⁶ Dovoljenje zveznim oblastem, da vdrejo k osumljencu, brez da bi poprej najavili vstop. Seveda so še vedno rabili nalog za preiskavo.

⁷⁷ Jerome Jaffe je v okviru IDAP v Chicagu izvajal različne programe zdravljenja, tako detoksikacijo, kot tudi pristop s terapevtskimi skupnostmi in metadonskim programom. Velikokrat se je kot geslo slišalo 'Različni pristopi, za različne ljudi – Different strokes, for different folks' (Massing, 2002:103).

10.4 Dve komisiji

Po javnomnenjskih raziskavah je leta 1970 tematika drog začela pridobivati na aktualnosti. Eden izmed razlogov naj bi bile predvsem govorice o vedno večji uporabi heroina med ameriškimi vojaki v Vietnamu. Znotraj vlade so se z različnimi vidiki te problematike ukvarjale številne skupine. Prav tako so potekali številni birokratski boji za prevlado na tem področju. Pristojnost nad krojenjem nepolicijskega pristopa so si lastili predvsem na HEW, kar pa ni bilo v pogodu ne Nixonu, ne Kroughu (Musto in Korsmeyer 2002: 73-77). Kroughov pomočnik Jeff Donefeld je v iskanju alternativ paradigmi HEW odšel na raziskovalno ekskurzijo po programih zdravljenja širom ZDA in se ustavil tudi v IDAP, kjer je bil 'očaran' nad Jaffetom, predvsem nad njegovo nedogmatičnostjo in sposobnostjo prilagajanja situaciji (Massing 2002: 103).

Kot posledica ene od študij o možni organizacijski reformi politike do drog je nastala skupina pod vodstvom Dr. Bertram Brown-a, načelnika NiMH. Naloga skupine je bila predvsem oceniti možne pristope ukrepov, Donefeld in Krough sta kot protiutež tej skupini predlagala ustanovitev nevladne skupine, z istonologo, pod vodstvom Jaffeta (Musto in Korsmeyer 2002: 77-79).

Priporočila posameznih skupin so bila različna. Jaffetova skupina je poudarjala, da so smiselna tarča intervencij zvezne vlade predvsem uživalci psihedelikov in heroina, zato je priporočala metadonsko zdravljenje. Skupina NIMH je bila skeptična do metadonskega zdravljenja ter poudarjala predvsem potrebo po raziskovanju problematike. Nixonovo osebje je kot slabo stran NIMH poročila videla predvsem pomanjkanje konkretnih in izmerljivih predlogov. To, Nixonova nenaklonjenost HEW ter splošno nezadovoljstvo z njihovo kooperativnostjo so botrovali odločitvi, da morajo iti kakršnekoli pomembnejše vloge s področja politike do drog ven iz HEW. Že prej so namreč obstajale ideje o oblikovanju organizacije, ki bi imela v pristojnosti vse nepolicijske ukrepe na področju drog. Razmišljalo se je, da bi se ta organizacija ustanovila znotraj HEW, sedaj pa se je zdela veliko bolj uporabna ideja o tej organizaciji zunaj ministrstva (Musto in Korsmeyer 2002: 83-88).

10.5 Vojna proti drogam in vojna na drogah, SAODAP in Jaffe

Poročila o uporabi, tihotapljenju ter preprodaji heroina pri ameriških enotah v Vietnamu so se v medijih pojavljala že od začetka 1970. Te govorice so aprila 1970 spodbudile dva senatorja v iskanje informacij iz prve roke. Konec aprila sta se vrnila, Belo hišo pa so pretresle novice o visoki stopnji uporabe heroina, ki naj bi segla v nekaterih enotah tudi do 25% visoko. Situacija je predstavljala zelo veliko krizo, saj si nihče ni želel, da bi ulice ZDA preplavile trume heroinskih odvisnikov, ki znajo zelo dobro ravnati z orožjem.

Krough je v Belo hišo na posvet poklical Jaffeta. Jaffe kot rešitev težave predlaga uvedbo obveznega testiranja prisotnosti opiatov v organizmu pred odhodom vojakov v ZDA. Vojaki s pozitivnim testom naj ne bi bili kaznovani, ampak zadržani na dvotedenski detoksikaciji. Jaffe je tudi računal, da se bodo po uvedbi testiranja govorice hitro razširile in med vojaki delovale tudi odvračalno (Massing 2002: 107-109).

Krough se je strinjal s predlogom, z Jaffetom sta začela delati na izvedbi. Kasneje je Krough pri Nixonu dobil zeleno luč, da se ustanovijo Posebne akcijske skupine za preprečevanje zlorabe drog (Special Action Office for Drug Abuse Prevention), podrejene direktno prededniku, pod Jaffetovim vodstvom. Ironično je, da je Jaffe o tem zvedel šele tik pred javno razglasitvijo namere 17. junija 1971. Istega dneva je zloraba drog v uradni izjavi razglašena za državnega sovražnika številka ena. Nixon je zaprosil Kongres za 155 milijonov dolarjev dodatnega financiranja, od katerih jih je bilo 105 namenjeno zdravljenju in rehabilitaciji odvisnikov. Massing je videl v tem dogodku 'uradni' začetek vojne proti drogam (Massing 2002: 108-12), medtem ko naj bi po Mustu šlo tukaj samo za napoved nove 'ofenzive'. Vojna naj bi bila napovedana 14. julija 1969 med procesom sprejemanja nove zakonodaje (Musto in Korsmeyer 2002: 60).

Zakonodaja, ki je oblikovala SAODAP, je bila sprejeta 21. marca 1972. Kongres je odobril njen obstoj do leta 1975, ko naj bi se postopoma preoblikovala v Državni inštitut za zlorabo drog (National Institute for Drug Abuse – NIDA) znotraj HEW (Massing 2002: 119).

Ena od glavnih nalog novo ustanovljene organizacije je bilo testiranje ameriških vojakov v Vietnamu (operacija Zlati tok). Prve raziskave so pokazale, da so bile številke odvisnikov prenapihnjene. V prvi seriji je bilo samo 4.5% vojakov pozitivnih na opiate. Do septembra 1971 je bila operacija v polnem zagonu. Na začetku so se sicer kazale mnoge pomanjkljivosti, ki pa so jih hitro odpravili. Kmalu so bili vidni tudi prvi rezultati, ki so kmalu padli pod 2% pozitivnih testov (Massing 2002: 116).

Leta 1973 je bilo za preventivo in zdravljenje namenjenih 420 milijonov dolarjev, kar je znašalo dve tretjini celotnega proračuna za področje drog. Jaffe je nadaljeval z vzpostavitvijo sistema zdravljenja odvisnikov. Ves čas pa je bil izpostavljen pritiskom zaradi metadona in metadonskih klinik. Njegov sistem se je pokazal za zelo uspešnega, saj sta zaradi njegovih programov povsod v okolici padali stopnji kriminala ter število z drogami povezanih smrti. 17. junija Jaffe je odstopil ter se posvetil drugim opravkom. Za sabo je zapustil precej učinkovit način reševanja problematike drog, ki je bil sicer nepisan, vendar so ga imenovali Jaffetov zakonik (Massing 2002: 121-31).

10.6 Ostali pomembni dogodki

Kljub 'otoplitvi', ki je takrat veljala na nekaterih področjih politike do drog, pa Nixon ni spremenil svojega prepričanja o samem zakonskem statusu marihuane. Tako je marca 1972 je izšlo poročilo Shaferjeve komisije, ki je bila ustanovljena leto prej kot posledica sklepa ob sprejemanju zakonodaje leta 1970. Komisija je priporočala način dekriminalizacije, vendar pa je Nixon priporočila zavrnil. Kot javno obrazložitev je navedel: „ Nasprotujem legalizaciji marihuane, tako prodaji, posesti, kot tudi uporabi. Menim, da ni mogoče imeti učinkovitega kriminalnega prava, če le-to temelji na filozofiji, da je nekaj na pol legalno in na pol nelegalno. To je moje stališče, ne glede na priporočilo komisije“ (Musto in Korsmeyer 2002: 113-115). Prav tako se ni prenehalo z uvajanjem novih policijskih ukrepov.

Tako je bila januarja 1972 ustanovljena ODALE (Office for Drug Abuse Law Enforcement). Glavni namen ODALE je bil predvsem pomoč zvezne vlade posameznim državam, na področju policijskih ukrepov, povezanih z drogami, posredno pa naj bi odvisnike silila k iskanju pomoči. Kot razlog nastanka pa Musto navaja tudi nekooperativnost BNDD ter politične igre. Bližale so se namreč volitve in ukrepi, ki so dajali vtis strogosti do kriminala, niso bili slaba odločitev (Musto in Korsmeyer 2002: 107-113).

Po volitvah, spomladi leta 1973, je Nixon predlagal nove, strožje ukrepe za preprodajo heroina v obliki heroinskega zakona (Heroin Trafficking Act – HTA), za katerega Musto meni, da je najverjetneje predstavljal hiter način, kako javnost odvrniti od vedno bolj glasnega Watergate škandala (Musto in Korsmeyer 2002: 129), najpomembnejši ukrep pred odstopom pa je bilo, po vsej verjetnosti, oblikovanje Administracije za policijski nadzor nad drogami (Drug Enforcement Administration – DEA). DEA je nastala kot posledica načrta reorganizacije, ki je združil ODALE, BNDD, ONNI (Office of National Narcotics Intelligence) ter carinike, ki so se ukvarjali z drogami, v novo organizacijo znotraj ministrstva za pravosodje. Načrt je bil predstavljen Kongresu 28. marca 1972 (nekaj dni po predstavitvi poročila Shaferjeve komisije). DEA je končno nastala 1. julija 1973, trajalo pa je še vsaj tri leta, preden je prišla čez 'porodne težave' (Musto in Korsmeyer 2002: 132-134).

10.7 Nixon – zaključek

Nixon je odstopil 8. julija 1974, kot posledica afere Watergate. Pod njim je sistem za nadzor nad drogami doživel temeljite spremembe, tako na področju zakonske podlage, kot tudi na področju organizacijske strukture samega sistema. Marsikateri viri (npr. Gray 1998) omenjajo pri Nixonu le izvedbo represivnih ukrepov. Ne glede na to pa so se za

časa Nixonove vladavine začeli izvajati precej inovativni programi na področju zdravljenja odvisnikov, ki so dejansko bili učinkoviti pri znižanju kriminala, povezanega z drogami. Prevladovati je začel medicinski diskurz politike do drog in čeprav zveni protislovno, je bil čas vojne napovedi dejansko čas otoplitve odnosa, ne glede na to, da so bili npr. zavrnjeni predlogi Schafferjeve komisije.

11. Vrh in nenadni konec otoplitve

11.1 Ford in White Paper on Drug Abuse

Nixona je v Beli hiši nadomestil Gerald Ford, na Jaffetovo mesto pa je že leta 1973 stopil Robert DuPont, ki se je ukvarjal predvsem s preoblikovanjem SAODAP v NIDA-o. Aprila 1975 ZDA spet zajame povečanje števila uživalcev heroina. Zaradi tega vlada oblikuje akcijsko skupino pod vodstvom Richarda Parsona, ki sestavi t.i. Belo knjigo na področju zlorabe drog (White Paper on Drug Abuse), ki jo Massing imenuje 'najbolj razsvetljen dokument na področju, ki ga je zvezna vlada kadarkoli naredila'. Sam dokument rangira droge glede na potencial odvisnosti. Prioriteta naj bi bila usmerjena proti drogam, ki povzročajo odvisnost v večji meri. Kot jedro problema so definirani kronični uživalci, ne glede na drogo. Priporočal je tudi ustanovitev nove organizacije s podobnimi pristojnostmi kot SAODAP. Dokument, žal, ni bil sprejet. Kot odgovor na heroinsko epidemijo sledi uničevanje makovih polj v Mehiki. Kljub temu pa je postajala politična klima pod Fordovim predsednikovanjem vedno bolj naklonjena dekriminalizaciji konoplje, DuPont se je zanjo tudi javno zavzel, čeprav je Ford nasprotoval tej ideji (Massing 2002: 135-137) (Musto in Korsmeyer 2002: 161).

11.2 Carter, Bourne in dekriminalizacija, ki ni nikoli prišla

Že med predvolilno kampanijo je Jimmy Carter obljubil, da bo razmislil o zvezni dekriminalizaciji marihuane, če bo le izvoljen. Njegov svetovalec pri volilni kampaniji Peter Bourne je v nekem intervjuju omenil, da bi bila dekriminalizacija heroina za osebno uporabo precej pametna odločitev, je pa priznal, da tak ukrep ne bi bil politično primeren. Ko je bil Carter izvoljen in je januarja 1977 tudi prišel v Belo hišo, so bila strokovna mnenja na področju drog večinoma podobna tistim, ki so bila napisana v Fordovi Beli knjigi. Eden pomembnejših Carterjev svetovalcev je ostal Peter Bourne, ki se je osredotočil predvsem na področje drog in je bil prvi 'drug czar', ki je dobil v roke nadzor tako nad ukrepi zmanjševanja ponudbe kot ukrepi zmanjševanja povpraševanja. Za časa svojega czarovanja je vodil Office of Drug Abuse Policy (ODAP), na novo ustanovljeno organizacijo, katere obstoj pa je bil odobren samo do septembra 1978.

Bourne je še štiri mesece po tem stal Carterju ob strani kot posebni svetovalec (Massing 2002: 138-142)

Bourne je deloval predvsem v treh smereh (Musto in Korsmeyer 2002: 185-87):
1.) Opozarjal je na nevarnosti heroina ter se tudi aktivno ukvarjal z zmanjševanjem ponudbe tega. 2.) Pripravljal je teren za dokončno zvezno dekriminalizacijo marihuane. 3.) Ukvarjal se je z raziskovanjem možnih nevarnosti kokaina.

Med skupinami, ki so se ukvarjale s političnim lobiranjem v prid dekriminalizacije marihuane, je bila najpomembnejša Nacionalna organizacija za reformo zakonov o marihuani (National Organization for the Reform of Marijuana Laws - NORML) z njihovim vodjem Keithom Stroupom. Z Bournom so tudi uspešno sodelovali pri iniciativi dekriminalizacije, kljub vsemu pa so jo na koncu prav oni (sicer nehote) tudi preprečili⁷⁸ (Musto in Korsmeyer 2002 :212).

ZDA je pri Mehičanih imela dovoljenje, da je škropila makova polja in tako zmanjševala končno ponudbo heroina. Bourne je Mehičanom dovolil uporabo ameriških helikopterjev za škropljenje nasadov marihuane, ki je Mehičanom predstavljala glavni problem, predvsem zaradi korupcije. Pri NORML so se ustrašili, da se bodo zastrupili z insekticidom.⁷⁹ Od Bournu so zahtevali zaščitne ukrepe, ki pa jim jih ni mogel dati. Glavna posledica tega spora pa je bila, da je Keith Stroup začel gojiti osebno zamero do Bournu, ki pa je bila usodna za politični karieri obeh posameznikov.⁸⁰

11.3 Moč staršev

Leta 1976 sta zakonca Schuscharde pri svoji 13 letni hčerki našla ugasnjen joint. Zaskrbljenost je porodila zaščitniško jezo, ki je vodila Marsho Schuscharde do politične mobilizacije številnih konzervativnih staršev po vsej državi. Iz gibanja se je leta 1978 razvilo združenje PRIDE (Parents' Resource Institute for Drug Education), ki je kot glavni problem na področju drog videlo najstniško eksperimentiranje z marihuano (Massing 2002: 148). Gibanje je počasi pridobivalo na moči, na svojo stran pa so si uspeli pridobiti tudi direktorja NIDA-e Roberta DuPonta, ki je zaradi 'starševske moči' spremenil svoje stališče, kar se tiče dekriminalizacije konoplje.⁸¹

Na področju drog sta tako do srede 1978 v ZDA pomembno vlogo igrali dve antitetični skupini pritiska PRIDE in Nacionalna organizacija za reformo zakonov o marihuani (National Organization for the Reform of Marijuana Laws - NORML). Obe sta hoteli krojiti državno politiko do drog, vsaka na popolnoma drugačen način. Skupno sta imeli edino

78 <http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A46033-2005Jan3?>

79 Kar naj bi bilo po Bournu popolnoma nemogoče:

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/bourne.html>.

80 <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/bourne.html>

81 <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/dupont.html>

antipatijo do 'drug carja', vsaka skupina zaradi svojih razlogov. PRIDE zaradi Bournovega zagovarjanja dekriminalizacije, NORML (oz. bolj Keith Stroup osebno) pa zaradi prej omenjene zamere.

Julija 1978 se je zgodila afer, ki je te napetosti razrešila. Bourne je svoji sodelavki napisal recept za pomirjevalo na lažno ime, da bi varoval njeno anonimnost. V lekarni je bil po naključju prisoten nadzorni inšpektor in zadeva je zelo hitro prišla v javnost. Takoj po tem je prišla na dan še obtožba o njegovem domnevnem uživanju kokaina⁸² na zabavi NORML in Bourne je bil prisiljen odstopiti.^{83 84} (Massing 2002: 149). Dekriminalizacija marihuane tako za Carterja ni bila več politično sprejemljiva opcija.

Bournov naslednik Lee Dogloff je do novembra 1979 že začel sodelovati s starševskimi komiteji na področju preventive. Kmalu je prevzel njihova stališča in kot glavni vir ogrožanja videl eksperimentiranje mladoletnikov s travo (Massing 2002: 150). Ob koncu Carterjeve vladavine pa je bila tematika drog vedno bolj v senci krize s talci v Iranu in škandala, ki je nastal zaradi neuspelega poskusa rešitve. Zelo verjetno je bil to precej pomemben faktor, ki je prispeval k porazu proti republikanskemu kandidatu Ronaldu Reaganu. Musto meni, da bi Carter v primeru ponovne izvolitve uspel porast uporabe heroina izkoristiti za uvedbo nove, najbrž bolj mile politike na tem področju in ne bi toliko klonil pod pritiskom starševskih komitejev (Musto in Korsmeyer 2002: 240-41). Kljub vsemu pa so to le špekulacije. Na oblast je namreč prišel bivši filmski igralec Ronald Reagan in čas njegovega predsednikovanja se je v zgodovino zapisal tudi po neizprosno restriktivni politiki do drog ter na vseh področjih povezanih z njimi.

12. Ponovna zaostritev

12.1 Družina Reagan in politika ničelne tolerance

Ko sta se leta 1980 v Belo hišo preselila Ronald in Nancy, je mesto svetovalca na področju drog dobil Carlton Turner. Glavne zasluge za to je imela Nacionalna zveza staršev (National Federation of Parents – NFP). Turner je bil sicer največji državni strokovnjak za marihuano, ampak zgolj za rastlino, ne pa za njen vpliv na človeka. Zavračal je kakršnokoli razlikovanje med škodljivostjo drog, prav tako razlikovanje med eksperimentalnimi in kroničnimi uživalci. Za nameček pa se mu je zdelo moralno sporno podpirati zdravljenje odvisnosti. Proračun za zmanjševanje povpraševanja je znašal realnih 25% tistega, kar je bil leta 1975, medtem ko se je proračun, namenjen za

82 Stroup je v intervjuju leta 2005 priznal, da je bil on tisti, ki je zgodbo sporočil novinarjem kot tudi dodal, da je to po vsej verjetnosti največja neumnost, kar jih je storil v življenju. Povzetek intervjuja se nahaja na: <http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A46033-2005Jan3?language=printer>.

83 <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/bourne.html>

84 Stroupa so izključili iz NORML nekaj mesecev kasneje.

pregon, vrtočlovo povečal (Massing 2002: 160)

Do leta 1984 je začela naraščati tudi uporaba kokaina, vendar pa je NFP še vedno vztrajala, da so jedro problema občasni uživalci marihuane. Do takrat je zveza staršev namreč pridobila na moči že do te mere, da je lahko izsilila neuradni veto na skoraj katerikoli sklep in očrnila skoraj kateregakoli človeka na področju problematike drog. NFP se je tega zavedala ter nadzor tudi uspešno držala. Niso pa jim bili tuji niti številni pozivi k stigmatizaciji tako aktivnih kot tudi užvalcev prepovedanih drog v zdravljenju (Massing 2002: 172-175).

1984 se začne tudi znamenita kampanija Nancy Reagan imenovana »Just Say NO!!!«, kar je tudi postala najbolj poznana in tudi najbolj zasmehovana fraza Reaganovega predsednikovanja (Massing 2002: 175).

29. novembra 1985 se je v časopisih pojavila vest o prvi najdbi cracka – kadilne oblike kokaina, ki povzroča bolj intenzivno 'zadetost' in naj bi povzročala tudi hujšo zasvojenost. Njegov izvor je bil sicer vprašljiv, ampak nesporno pa je bilo dejstvo, da ga je bilo zelo enostavno pridobiti iz kokaina. Crack se je z vrtočlovo hitrostjo širil čez New York in njegova predmestja (Massing 2002: 177). Delno naj bi sicer k paničnemu vzdušju precej prispevala tudi reakcija medijev (Robinson in Scherlen 2007: 13), ampak centri za zdravljenje so bili kljub temu kmalu tudi dejansko prenapolnjeni. ZDA so se znašle v podobni situaciji kot leta 1970 (Massing 2002: 177).

1985 Jerome Jaffe sprejme ponudbo in postane šef NIDA-e, postavljen pred še težjo nalogo kot leta 1970. Mreža centrov za zdravljenje odvisnosti, ki jo je postavil, je bila sedaj v razsulu, na razpolago je imel eno petino proračuna v primerjavi z letom 1975. S Carltonom Turnerjem sta imela zelo različne poglede na situacijo, pri vsakem koraku pa je moral paziti na svoje izjave in moral ob najmanjšem spodrsrljaju računati na poskus diskreditacije s strani NFP (Massing 2002: 181).

12.2 Vojna ne več samo v metafori

19. junija 1986 je zaradi infarkta, kot posledica uživanja kokaina, umrl 22. letni košarkar Len Bias. Ta dogodek in vedno bolj naraščajoča epidemija uporabe cracka sta spodbudila zvezne oblasti k reakciji. Vendar pa ta reakcija ni bila usmerjena v zdravljenje odvisnikov, ampak v namestitev enot ameriške vojske v Bolivijo, kjer naj bi pomagali bolivijskim varnostnim silam pri obračunu z lokalnimi kapacitetami za predelavo kokaina. Izraz 'Vojna proti drogam' je tako izgubil svojo metaforično vrednost in postal kruta dobesedna realnost (Massing 2002: 182).

Sledilo je sprejetje zakona proti zlorabi drog (Anti – Drug Abuse Act), ki je uvedel

obvezna testiranja na delovnem mestu in prav tako obvezne kazni za kazniva dejanja, povezana z drogami. Kazni za preprodajo marihuane so bile enake kaznim za preprodajo heroina. Za povratnike so uvedli dosmrtno ječo, za 'velike živine' pa smrtno kazen. Kongres je podprl večjo vpletenost vojske v vojno proti drogam, prav tako je sledilo neprodušno zaprtje mehiške meje (Massing 2002: 184).

Pokazalo pa se je, da bi moral biti tudi Carlton Turner previden, kaj govori. Decembra 1987, dva meseca potem, ko je nepremišljeno izjavil, da naj bi bilo kajenje marihuane krivo za nastanek homoseksualnih nagnenj, je moral zaradi pritiska ogorčene javnosti odstopiti. (Massing 2002: 185)

Marca 1986 je NIDA-o od Jaffeta prevzel Dr. Charles Schuster. Bil je šokiran, koliko denarja je šlo striktno v namen iskanja škodljivih lastnosti marihuane, kljub vsemu pa ni mogel dobiti finančne podpore, ki bi mu pomagala pri zaustavljanju epidemije virusa HIV med IV uživalci heroina (testiranje uživalcev za bolezni, deljenje čistih igel ...). Prevladujoča politika je zagovarjala ničelno toleranco in NIDA je lahko samo nemočno opazovala, kako je epidemija HIV dosegala vedno večje in večje razsežnosti (Massing 2002: 187).

1988 je bilo konec Reaganove vladavine, kot tudi 'Just Say No!' kampanje, ki se je po Massingovem mnenju v nekaterih pogledih zagotovo izplačala. Uporaba drog je upadla, povečalo pa se je tudi zanimanje za zdravo življenje.⁸⁵ Po drugi strani pa so bile posledice za uporabnike drog grozovite; povečalo se je število medicinskih zapletov, povezanih z drogami, povečalo se je tudi število smrti, povezanih z drogami, kot tudi stopnja kriminala. Prav tako je Reaganova administracija z zmanjšanjem izdatkov za zdravljenje odvisnosti pustila ZDA popolnoma nepripravljeno na pojav cracka in epidemijo HIV. Dolgo časa je ignorirala jasne indice, ki so kazali na krizo. Ko je kriza izbruhnila, pa je filozofija ničelne tolerance ohromila tudi osnovne blažilne ukrepe, kar pa je končno škodo še povečalo (Massing 2002: 190).

12.3 Bush starejši

Kot eno izmed glavnih predvolilnih obljub je George Bush navajal, da bo enkrat za vselej razrešil problematiko drog. Ko je leta 1988 začel s predsednikovanjem, je nastala izvršna pisarna za nadzor nad nacionalno politiko do drog (Office of National Drug Control Policy). Namen je bil uvesti nekaj reda med vse organizacije, ki so se ukvarjale z vojno do drog. Za spremembo od SAODAP je ONDCP dobila nadzor nad ponudbo in povpraševanjem (Massing 2002: 191).

⁸⁵ Massing (2002: 189) pripisuje odgovornost za to predvsem smrti Len Biasa in ne starševskim komitejem. Manjšanje števila rekreativnih uporabnikov se je namreč začelo šele po njegovi smrti.

Drug tzar je postal William Bennet. Čeprav je Bennet pod sabo zaposlil precej priznanih strokovnjakov s področja drog, pa je njihove nasvete redkokdaj poslušal. Ključne odločitve je sprejemal z ožjimi sodelavci, ki so bili prav tako kot on laiki na področju drog. Jedro problema so bili tako še naprej občasni uživalci drog, čeprav je število občnih uporabnikov strmo padalo. Naraščalo pa je število težkih uporabnikov kokaina (Massing 2002: 192-202)

Septembra 1988 je bila izdana prva nacionalna strategija na področju nadzora nad drogami, ki je predlagala delitev proračuna 73% na stran zmanjševanja ponudbe ter samo 27% na stran zmanjševanja povpraševanja, ne glede na to, da je bila potreba po zdravljenju zelo velika. Po 19 mesecih službovanja je Bennet izgubil interes za delo in odstopil. Njegov naslednik je bil Bob Martinez, ki pa ni pokazal nikakršnega interesa za to delo. Tako je bila ob koncu Busheve vladavine situacija na področju drog natančno taka, kot je bila ob nastanku ONDCP, Busheve predvolilne obljube pa so ostale zgolj prazne besede (Massing 2002: 202-207).

12.4 Clinton, ki ni inhaliral

Leta 1992 je nastopila Clintonova administracija. Kar se tiče drog, si je javnost iz tega obdobja prav gotovo najbolj zapomnila izjavo, da je Clinton v mladih letih poskusil marihuano, ampak ni inhaliral. Na tem področju pa so se dogajale tudi druge reči. 'Drug tzar' je postal Lee Brown, bivši vodja uprave policije v New York-u, ki pa je verjel, da je zdravljenje edina možna dolgoročna rešitev problematike drog. Na splošno je bil cilj spet korak proti podobni obliki politike kot v 70 letih (Massing 2002: 208-210).

Zalomilo se je leta 1993, ko so rezultati prevalence uporabe marihuane med srednješolci pokazali porast za nekaj procentov. Rezultati so februarja 1994 prišli v javnost in na Browna se je začel vršiti politični pritisk. Kar naenkrat je atmosfera spet postala bolj naklonjena represiji kot zdravljenju. Tako Nacionalna strategija o nadzoru nad drogami, ki je bila sicer naravnana v zdravljenje, ni dobila primerne finančne podpore v Kongresu. Zaradi zavrnitve je Brown začel igrati drugačno igro, poudarjal je nevarnosti marihuane, iskal medijsko pozornost ter popolnoma zanemaril aspekt zdravljenja, v katerega je na začetku verjel. Ob njegovem odstopu leta 1995 struktura proračuna ni bila nič drugačna kot ob njegovem prihodu na položaj (Massing 2002: 210-220).

Leta 1996 je na mesto načelnika ONDCP-ja stopil upokojeni general Barry McCaffrey. Kljub vojaški preteklosti je na problematiko drog gledal bolj celostno, s poudarkom na zmanjševanju povpraševanja. Kljub vsemu pa je denar, dobljen od Kongresa, porabil večinoma za represivne ukrepe zunaj ZDA, ki pa so se do konca leta 1996 izkazali za popoln polom. Massing meni, da je njegova politika delovala usmerjeno bolj h krepitvi

demokratskih institucij v Mehiki kot zmanjšanju števila odvisnikov v ZDA (Massing 2002: 222-224).

V zgodovino ameriške vojne proti drogam se je zapisal tudi, ker je bil eden od glavnih nasprotnikov programov zmanjševanja škode, ki bi delili IV uporabnikom drog čiste igle. Tako naj bi prav njegovo nasprotovanje bilo ključno pri odločitvi ministrstva za zdravje (Department of Health and Human Services), da teh programov ne podpre.⁸⁶

Zelo odmevna je bila tudi njegova zloraba javnih občil v propagandne namene. V tem primeru ni šlo za tipične reklamne oglase, ampak za integracijo propagandnih sporočil v zgodbe takrat priljubljenih TV nadaljevanj, med njimi tudi Beverly Hills 90210, ER, Chicago Hope in 7th Heaven. Program se je začel leta 1997, in sicer pri vseh največjih televizijskih mrežah v ZDA (NBC, ABC, CBS, WB, Fox ter leto po začetku še UPN). Teža sporočil, usmerjenih proti drogam, je bila merjena v enotah in glede na gledanost, kar je bilo pomembno za finančno kompenzacijo.⁸⁷ Podoben program pa je bil v teku tudi za tiskane medije, predvsem za revije, priljubljene med najstniki.⁸⁸

Kakšno leto po začetku prej omenjenega programa pa je Kongres sprejel zakon o medijski kampaniji, s katerim se je začela tudi bolj odkrita propagandna akcija, imenovana National Youth Anti – Drug Media Campaign oz. na kratko, Media campaign.⁸⁹ Ta kampanija uporablja vse mogoče množične medije za predajo sporočila, kako so droge zlo, preoblečeno v različne preobleke. Kampanjo samo kritiki⁹⁰ vidijo kot precej neučinkovito, saj naj bi bila precej neuspešna in to glede na evalvacijo, ki jo je izvedla NIDA. Kampanja naj bi imela učinek na starše, vendar pa ne na otroke.

McCaffrey je zapustil svojo položaj januarja 2001, njegovo mesto je še nekaj mesecev ostalo prazno, pojavila so se celo vprašanja,⁹¹ ali bo ONDCP sploh obstala. Kmalu po tem pa je ZDA pretresel dogodek, ki je potisnil celotno politiko do drog nekoliko v ozadje, govorim o napadih 11. septembra.

12.5 MDMA oz. ekstazi

Preden pa se premaknem na 'postseptembrsko' Vojno proti drogam, bi na hitro opisal še zgodbo o MDMA oz. Ekstaziju, ki je pomembna predvsem zaradi dvomov, ki jih je vrgla na motive ameriških zveznih oblasti, pri znanstvenih raziskavah, ki jih izvajajo. Ekstazi je tržno ime za snov MDMA, katerega pot se začne leta 1912, ko so ga prvič sintetizirali pri farmacevtski firmi Merck, vendar so nanj pozabili.⁹²

86 <http://www.csdp.org/news/news/mccaffrey.htm>

87 Več: <http://dir.salon.com/story/news/feature/2000/01/13/drugs/index.html>.

88 <http://archive.salon.com/news/feature/2000/03/31/magazines/index.html>

89 <http://mediacampaign.org/newsroom/factsheets/overview.html>

90 <http://www.drugwardistortions.org/distortion16.htm>

91 <http://www.mapinc.org/newscsdp/v01/n564/a06.html>

92 <http://mdma.net/>

Ponovno rojstvo je MDMA doživel, ko ga je leta 1965 sintetiziral Alexander Shulgin, nekaj let kasneje ga je tudi sam poizkusil in začel izvajati raziskave na njem.⁹³ Kmalu potem se je MDMA začel uporabljati v psihoterapiji in do začetka 80ih ga je kot orodje uporabljalo že več kot 1000 privatnih terapevtov po celih ZDA. Imenovali so ga Adam, ker naj bi povzročal iluzijo povratka v naravno stanje nedolžnosti, pred pojavom občutkov krivde, sramu in manjvrednosti.⁹⁴

MDMA je dobil tudi tržno ime ekstazi, najbolj pa se je razširil predvsem po Dallasu. Razcvetelo se je povpraševanje in seveda tudi ponudba; prodajal se je v nekaterih barih, klubih ter celo preko telefonske prodaje.⁹⁵

Po nekaterih virih v času pred prepovedjo ni bilo nobenih kakršnihkoli socialnih posledic, ki bi jih pojav te nove droge povzročil. Glavno težavo za DEA naj bi predstavljalo dejstvo, da so ljudje uporabljali drogo brez težav in ti ljudje tudi niso ustrezali stereotipni podobi uporabnika drog. Če upoštevamo še dejstvo, da je vojna proti drogam takrat doživljala svoj drugi vzpon, prepoved, ki je sledila 31. maja 1985, ni nobeno presenečenje; pojav MDMA je namreč predstavljal neposredno ideološko nevarnost ideji ničelne tolerance. MDMA je bil razmeščen v prvo skupino, med snovi z visoko stopnjo možnosti zlorabe in brez kakršnekoli medicinske vrednosti (Jennings 2004). Takrat se je 'na sceni' prvič pojavil dr. George Ricaurte. Njegova študija, ki je govorila o tem, da MDA (snov podobna MDMA) zmanjšuje količino serotonina v možganih podgan, je bila znanstvena osnova prepovedi MDMA.⁹⁶

Rave kultura je ekstazi vzela za svojega in do sredine devedesetih je število uživalcev spet strmo naraslo. Kot odgovor na to se je začela medijska kampanja pod vodstvom šefa NIDA-e Alana Lashnerja, ki je na veliko trdil, da je že enkratna uporaba ekstazija »igranje ruske rulete s svojimi možgani«.⁹⁷ (Jennings 2004)

Prej omenjeni dr. George Ricaurte je v 90. letih pričel z delom na MDMA. Izdal je dve študiji. Prva je izšla leta 1998 in njeno glavno sporočilo je bilo, da uporabniki ekstazija tvegajo izgubo več kot 85% funkcionalnosti serotoninskega sistema. Druga študija je izšla leta 2002 in v njej je trdil, da lahko ljudje dobijo Parkinsonovo bolezen že po enkratni rekreativni dozi ekstazija (ki je po njegovem znašala 720mg intravenozno v 5-8 urah – realno gledano je že doza 240mg oralno v 5 urah precej visoka). Obe raziskavi je vlada uporabila v izobraževalne in preventivne (propagandne) namene (Jennings 2004).

V letu 2002 so v znanstveni reviji New Scientist neodvisni znanstveniki preverjali

93 http://www.erowid.org/chemicals/mdma/mdma_timeline.php

94 <http://mdma.net/>

95 (prav tam)

96 <http://www.maps.org/mdma/reason120303.html>

97 Nedorog nazaj je prišla v javnost novica o ekstremnem primeru moškega, ki je v 9 letih pojedel okoli 40000 tabletk ekstazija in kljub vsemu ni postal rastlina. Novica na: <http://www.guardian.co.uk/drugs/Story/0,,1746333,00.html>.

Ricaurtovo prvo raziskavo. Zaključki so bili, da je Ricaurtova študija preveč pomanjkljiva, da bi se dalo iz nje sklepati karkoli. Rezultati neke bolj zanesljive študije so pokazali zgolj 5% izgubo funkcionalnosti serotoninskega sistema. Prav tako naj bi bila izguba popravljiva. Tako je bila Ricaurtejeva študija tudi javno označena za velikansko pretiravanje. Ricaurte svojega dela nikoli ni hotel komentirati. (Jennings 2004)

Leta 2003 je Ricaurte sam ovrigel rezultate svoje druge študije. Ugotovil naj bi, da je prišlo do napake pri označevanju steklenič s testno substanco. Tako testnim živalim ni vbrizgal velike doze MDMA, ampak veliko dozo metamfetamina⁹⁸ (ki je dokazano zelo toksičen za možgane). Njegov dobavitelj kemikalij RTI je zanikal, da bi prišlo do kakršnekoli napake pri označbi. Mogoče je bil to tudi razlog, da se je politika do MDMA v 2004 vsaj delno spremenila. DEA je namreč odobrila organizaciji MAPS (Multidisciplinary Association for Psychedelic Studies) izvedbo raziskave o uporabi MDMA-ja v terapevtske namene, kar je prav gotovo korak proti liberalizaciji politike (Jennings 2004). Trenutno (2006) se raziskuje terapevtska uporaba MDMA predvsem na dveh področjih, in sicer kot pomoč pri posttravmatskem stresnem sindromu ter pacientih, ki umirajo za rakom.⁹⁹

13. Vojna proti drogam po 11. septembru

11. septembra so ZDA doživele eno od največjih tragedij, ki so se kadarkoli zgodile na ozemlju ZDA. Žalostni konec WTC stolpov, ki ga je lahko skoraj ves svet spremljal po televiziji v živo, je bil zadosten razlog, da so se ZDA z novo izvoljenim Georgeom Bushom mlajšim na čelu zapletle še v eno krovno vojno, Vojno proti terorizmu (War on Terror).

13.1 Narkoterorizem

Čeprav je nova 'vojna' dobila prioriteto pred staro, se tudi ta ni nehala. Decembra je na čelo ONDCP prišel John P. Walters. Precej hitro se je v javnosti začela izpostavljati povezava med trgovino s prepovedanimi drogami in financiranjem teroristov. Predsednik je v nekem javnem govoru izjavil, da se posameznik lahko pridruži boju proti terorizmu, če neha uporabljati prepovedane droge.¹⁰⁰ Tej izjavi pa so sledili še številni medijski oglasi, v katerih so uporabo prepovedanih drog enačili s podporo terorizmu. To je sprožilo številne negativne odzive.¹⁰¹

Viri, kritični do tega, pravijo, da je trgovina s prepovedanimi drogami res bajen vir zaslužka tako za mnoge kriminalne, kakor tudi za teroristične organizacije. Kljub temu pa

98 V vsakem primeru naj bi šlo za ekvivalent doze 420mg za 70kg težkega človeka, intravenozno, razporejeno čez 6 ur. Več na: <http://mdma.net/toxicity/ricaurte.html>.

99 <http://www.maps.org/mdma/#news>

100 <http://www.alternet.org/drugreporter/12455/>

101 Npr: <http://www.alternet.org/drugreporter/12327/> in <http://www.narcoterror.org/>.

nakazujejo, da se v tem primeru kaže na napačnega krivca.¹⁰² Večina jih vidi kot edini res smiseln odgovor na to konec prohibicije. Košir (2002: 1036) npr. meni, da konec prohibicije sicer ne bi pomenil konca terorizma in organiziranega kriminala, vendar pa bi mu vzel zelo velik vir zaslužka in poudarja: " Ne bomo mogli ohraniti prohibicije v celoti in hkrati upati, da bomo uspeli prikrajšati teroristične in kriminalne organizacije za dobičke od trgovine s prepovedanimi drogami. To preprosto ni možno" (prav tam).

13.2 Medicinska raba marihuane oz. Medical Marijuana Initiative

Ena od precej pogosto obravnavanih tematik v postseptembrski Vojni proti drogam je tudi iniciativa za medicinsko rabo marihuane. Sicer se v podrobnosti te tematike ne bi spuščal, vendar bi samo poudaril, da obstajajo precej jasni dokazi, da ima marihuana številne terapevtske indikacije in (po nekaterih podatkih) prav tako številne prednosti pred zgolj sintetizirano aktivno komponento.¹⁰³ Zvezne oblasti take trditve zanikajo,¹⁰⁴ kljub temu pa je v 11 zveznih državah¹⁰⁵ medicinska raba marihuane na tak ali drugačen način dovoljena. Vendar pa je junija 2005 vrhovno sodišče razsodilo, da ima Kongres pravico, da prepove medicinsko marihuano. Sicer pa po pričevanju Marijuana Policy Project (MPP) to ni spremenilo ničesar, pacienti, ki jim je marihuana predpisana, jo še naprej uporabljajo, vendar tvegajo, da jih aretirajo DEA agenti.¹⁰⁶ V vsakem primeru ti dogodki predstavljajo zanimivo jabolko spora med državnimi in zveznimi oblastmi in eno izmed možnih izhodišč za skupine pritiska, ki želijo spremeniti zvezno politiko do drog v ZDA v drugo bolj liberalno smer.

13.3 Vojna proti terorizmu pod vplivom drog

Leta 2002 je 'prijateljski ogenj' iz ameriških letal ubil štiri kanadske vojake v Afganistanu. Piloti vpleteni v nesrečo so za to krivili t.i. 'go pills'. Tako je prišla v širšo javnost informacija, da imajo ameriške oborožene sile navado, da pred bojnimi misijami pilotom predpišejo dextroamfetamin,¹⁰⁷ po vrnitvi z bojnih misij pa uspavalne tablete zolpidiem ali temazepam, ki jih imenujejo 'no-go pills'.¹⁰⁸

Med drugimi je Jamie Doran (2003) v dokumentarnem prispevku za nemško televizijo NDR nakazal, da je sistem distribucije za 'go pills' precej nenadzorovan, kljub temu da uradni viri trdijo precej drugače.¹⁰⁹ Prav tako je Doran izpostavil, da učinek

102 <http://www.csdp.org/publicservice/narcofund.htm>

103 Več o tem na <http://newton.nap.edu/html/marimed/> in <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/medical/ctptoc.htm>.

104 <http://www.pushingback.com/archives/042106.html>

105 Gre se za Aljasko, Kalifornijo, Kolorado, Havaje, Montano, Nevado, Oregon, Rhode Island, Vermont, Washington.

106 <http://www.mpp.org/site/c.gIKZLeMQIsG/b.1492881/k.C504/History.htm>

107 Varianta amfetamina.

108 <http://www.alternet.org/story/13791/>

109 Tudi glede na priročnik, ki se nahaja na spodnjem naslovu, deluje, kot da imajo način predpisovanja zelo dovršen: <http://www.safetycenter.navy.mil/aviation/aeromedical/performancemanual.htm>.

dekstroamfetamina lahko prav v visoko stresni situaciji celo še dodatno negativno vpliva na sprejemanje težkih in hitrih odločitev.

V nadaljnje podrobnosti se ne bi spuščal, vendar pa je v splošnem pogledu postavila ta situacija zvezne oblasti v 'moralno' v precej zanimiv položaj. Po eni strani opozarjajo na strahotne nevarnosti prepovedanih drog,¹¹⁰ zapirajo bolnike, ki uporabljajo konopljo kot zdravilo, zanikajo možnost rekreativne uporabe prepovedanih drog, po drugi strani pa svojim pilotom predpisujejo nekaj, podobnega speedu. Čeprav je v času kampov X-ray in Delta ter mučenju zapornikov v zaporu Abu Ghraib pozornost kar hitro splavala drugam.

13.4 Testiranje za prisotnost drog pri dijakih

Še eno jabolko spora v zadnjih letih zajema testiranje za prisotnost drog pri dijakih. George Bush naj bi v nekem nagovoru izjavil (ONDCP 2004: 1), da teh programov ne izvajajo, ker bi hoteli otroke kaznovati, ampak ker jim hočejo povedati, da jih imajo radi. Tako ONDCP v veliki meri promovira in ponuja finančno podporo za te ukrepe širom ZDA, ker naj bi bili učinkoviti pri zniževanju prevalence uporabe drog med študenti.

Po drugi strani pa Robinson in Scherlen (2007: 101-02) opozarjata, da je evalvacija teh testiranj v uradni (vladni) nacionalni študiji leta 2003 (Monitoring the Future) pokazala, da testiranja nimajo nobenega učinka na prevalenco uporabe drog med dijaki v šolah, ki jih je zajela evalvacija.¹¹¹ Z drugimi besedami: to testiranje ne deluje. Ampak ONDCP to očitno ne moti, ker ga kljub temu promovira v strategiji vsako leto.

13.5 Kaj sedaj?

V tem zgodovinskem opisu sem imel namen predstaviti predvsem ključne zgodovinske dejavnike različnih vrst, ki so imeli glavno vlogo pri oblikovanju ameriške Vojne proti drogam. Tako smo lahko videli, kako je zvezna oblast počasi pridobivala na vplivu, kar se tiče problematike drog. Prav tako smo lahko videli, kako so se trendi v tej politiki spreminjali in za časa Carterja že skoraj pripeljali do dekriminalizacije marihuane na zveznem nivoju in kako malo je bilo v bistvu potrebno, da se je celotna situacija popolnoma obrnila. Potrudil sem se tudi prikazati, kako se je s tem vzporedno razvijal sam sistem in kako je iz pristojnosti finančnega ministrstva prišel takoj pod predsednika. Pri zadnjih obdobjih se nisem spuščal v pretirane podrobnosti, ampak sem samo naštel ključne dileme zadnjih nekaj let. Eden izmed razlogov je prav gotovo v tem, da je samo obdobje časovno še preblizu in ga je kot takega težko pogledati s kritične distance, in

110 Takrat je bila med drugim aktualna še študija Dr. Ricaurteja, **preden** jo je zanikal. Skratka uradno sporočilo je bilo 'že ena doza ekstazija je lahko smrtna. ... amfetamin oz. speed, pa je po besedah te ideologije ali tako nekaj podobnega oz. še hujšega.'

111 Poročilo se nahaja na: <http://www.monitoringthefuture.org/pressreleases/03testingpr.pdf>.

tudi viri se lahko v veliki meri omejijo na aktualne novice in dokumente. Drugi razlog pa je, da se tematika v veliki meri prepleta z nadaljevanjem. O tem, v kaj natančno se je sistem razvil, kako daleč se razpreda, ter, če lahko sploh govorimo o njem kot o delu ameriškega sistema nacionalne varnosti, namreč hočem spregovoriti v naslednjem delu.

SISTEM IN POLITIKA

14. Normativno pravna podlaga

14.1 Zakonodaja na področju prepovedanih drog v ZDA

Osnovno podlago za delovanje sistema zagotavlja Zakon o nadzorovanih snoveh (Controlled Substance Act). Osnova tega zakona je bila sprejeta leta 1970, nato pa je bil še večkrat dopolnjen. Zakon določa avtoriteto in kriterije za klasifikacijo nadzorovanih substanc, ki jih razdeli v 5 skupin glede na medicinsko vrednost in možnost zlorabe. V nadaljevanju določa zakon še dovoljene proizvajalce, prekrške in kazni, nadzorne organe in njihova pooblastila ter tudi pravila uvoza in izvoza.¹¹²

Zakon proti zlorabi drog (The Anti-Drug Abuse Act) iz leta 1988 postavlja za cilj Ameriko brez drog. Glavni sprejeti ukrep je bila ustanovitev ONDCP, ki naj postavlja prioritete, sprejema nacionalno strategijo in sestavlja proračun na področju problematike drog. Zakon določa, da mora strategija vsebovati reševanje problematike drog z različnih možnih vidikov, prav tako mora biti utemeljena na empiričnih podatkih; vsebovati mora kratko in dolgoročne izmerljive cilje ter biti usmerjena v zmanjšanje zlorabe drog, njihove preprodaje in posledic. Zmanjšanje zlorabe drog naj bi se doseglo s preventivo, zdravljenjem ter zmanjševanjem ponudbe droge.¹¹³

Zakon o nadzoru nad nasilnimi kaznivimi dejanji ter izvajanju policijskega pregona (The Violent Crime Control and Law Enforcement Act) iz leta 1994 razširi misijo ONDCP na ocenjevanje proračuna in sredstev za izvajanje državne strategije za nadzor nad drogami. Postavi tudi zahtevane standarde pregona na področju uporabe drog, dostopnosti, posledic in zdravljenja.¹¹⁴

Izvršna povelja št. 12880 (leto 1993) ter 12992 ter 13023 (iz leta 1996) določata ONDCP odgovornost v izvršni veji vlade za vodenje politike do drog in razvoj sistema za meritev rezultatov. Izvršna povelja tudi oblikujejo predsednikov svet za politiko do drog (Drug Policy Council) in postavijo šefa ONDCP na mesto predsednikovega glavnega predstavnika za nadzor nad drogami.¹¹⁵

Zakon o skupnostih brez drog (The Drug-Free communities Act) iz leta 1997 pooblasti ONDCP za izvedbo državne iniciative, ki podeljuje sredstva lokalnim skupnostim v ZDA,

¹¹² <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/csa.html>

¹¹³ <http://www.whitehousedrugpolicy.gov/about/legislation.html>

¹¹⁴ (prav tam)

¹¹⁵ (prav tam)

ki bi delale na zmanjševanju zlorabe drog med mladoletniki, krepile sodelovanje med organizacijami javnega in privatnega sektorja ter pospeševale vključevanje državljanov v strateško načrtovanje zmanjševanja porabe drog.¹¹⁶

Zakon o medijski kampanji (The Media Campaign Act) iz leta 1998 narekuje ONDCP izvedbo državne medijske kampanje z namenom zmanjševanja in preprečevanja zlorabe drog med mladimi v ZDA.¹¹⁷

Zakon o ponovni avtorizaciji ONDCP (The Office of National Drug Control Policy Reauthorization Act) iz leta 1998 razširi mandat ONDCP-ja in njegove pristojnosti. Postavljene so dodatne poročevalne zahteve, med njimi¹¹⁸: 1.) razvoj dolgoročne državne strategije na področju drog, 2.) implementacija delujočega sistema za izmero učinkovitosti, 3.) stalni nadzor nad programom 'Visoko intenzivna območja preprodaje' (High Intensity Drug Trafficking Areas - HIDTA) skupaj z izboljšavami v menedžmentu, 4.) večje odgovornosti na področju zmanjševanja povpraševanja so dodeljene Centru za razvoj preventivne tehnologije (Counter-Drug Technology Assessment Center - CTAC), 5.) nadzor nad svetom proti narkotikom, 6.) izboljšanje poročanja Kongresu o svojih aktivnostih, 7.) reorganizacija ONDCP, ki naj bi dovoljevala bolj učinkovito državno vodstvo, 8.) izboljšana koordinacija med agencijami na področju problematike drog, 9.) ustanovitev Nadzornega sveta staršev na področju zlorabe drog (Parents' Advisory Council on Drug Abuse).

Izvršno povelje 13165 iz leta 2000, ki je oblikovalo Skupino za droge v športu (Drugs and Sports Task Force). Direktor ONDCP-ja je tako pooblaščen, da predstavlja ZDA pri svetu Svetovne protidoping agencije (World Anti-doping Agency – WADA).¹¹⁹

Zakon proti širjenju prepovedanih drog iz leta 2003¹²⁰ – je zadnji dodatek CSA, ki je povečal kazensko odgovornost za lastnike podjetij, organizatorje in lastnike posesti, kjer se dogajajo rave partiji, če ne uspejo preprečiti uporabe prepovedanih drog.¹²¹

14.2 Državna strategija na področju drog (National Drug Control Strategy)

Osnova trenutne strategije je bila napisana leta 2002 in je skoraj popolnoma usmerjena proti zmanjševanju števila uporabnikov. Če izhajamo iz strategije, potem je edina sprejemljiva uporaba drog neuporaba. Strategija si je za dvoletni cilj postavila 10% znižanje uporabe prepovedanih drog tako v starostni skupini od 12-17 let, kot tudi v skupini od 18 let naprej. Za petletni cilj si je strategija postavila 25% znižanje uporabe v

116 (prav tam)

117 (prav tam)

118 (prav tam)

119 (prav tam)

120 Ilicit Drug Anti – Proliferation Act.

121 <http://www.emdef.org/s226/>

istih ciljnih skupinah. Za doseg ciljev se poslužuje treh različnih tipov sredstev: 1.) preventiva (Stopping the use before it starts: Education and Community Action), 2.) zdravljenje (Healing America's Drug Users: Getting Treatment Resources Where They Are Needed). 3.) represija (Disrupting the Market: Attacking the Economic Basis of the Drug Trade).

Prva dva ukrepa sodita v kategorijo ukrepov za zmanjševanje povpraševanja, tretji ukrep pa predstavlja skupino ukrepov za zmanjševanje ponudbe. Strategija navaja, da naj bi vse tri skupine ukrepov kazale tudi tesno medsebojno povezanost (uspešna represija pripomore npr. k usmerjanju uporabnikov v zdravljenje, uspešnost zdravljenja npr. razbremeni represivni sistem, prav tako uspešna preventiva razbremeni tako sistem zdravljenja, kot tudi sistem represije, uspešna represija izvedena pri izvoru droge pa predstavlja razbremenitev za ostala področja) (White House 2002).

14.3 Državna varnostna strategija (National Security Strategy)

V kontekstu Državne varnostne strategije pod G.W. Bushem (White House 2006b ; White House 2002a) so droge oz. predvsem trgovina z njimi pojmovani kot grožnja regionalni stabilnosti (White House 2006b: 15, 44, 47). Prav tako se v strategiji iz leta 2002 (White House 2002a: 10) navaja pomen trgovine z drogami pri financiranju terorističnih organizacij. Če si pogledamo strategijo iz leta 1998, pod Clintonom (White House 1998), je bilo tej tematiki namenjeno precej več pozornosti.¹²²

14.4 Ideologija Vojne proti drogam

Ideologija Vojne proti drogam uradno sicer ni definirana. Kljub temu pa se tako v zakonodaji in strategiji, kot tudi na drugih mestih širom sistema in politike pojavljajo določene vrednotne usmeritve, ki narekujejo politični trend od ponovne zaostritve politike po letu 1980. Robinson in Scherlen (2007: 8) pojasnujeta povezavo s pomočjo koncepta 'dominantnih ideologij', ki naj bi obvladovale ameriško družbo predvsem zaradi nadzora, ki ga imajo močni posamezniki in organizacije na področju masovnih medijev. Tako naj bi se vojna proti drogam vodila zaradi ideologije vojne proti drogam, po drugi strani pa naj bi vojna proti drogam tudi vzdrževala ideologijo vojne proti drogam (prav tam: 9).

Kot osnovna stališča, ki jih ta ideologija sporoča, izločita (prav tam: 9):

- 1.) Prepovedane droge so vedno slabe. 2.) Uživanje prepovedanih drog ni nikoli sprejemljivo. 3.) Stanje na trgu s prepovedanimi drogami vedno določa ponudba. 4.) Edini možni način soočanja s prepovedanimi drogami je s pomočjo trenutne vojne

¹²² Samo kot zanimivost: beseda 'drug' se v strategiji iz leta 1998 pojavi 63-krat, v strategijah iz leta 2002 in 2006 pa zgolj 5-krat oz. 3-krat.

proti drogam.

Prav tako lahko posameznik sam pride do podobnih ugotovitev ob pregledu različnega gradiva, ki je na voljo iz različnih uradnih virov ameriških zveznih agencij.¹²³

Pomemben del procesa, s pomočjo katerega ideologija doseže svoj vpliv, je postavljanje trditev. Postavljanje trditev sproži moralno paniko in ta povzroča željene družbene spremembe oz. ohranja določen status. (Robinson in Scherlen 2007: 9)

ONDCP in ostale nosilne organizacije sistema svoje trditve pogosto skušajo potrditi z interpretacijami znanstvenih raziskav ali pa s svojo interpretacijo statističnih podatkov predvsem o številu uporabnikov. Prav evalvacija teh interpretacij pa omogoča nek omejen vpogled, ali je ta organizacija pri svojem delu in poročilih o uspehu iskrena, ali ne.

15. Nosilne organizacije na področju VPD v ZDA

15.1 Office of National Drug Control Policy - ONDCP

Kot že povedano, je bila ONDCP osnovana 1988 in je del predsednikovega kabineta. Osnovni namen ONDCP je postavljanje prioritet, politik in ciljev Državnega programa za nadzor nad drogami. Cilji programa so zmanjšanje uporabe prepovedanih drog, njihove proizvodnje in preprodaje, zmanjšanje z drogami povezanega kriminala ter posledic uporabe drog za zdravje. Za doseg te ciljev je načelnik ONDCP (oz. 'drug czar') zadolžen, da sestavi državno strategijo na področju nadzora nad drogami. Strategija usmerja državne ukrepe proti drogam, ustanovi program, proračun ter smernice za sodelovanje zveznih, državnih in lokalnih entitet.¹²⁴

Po zakonu je načelnik ONDCP zadolžen za evalvacijo, koordinacijo ter nadzor nad domačimi in mednarodnimi ukrepi proti drogam različnih izvršnih agencij, in skrbi za skladnost teh ter državnih in lokalnih ukrepov proti drogam. Načelnik svetuje predsedniku glede sprememb v organizaciji, njenega upravljanja, financiranja ter glede osebja v zveznih agencijah, ki lahko vplivajo na nacionalna prizadevanja proti drogam. Načelnik ONDCP v času pisanja tega dela je John P. Walters.¹²⁵

15.2 Drug Enforcement Administration

DEA je zvezna služba v sestavi Ministrstva za pravosodje (Department of Justice) katere naloga je, da uveljavlja zakone, ki se nanašajo na nadzorovane substance ter pripelje k

¹²³ Npr.: <http://www.dea.gov>; <http://www.whitehousedrugpolicy.gov>; <http://www.justthinktwice.com/> itd..

¹²⁴ <http://whitehousedrugpolicy.gov/about/index.html>

¹²⁵ <http://whitehousedrugpolicy.gov/about/index.html>, http://whitehousedrugpolicy.gov/about/director_bio.html

pravici vse kršitelje. Prav tako je njena naloga priporočilo in podpora kakršnihkoli programov, ki se nanašajo na zmanjševanje ponudbe prepovedanih drog na domačih in tujih trgih. Glavne naloge DEA obsegajo:¹²⁶

- 1.) Preiskovanje in priprava za pregon velikih kršiteljev zakonov o nadzoru nad substancami ter delovanje na zveznem in mednarodnem nivoju.
- 2.) Preiskovanje in priprava za pregon kriminalcev in kriminalnih skupin, ki izvajajo nasilja v skupnostih ter terorizirajo državljane s strahom in zastraševanjem.
- 3.) Upravljanje Državnega obveščevalnega programa na področju drog in sodelovanje z zveznimi, lokalnimi in tujimi predstavniki pri zbiranju, analizi in razpečevanju strateških in operativnih obveščevalnih podatkov na področju drog.
- 4.) Zaseg in predaja lastnine, ki je povezana s prometom z drogami.
- 5.) Uveljavljanje sklepov CSA, ki se nanašajo na proizvodnjo, distribucijo legalno proizvedenih kontroliranih substanc.
- 6.) Sodelovanje z drugimi zveznimi, državnimi in lokalnimi organi pregona pri skupnih ukrepih na področju drog ter izboljšava takih ukrepov, ki segajo preko lokalnih ali omejenih zveznih pristojnosti.
- 7.) Sodelovanje z drugimi zveznimi, državnimi, lokalnimi agencijami ter s tujimi vladami v programih, ki so namenjeni zmanjševanju dostopnosti prepovedanih drog z nenasilnimi metodami (škropljenje in zamenjava pridelkov, izobraževanje tujih predstavnikov).
- 8.) Odgovornost za sodelovanje z vsemi programi, ki so povezani s podobnimi organizacijami v tujini.
- 9.) Sodelovanje z OZN, Interpolom in drugimi organizacijami na področju mednarodnih programov nadzora nad drogami.

V okviru tega DEA izvaja različne programe in operacije, ki segajo vse od zmanjševanja povpraševanja pa do različnih pregonov na različnih nivojih.

15.3 National Drug Intelligence Center

Državni obveščevalni center za droge (NDIC) je bil ustanovljen leta 1993 in je ena od komponent Ministrstva za pravosodje ter član obveščevalne skupnosti. Glavni obveščevalni načrt na področju drog (General Counterdrug Intelligence plan), ki je bil sprejet februarja 2000, je določil NDIC na mesto glavnega državnega centra za strateško

¹²⁶ <http://www.dea.gov/agency/mission.htm>

domačo obveščevalno službo proti drogam. Naloge NDIC so:¹²⁷ 1.) podpora oblikovalcem zvezne politike in ljudem, ki sprejemajo odločitve na področju pregona, z zbiranjem strateških domačih obveščevalnih podatkov na področju drog, 2.) podpora obveščevalni skupnosti na področju drog, 3.) izdelava zveznih, regionalnih in državnih ocen ogroženosti na področju drog.

15.4 National Institute on Drug Abuse

NIDA je raziskovalni inštitut, ki se ukvarja predvsem z zdravstvenimi vidiki vpliva drog na človeka. Na svoji internetni strani NIDA navaja, da podpira več kot 85% vseh svetovnih raziskav o zdravstvenih vidikih vpliva drog in odvisnosti.¹²⁸ NIDA je razdeljena v oddelke, centre, pisarne in delovne skupine. Strateški plan kot najbolj pomembne dejavnosti določa raziskovanje preventive, zdravljenje odvisnikov, izobraževanje osebja za delo na področju odvisnosti ter raziskovanje HIV-a/AIDS-a in drugih zdravstvenih zapletov.¹²⁹

15.5 Substance Abuse and Mental Health Services Administration

SAMHSA je bila ustanovljena kot agencija pod Ministrstvom za zdravje in javno službo. Njen namen je bil usmerjanje pozornosti, programov in financiranja za izboljševanje življenja ljudi, ki so ogroženi zaradi težav z mentalnim zdravjem ali zlorabo substanc. Od leta 2001 naprej so cilji bolj jasno določeni in osredotočeni na dvigovanje odpornosti ter hitro okrevanje ljudi, ki so ogroženi zaradi mentalnih bolezni ali zlorabe substanc. V sodelovanju z zveznimi državami, državnimi, lokalnimi in drugimi organizacijami skrbi, da imajo ljudje, ogroženi zaradi odvisnosti ali mentalne bolezni, možnost polnega življenja, ki vključuje službo, dom ter urejene odnose z družino in prijatelji. V okviru agencije delujejo trije centri (center za mentalno zdravje, center za preprečitev zlorabe substanc, center za zdravljenje zlorabe substanc), ter pisarna aplikativnih študij (Office of Applied Studies – OAS), katere namen je predvsem izvedba epidemioloških raziskav.¹³⁰

15.6 Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs

INL svetuje predsedniku, zunanjemu ministru in drugim ministrstvom ter agencijam znotraj vlade ZDA na področju razvoja politik in programov, ki se tičejo mednarodnega kriminala in trgovine z narkotiki. INL podpira dva cilja: zmanjševanje vstopa prepovedanih drog na ozemlje ZDA ter minimaliziranje vpliva mednarodnega kriminala na ZDA in njene državljane.¹³¹

127 <http://www.usdoj.gov/ndic/about.htm>

128 <http://www.nida.nih.gov/about/Donations.html>

129 <http://www.nida.nih.gov/StrategicPlan/Index.html>

130 http://www.samhsa.gov/Menu/Level2_about.aspx

131 <http://www.state.gov/p/inl/>

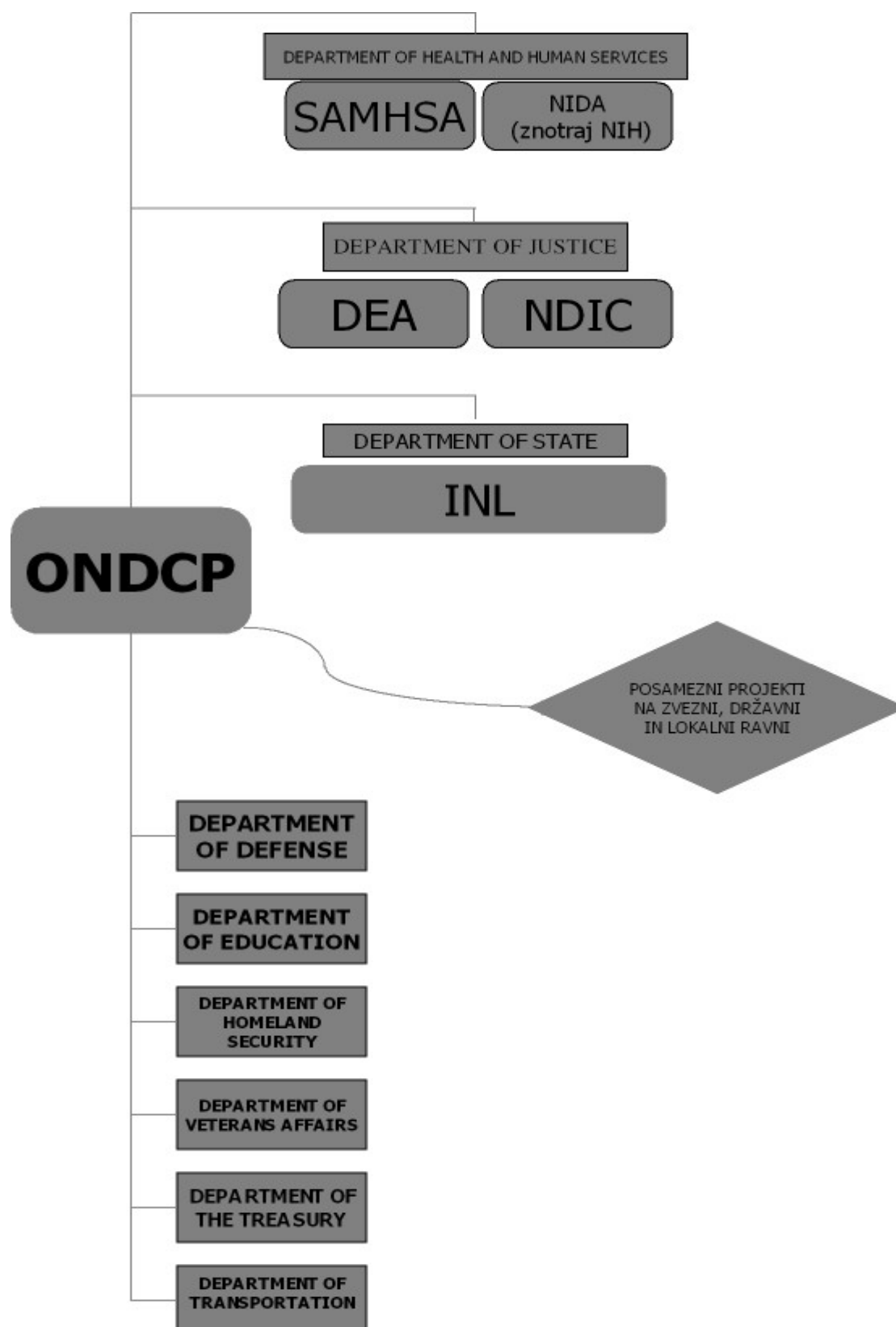
15.7 Druge organizacije

ONDCP nadzoruje, koordinira in evalvira še številne druge projekte, povezane z nadzorom nad prepovedanimi drogami, ki se izvajajo znotraj ministrstev za obrambo, domovinsko varnost, izobraževanje, veteranske zadeve, finance ter promet. Prav tako nadzoruje, koordinira in evalvira še posamezne projekte, ki se izvajajo tako na zvezni, kot na državni in lokalni ravni.

16. Organizacijska, hierarhična in komunikacijska struktura

Na sliki 2 sem poizkusil združiti prikaz organizacijske, hierarhične in komunikacijske strukture sistema za nadzor nad drogami v ZDA. Kot povedano, ima ONDCP nalogo, da nadzira, koordinira in evalvira vse ukrepe izvršne veje oblasti na področju nadzora nad prepovedanimi psihoaktivnimi snovmi. V svojem delovanju tako nadzira številne ukrepe, ki potekajo tako bodisi znotraj posameznih organizacij, ki se ukvarjajo zgolj s problematiko prepovedanih drog znotraj določenih ministrstev, ali z ukrepi, ki se izvajajo namensko na nivoju drugih ministrstev ali pa v okviru drugih organizacij na zvezni, državni ali lokalni ravni.¹³²

¹³² <http://whitehousedrugpolicy.gov/about/index.html>

Slika 16.1: Hierarhična, komunikacijska ter organizacijska struktura sistema za nadzor nad drogami v ZDA

17. Motivacijska struktura

Mogoče bi kot sestavni del motivacijske strukture sistema za nadzor nad drogami lahko šteli tudi ideologijo Vojne proti drogam, vendar pa sta, po mojem mnenju, precej bolj pomembna dva dejavnika, in sicer zvezni proračun na tem področju ter možna zaplemba premoženja, povezanega s kriminalno aktivnostjo.

17.1 Proračun na področju problematike drog

V davčnem letu 2002 je zvezni proračun za droge znašal 18.822,8 milijonov dolarjev. Po letu 2002 se je proračun začel obravnavati na drugačen način. Po tem izračunu je proračun za davčno leto 2002 znašal 10.939,9 milijonov dolarjev, in tudi porazdelitev med ukrepe zmanjševanja povpraševanja ter zmanjševanja ponudbe naj bi delovala bolj uravnoteženo (White House 2003: 5-6, White House 2002b: 18). S strani kritikov vladne politike do drog je to sprožilo veliko obtoževanj, saj naj bi po njihovo nova porazdelitev popolnoma izkrivila podobo stroškov, namenjenih vojni proti drogam, in jih naredila vizualno bolj sprejemljive za javnost. Med izpuščenimi vnosi so bili tudi stroški zaprtja nenasilnih kršiteljev zakonov na področju drog, prav tako naj bi bili preveč visoko ocenjeni stroški za zdravljenje. Skratka, stroški so bili na splošno prikazani kot manjši in drugače porazdeljeni. Tako naj bi reforma dajala vtis, da je strošek na področju drog manjši in bolj enakomerno porazdeljen med strani zmanjševanja ponudbe in zmanjševanja povpraševanja.¹³³

Tabela 17.2 pokaže, da so bile ZDA najbližje uravnoteženemu proračunu v davčnem letu 2001, ko je bilo za stran zmanjševanja povpraševanja namenjeno 46.9% proračuna, potem pa številka iz leto v leto pada. Na spodnji tabeli so vrednosti za leta 2000 do 2004 preračunane na nov način. Po starem izračunu je bilo npr. v letu 2001 zgolj 32,7% proračuna namenjeno zmanjševanju povpraševanja (White House 2002b: 6).

133 http://www.drugpolicy.org/news/02_12_03fuzzy.cfm

Tabela 17.2: Proračun na področju drog, delitev glede na področje delovanja. (vsote izražene v milijonih dolarjev) (White House 2006a: 9)

Področja delovanja	FY 2000 Končno	FY 2001 Končno	FY 2002 Končno	FY 2003 Končno	FY 2004 Končno	FY 2005 Končno	FY 2006 Uveljavlj.	FY 2007 Zahteva
Zmanjševanje ponudbe								
Zdravljenje	\$ 1,990.9	\$ 2,086.5	\$ 2,236.8	\$ 2,264.6	\$ 2,421.1	\$ 2,431.8	\$ 2,365.7	\$ 2,408.7
Preventiva	1,445.8	1,540.8	1,629.0	1,553.6	1,543.5	1,530.1	1,408.0	1,058.9
Raziskovanje zdravljenja	421.6	489.0	547.8	611.4	607.2	621.2	614.4	605.4
Raziskovanje preventive	280.8	326.8	367.4	382.9	412.4	422.0	422.2	418.6
Skupno	4,139.1	4,443.1	4,781.0	4,812.4	4,984.2	5,005.1	4,810.4	4,491.6
<i>delež</i>	<i>41.7%</i>	<i>46.9%</i>	<i>44.9%</i>	<i>43.4%</i>	<i>42.0%</i>	<i>39.6%</i>	<i>38.3%</i>	<i>35.5%</i>
Domači pregon	2,274.0	2,511.2	2,867.2	3,018.3	3,189.8	3,317.9	3,529.3	3,585.4
<i>delež</i>	<i>22.9%</i>	<i>26.5%</i>	<i>26.9%</i>	<i>27.2%</i>	<i>26.9%</i>	<i>26.2%</i>	<i>28.1%</i>	<i>28.3%</i>
Prestrežanje pošilk	1,904.4	1,895.3	1,913.7	2,147.5	2,534.1	2,927.9	2,909.4	3,117.4
<i>delež</i>	<i>19.2%</i>	<i>20.0%</i>	<i>18.0%</i>	<i>19.4%</i>	<i>21.4%</i>	<i>23.2%</i>	<i>23.2%</i>	<i>24.6%</i>
Mednarodno	1,619.2	617.3	1,084.5	1,105.1	1,159.3	1,391.3	1,297.5	1,461.4
<i>delež</i>	<i>16.3%</i>	<i>6.5%</i>	<i>10.2%</i>	<i>10.0%</i>	<i>9.8%</i>	<i>11.0%</i>	<i>10.3%</i>	<i>11.5%</i>
Skupno	\$ 9,936.6	\$ 9,467.0	\$ 10,646.4	\$ 11,083.3	\$ 11,867.4	\$ 12,642.3	\$12,546.6	\$ 12,655.8

	FY 2005 Končno	FY 2006 Uveljavlj.	FY 2007 Zaprošeno
Ministrstvo za obrambo			
Countermarcotics Central Transfer Account	\$905.8	\$936.1	\$926.9
Dodatno	\$242.0		
Ministrstvo za izobraževanje	590.5	490.9	165.9
Ministrstvo za zdravje in javne usluge			
NTDA	1,006.4	1,000.0	994.8
SAMHSA	2,490.5	2,442.5	2,411.1
Skupno ministrstvo za zdravje	3,496.9	3,442.5	3,405.9
Ministrstvo za domovinsko varnost			
Zaščita meji in carina	1,429.0	1,591.0	1,796.5
Priseljevanje in carina	361.5	436.5	477.9
Obalna straža	871.9	1,032.4	1,030.1
Skupno ministrstvo za domovinsko varnost	2,662.4	3,059.9	3,304.6
Ministrstvo za pravosodje			
Urad za zapore	48.6	49.1	51.0
DEA	1,793.0	1,876.6	1,948.6
Medagencijski pregon kriminala in drog	553.5	483.2	706.1
Pisarna za pravosodje	281.1	237.4	248.7
Skupno ministrstvo za pravosodje	2,676.2	2,646.3	2,954.3
ONDCP			
Center za oceno tehnologije za boj proti drogam	41.7	29.7	9.6
Operacije	26.8	26.6	23.3
Program za območja z visoko koncentracijo preprodaje	226.5	224.7	-
Drugi zvezni programi za nadzor nad drogami	212.0	193.0	212.2
Skupno ONDCP	507.0	474.0	245.1
Ministrstvo za zunanje zadeve			
INL	903.1	1,028.2	1,166.7
Dodatna plačila	260.0		
Ministrstvo za finance			
Davčna inšpekcija (IRS)		55.0	55.6
Ministrstvo za veteranske zadeve			
Administracija za zdravje veteranov	396.1	412.6	428.3
Druge predsedniške prioritete	2.2	1.0	2.5
Skupno	\$12,642.3	\$12,546.6	\$12,655.8

Tabela 17.3: Proračun glede na organizacije (vsote so izražene v milijonih dolarjev) (White House 2006a: 8).

17.2 Zaplemba premoženja

Zaplemba premoženja (asset forfeiture) je poleg financiranja iz proračuna po vsej verjetnosti najbolj pomemben (kot tudi najbolj sporen) element motivacijske strukture sistema za nadzor nad drogami v ZDA.

Obstajata dve vrsti zaplembe premoženja, in sicer glede na kazensko pravo ter glede na civilno pravo. Tako gre po kriminalnem pravu za zaplembo premoženja obsojenemu določenega kaznivega dejanja, pri civilni zaplembi premoženja pa je za izvedbo te potreben zgolj 'utemeljeni sum'. Če hoče po civilni zaplembi lastnik dobiti svoje premoženje nazaj, mora dokazati 'nedolžnost' svojega premoženja, za katerega velja 'domneva krivde' in ne 'domneva nedolžnosti', kot pri npr. obtoženih po kriminalnemu pravu (Ehlers 1999: 4-5).

Civilne zaplembe lahko potekajo tako na državnem, kot tudi na zveznem nivoju. Na nivoju posameznih držav se denar porabi različno, odvisno od posamezne države. Tako se npr. ponekod denar porabi za aktivnosti pregona na področju drog, kje drugje pa za državni izobraževalni sistem (Ehlers 1999: 6). Na zveznem nivoju se denar od zaplemb steka v različne sklade, eden od njih naj bi bil tudi sklad pri ONDCP. V primeru, ko pri zaplembi sodelujejo tako državne kot tudi zvezne agencije, pride v poštev t.i. 'enakomerna porazdelitev'. Tako lahko državne agencije dobijo nazaj tudi do 80% zaseženega premoženja (čeprav jim glede na državne zakone to ne bi pripadalo) (Ehlers 1999:7).

Pri vsej tematiki zaplembe premoženja so sporne predvsem civilne zaplembe. Kot glavne pomanjkljivosti Ehlers (1999: 8-11) tako vidi: 1.) Domneva krivde za lastnino. 2.) Nedolžni niso dovolj zaščiteni. 3.) Dokazno breme za organe pregona je prenizko. 4.) Škoda najbolj prizadane revne. 5.) Nezaustna zagotovila za pravičen proces (inadequate due process protections). 6.) Kazen ni sorazmerna z zločinom. 7.) Spodbijanje integritete kazensko pravnega sistema. 8.) Zvezna zaplemba spodjeda zakone posameznih držav. 9.) Zvezne agencije slabo skrbijo za zaseženo lastnino. 10.) Nezausten zakonodajni nadzor zaplembenih skladov. 11.) Civilna zaplemba premoženja sili imetnike premoženja, da vohunijo za državo.

18. Značilnosti politike do drog v ZDA

18.1 Vzorci uporabe drog

V ZDA prevalenco uporabe med prebivalstvom od srede 70. let redno spremljata dve raziskavi, prva spremlja gospodinjstva (National Household Survey on Drug Abuse – NHSDA), druga pa srednješolce (Monitoring the Future – MTF). Reuter in MacCoun izpostavljata, da večina uporabnikov preneha z uporabo brez kakršnekoli prisile v petih letih, torej ne postanejo odvisniki, za razliko od legalnih drog (cigaret in alkohola), kjer kariere uporabe trajajo tudi po več deset let. Prav tako navajata, da se je podoba uporabnikov spremenila glede na socialnoekonomske in starostne skupine. Medtem ko je bila uporaba drog v 70. letih precej enakomerno porazdeljena med različne etnične skupine, se padci v 80. letih niso zgodili tako enakomerno. Tako je v letih 1985 do 1990 nastala močno negativna korelacija med črnimi moškimi in uporabo kokaina, prav tako naj bi leta 1994 samo 26.2 % vprašanih črnih moških priznalo uporabo marihuane v zadnjem letu, medtem ko je delež belih moških znašal 34.2 % (MacCoun in Reuter 2001: 15-17).

Po letu 2002 je NHSDA doživela nekaj sprememb. Kot prvo, se je preimenovala v National Household Survey on Drug Use – NHSDU, kot drugo, je doživela spremembe v uporabljeni metodologiji in zaradi tega naj ne bi bila več primerljiva s podatki, zbranimi prejšnja leta (SAMHSA 2003: 2-3).

Za leto 2004 NHSDU ocenjuje, da je 19.1 milijona Amerikancev, starejših od 12 let (kar predstavlja 7,9% te populacije), v zadnjem mesecu uporabilo katerokoli prepovedano drogo, od tega naj bi 8.2 ljudi uporabilo drugo drogo kot je marihuana. Ta številka se navaja kot število rednih uporabnikov.

Kar se tiče redne rabe, Reuter in MacCoun navajata, da raziskave prav tako temeljijo na samoopazovanju uporabnikov. Kot take naj bi predstavljale precej slabši pokazatelj trendov predvsem zaradi treh razlogov: odvisniki naj bi (a) po vsej verjetnosti živeli precej bolj zmedena življenja, zaradi tega obstaja manj verjetnosti, da bi jih raziskave dobile v svoj vzorec, (b) neradi prispevali resnične odgovore na vprašanja,¹³⁴ (c) živeli zunaj gospodinjstev. To posredno priznava celo zvezna vlada, saj je oceno števila heroinskih odvisnikov črpala iz drugih virov (MacCoun in Reuter 2001: 17-18).

Rekrutacija heroinskih odvisnikov naj bi bila najbolj številna v 70. letih in je nato postopoma padala. Zanja pa se je izkazalo, da odvisniki precej dolgo zdržijo. Tako naj bi od vzorca odvisnikov, ki je začel z uporabo med leti 1967-73, po preteku 24 let z

¹³⁴ Več o tem pojavu na strani 72.

uporabo prenehalo 25%, 28% naj bi jih umrlo, ostali pa z uporabo niso prenehali. Tako naj bi v ZDA po nekaterih ocenah obstajalo okoli milijon heroinskih odvisnikov, brez tistih v zaporu (MacCoun in Reuter 2001:18).

Število kokainskih odvisnikov je začelo naraščati po letu 1980. Verjetnost, da je iz eksperimentatorja nastal odvisnik, naj bi znašala 17%. Število kokainskih odvisnikov naj bi doseglo vrh leta 1988, ko naj bi jih bilo okoli 3.6 milijona, do leta 1995 naj bi številka padla na 3.3 milijona. Za razliko od heroinskih odvisnikov naj bi bili kokainski manj izobraženi ter bolj kriminalno aktivni. Po nekaterih podatkih naj bi največ odvisnikov prihajalo iz manjšinskih etničnih skupin (MacCoun in Reuter 2001:19). Po NHSDU naj bi bilo v ZDA leta 2004 okoli 2 milijona kokainskih odvisnikov, od tega naj bi jih bilo 467 000 odvisnih od cracka (SAMHSA 2005: 10).

Po NHSDU naj bi bilo leta 2004 v ZDA približno 14.6 milijona ljudi, ki so v zadnjem mesecu uporabili marihuano (SAMHSA, 2005:10). Reuter in MacCoun navajata tudi podatek¹³⁵, da je v ZDA vsaj 2 milijona ljudi, ki marihuano uporablja dnevno, vendar naj bi bilo o teh uporabnikih malo podatkov, ker jih bolj malo poišče strokovno pomoč zaradi težav, povezanih s to drogo. Prav tako naj bi bilo bolj malo zanesljivih podatkov o dolžini kariere uživalcev (MacCoun in Reuter 2001: 20).

Redne uporabe drugih drog naj bi bilo leta 1995 bolj malo, razen na določenih lokacijah in v omejenem časovnem obdobju. Vedno več pa je bilo skrbi zaradi metamfetamina (MacCoun in Reuter 2001: 20). Leta 2004 naj bi bilo tako 583.000 rednih (v preteklem mesecu) uporabnikov metamfetamina, pozornost pa se je usmerila tudi k 6 milijonom nemedicinskih uporabnikov psihoaktivnih zdravil (SAMHSA 2005: 10).

18.2 Policijska dejavnost (pregon) na področju drog

Pregon oz. motenje trgov (disrupting the drug markets) je eden izmed treh stebrov politike do drog, opisanih v strategiji. Teoretična podlaga, na kateri se gradi, pravi, da uspešno izvajanje pregon viša cene in niža čistost snovi ter kot tak skrbi tudi, da uporabniki iščejo pomoč pri odvajanju (pomaga zdravljenju) ter preventivi s tem, ko otežuje dostop do snovi in s tem preprečuje iniciacijo novih uporabnikov (White House 2006: 17).

Sam pregon se še naprej deli na notranji, obmejni, prestrežanje pošiljk (interdiction) ter policijsko posredovanje v izvornih državah (White House 2006: 17).

Sama strategija za nadzor nad drogami (White House 2006: 17) pripisuje pregonu veliko

¹³⁵ Podatek izvira iz NHSDA izvedene leta 1995.

učinkovitost. Vendar je dejanska uspešnost pregona predmet razprave.¹³⁶¹³⁷

Število aretacij zaradi drog se je od leta 1980 do 1996 povečalo od 5.5% na 9.9% vseh aretacij, najbolj pa se je povečalo število aretacij zaradi heroina in kokaina. V tem času se je tudi zaostрила kaznovalna zakonodaja, zato je MacCoun in Reuter menila, da je možno, da se število kršiteljev ni spreminjalo, zaostrovala pa se je strogost pregona. Kljub vsemu pa naj bi za povprečnega uličnega preprodajalca tveganje aretacije ostalo razmeroma nizko (MacCoun in Reuter 2001: 24-27).

Poleg tega, da ima pregon tudi številne negativne posledice,¹³⁸ Reuter in MacCoun poudarjata tudi, da je iz podatkov, ki so na voljo, težko dokazati kakršnokoli uspešnost oz. povezati pregon s padci stopenj prevalence uporabe. Dopusčata sicer možnost simboličnega učinka, ki bi med splošno populacijo pripomogel k spremembam stališč do tveganih vedenj (MacCoun in Reuter 2001: 30-32).

18.3 Zmanjševanje povpraševanja po drogah

Pod zmanjševanje povpraševanja po drogah tako strategija (White House 2006a:7), kakor tudi drugi viri (MacCoun in Reuter 2001:32) običajno štejejo zdravljenje in preventivo. Po MacCoun in Reuterju je mnenje, da se tej strani posveča premalo pozornosti, precej pogosto, predvsem med liberalno usmerjenimi kritiki. Prav tako izpostavljata, da je možno o učinkovitosti zdravljenja in preventive povedati več kot o učinkovitosti policijskega pregona, čeprav stroški za zmanjševanje povpraševanja ne znašajo več kot 25% proračuna¹³⁹ na področju nadzora nad drogami. Izpostavljata tudi, da se mora veliko programov zdravljenja zagovarjati, češ da so preveč prijazni do uporabnikov, veliko preventivnih programov pa da je preveč razpršenih in da ni čutiti rezultatov (MacCoun in Reuter 2001: 32-33).

Kot že povedano, je bil učinkovit sistem zdravljenja zapostavljan in je, zahvaljujoč starševskim iniciativam, doživel veliko težkih udarcev. Tudi MacCoun in Reuter ugotavljata, da je sistem zdravljenja slabo financiran in nezadosten glede na potrebe. Kljub temu lahko sistem precej dobro opraviči svoj uspeh glede na stroške in koristi (cost benefit). Tako navajata Rydella in Everingham, ki ocenjujeta, da bi ZDA lahko zmanjšale porabo kokaina za 1%, če bi investirale 34 milijonov dolarjev v sistem zdravljenja. Isto zmanjšanje bi lahko dosegle z vložkom 246 milijonov dolarjev v domači pregon, 366 milijonov v prestrazanje pošiljk in 783 milijonov dolarjev s pregonom v izvornih državah. Povedano je tudi, da je bila v primerjavo vzeta pesimistična ocena

136 <http://www.drugpolicy.org/library/factsheets/drugtreatmen/index.cfm>

137 http://www.cfr.org/publication/10373/#Online_Library_The_Forgotten

138 Več o njih kasneje.

139 Tukaj gre za proračun leta 1995, za delitev proračuna v letu 2006 glej sliko št. 3.

uspešnosti zdravljenja (MacCoun in Reuter 2001: 30-32).

Izdatki za preventivo so se v letih 1980 do 1995 precej povečali, veliko denarja je namenjenih šolam, precej pa tudi drugim organizacijam, ki lažje dosežejo rizične člene družbe. Na začetku je večino preventive temeljilo na t.i. modelu racionalne izbire. Kljub vsemu pa ti programi niso bili pretirano uspešni, predvsem zaradi dveh dejavnikov. Kot prvo je prišla na dan ugotovitev, da na odločitev o zaužitju droge vplivajo tudi drugi dejavniki in ne samo zaznani riziko. Kot drugo, nevarnosti, o katerih so govorili izvajalci, so bile velikokrat zelo pretirane in tako so hitro izgubljali na kredibilnosti. Kljub temu se je izobraževanje o rizikih ohranilo tudi pri modernih programih, med katerimi je najbolj razširjen DARE (drug abuse resistance education – izobraževanje za odpornost proti zlorabi drog). DARE poleg (pretiranega) predavanja o rizikih vsebuje tudi promocijo samospoštovanja in sprejemanja pozitivnih odločitev. Več evalvacij pa je pokazalo, da nima nobenega učinka na uporabo drog¹⁴⁰ (MacCoun in Reuter, 2001: 35-36). V proračunu se med glavnimi prioritetami nahajata tudi prej omenjena medijska kampanja in testiranje urina dijakov (White House 2006a:2), ne glede na številne negativne posledice¹⁴¹ ter dejstvo, da ne dosega zastavljenih ciljev¹⁴² (Robinson in Scherlen 2007: 101).

Tobler je v svoji evalvaciji 143 preventivnih programov ugotovil, da le redki dosežejo zmanjšanje prevalence uporabe drog med ciljno populacijo, prav tako skoraj nobenemu ni uspelo trajno vplivati na spremembo stališč. Najbolj uspešni naj bi bili predvsem programi na področju preprečevanja kajenja, kar naj bi bilo deloma posledica težje kredibilnih dokazov o škodljivosti kajenja ter deloma dejstva, da je večina adolescentov že srečala odrasle, ki so se trudili prenehati s kajenjem (MacCoun in Reuter 2001: 36-37).

MacCoun in Reuter navajata, da je težko vedeti o vseh učinkih preventive. Navajata, da bi po Caulkinsu lahko v šole vpeljali zelo dober program preventive, ki bi stal 550 milijonov dolarjev, vendar pa bi ta kot tak lahko znižal prevalenco uporabe nekje med 2 in 11%. To naj bi pomenilo, da je preventiva sicer poceni, vendar jo je težko usmerjati, da bi dosegla željeni učinek, prav tako smatrata kot veliko pomanjklivost, da se prevečkrat kot edini faktor učinkovitosti jemlje zmanjševanje prevalence uporabe, pozablja pa se na druge pozitivne učinke¹⁴³, ki bi jih preventiva lahko imela (MacCoun in Reuter 2001: 36).

140 <http://www.drugpolicy.org/library/factsheets/dare/index.cfm>

141 <http://alternet.org/drugreporter/30986/>

142 <http://www.monitoringthefuture.org/pressreleases/03testingpr.pdf>

143 Npr. zmanjševanje drugih škodljivih posledic ob eksperimentiranju.

18.4 Težave, povezane z drogami

Reuter in MacCoun navajata podatek, da naj bi uporaba drog letno povzročila okoli 60 milijard dolarjev škode, in sicer predvsem zaradi škode, ki jo povzroča kriminal ter odtok denarja na črni trg (MacCoun in Reuter 2001: 20-21). Strategija za nadzor nad drogami (White House 2002: 25) pa navaja podatek, da naj bi uporaba drog v letu 2000 zahtevala okoli 160 milijard dolarjev škode. Sem šteje stroške za zdravljenje, izgubo produktivnosti ter druge stroške, med njimi stroške dobrin in storitev, ki jih ogroža kriminal, kazensko pravni sistem, ter stroške socialne podpore. MacCoun in Reuter opozarjata, da čeprav vrednotenje škodljivosti drog na ta način deluje vedno bolj priljubljeno, večina analiz upošteva zgolj majhen del relevantnih stroškov (MacCoun in Reuter 2001: 103).

MacCoun in Reuter v povezavi s škodo, ki jo povzročajo droge, navajata pet pomembnih dimenzij (MacCoun in Reuter 2001: 105-112): 1.) Dimenzija politike (kdo, kaj, kje in kdaj prepovedi; strogost ter gotovost sankcij itd...). 2.) Dimenzija ponudbe. Tukaj opozarjata, da je pametno obravnavati vsako drogo posebej. Škodljivosti ter vpliv režima na te škodljivosti se razlikujejo med različnimi snovmi. Tako so možne škodljivosti heroína in kokaina drugačne kot možne škodljivosti MDMA, LSD, ter spet drugačne kot možne škodljivosti alkohola. 3.) Dimenzija narave škode/stroškov: tukaj jih naštevata okoli petdeset, ki delujejo na škodo za zdravje, škodo za družbeno in ekonomsko delovanje, varnost in javni red ter škodo za kriminalno pravni sistem. 4.) Dimenzija razporeditve stroškov. Sem spadajo uporabniki, družina in bližnji, preprodajalci, delodajalci, soseska ter družba na splošno. 5.) Dimenzija prvotnega izvora škode/stroškov. Izvor škode lahko izhaja iz uporabe, prepovedi ali pregona.

Prohibicija na splošno prepoveduje proizvodnjo, prodajo ter ponekod tudi uživanje določenih snovi.¹⁴⁴ Na ta način se tem snovem poveča cena, povpraševanje po teh snoveh pa je odvisno še od veliko drugih dejavnikov in zakonska ureditev je zgolj eden izmed njih. Zaradi velike cene postane trgovina s temi snovmi zelo vabljev posel, ki ga opravljajo večinoma kriminalne združbe. Tak trg je praviloma brez razvitih nadzornih mehanizmov, ki bi zagotavljali kvaliteto produkta ter urejali odnose med akterji na nenasilen način. Tako velja na tem področju zakon močnejšega, številnejšega in bolje oboroženega, ki s seboj prinese tudi veliko kolateralne škode na kraju, kjer se izvršuje. Posledico tega večinoma nosi kvaliteta življenja v že tako revnih mestnih (precejkrat manjšinskih) skupnostih (MacCoun in Reuter 2001: 21-22).

Na splošno naj bi bil trg s prepovedanimi drogami eden izmed bolj nasilnih. Paul Goldstein deli z drogami povezano nasilje na: psihofarmakološko (nasilje zaradi učinka

¹⁴⁴ Dovoljeno uživanje 'de facto' pomeni, da ni z zakonom prepovedano biti pod učinkom drugače prepovedanih drog.

posamezne droge); ekonomsko prisilno (nasilje z namenom pridobitve denarja za pridobitev droge); sistemsko (nasilje, ki je posledica medsebojnega obračunavanja med kriminalnimi združbami) (MacCoun in Reuter 2001: 122).

Največji strošek trgovine z drogami nosijo skupnosti manjšin. Delež Afroameričanov v celotni populaciji tako znaša 12%, kljub vsemu pa jih je kar 2/3 med tistimi, ki služijo zaporno kazen zaradi kaznivih dejanj, povezanih z drogami (v primerjavi z manj kot polovico pri kaznivih dejanjih, nepovezanih z drogami) (MacCoun in Reuter 2001: 27-28). Poleg tega povzroča trgovina z drogami v teh skupnostih visoke stopnje zasvojenosti, ker ponuja lahek vir zaslužka, spodbuja upad delovne etike ter uničuje konvencionalne družbene vezi. Nenazadnje pa spodbuja tudi nasilje zavoľjo samoprezervacije, tako na ravni posameznika kot tudi skupnosti, kar pomeni tudi porast uporabe strelnega orožja (MacCoun in Reuter 2001: 115-116)

Ena od izjemno negativnih lastnosti agresivnega pregona je tudi njegova vsiljivost. Tako so omogočene policijske preiskave zaradi komaj kredibilnih razlogov, množično iskanje sledov prepovedanih drog v telesnih tekočinah pri državnih uslužbencih ter ponekod celo dijakih in študentih (MacCoun in Reuter 2001: 29). Na podlagi tega se odpira celo poglavje o politiki do drog in človekovih pravicah, o čemer več kasneje.

Tudi pomanjkanje nadzora nad kvaliteto blaga terja svoj davek. Če si vzamemo za primer npr. heroin. Visoka cena žene uživalce v način uživanja, kjer je snov najboljše izkoriščena – vbrizgavanje. Vbrizgavanje v nenadzorovanih okoliščinah lahko že samo po sebi povzroči veliko neželjenih medicinskih zapletov, nevarnost pa se še dodatno potencira zaradi nečistih primesi v drogi, kakor tudi zaradi različnih stopenj čistosti snovi. Med zdravstvenimi posledicami sta med najpogostejšimi okužba z virusi HIV ter hepatitis med IV uporabniki drog, precej smrti povzroči tudi odpoved srca med rednimi uporabniki kokaina, kljub vsemu pa je število smrti, povezanih s prepovedanimi drogami razmeroma majhno v primerjavi s smrtmi zaradi tobaka in alkohola (MacCoun in Reuter 2001: 22-23, 125-26).

Legenda: U - uporabniki, Pr- Preprodajalci, dp - družina in prijatelji, DI – delodajalci, Ss - soseska, Dr - družba na splošno.								
Kategorija	Škodljivost	Izvor škodljivosti	Na koga leti					
Zdravje	Stroški javnega zdravstva (zdravljenje in drugo).	Uporaba	U	Pr	dp	DI	Ss	Dr
						x		x
	Stroški zasebnega zdravstva (zdravljenje in drugo).	Uporaba	x		x	x		
	Trpljenje zaradi fizične bolezni (akutna, kronična).	Uporaba	x		x			
	Trpljenje zaradi mentalne bolezni (akutna kronična).	Uporaba	x		x			
	Odvisnost.	Uporaba	x		x			
	Učinki uporabe matere na otroka.	Uporaba	x		x			x
	Prenos virusa HIV in drugih bolezni.	Uporaba, prepoved	x		x			x
	Prepreka pri nadzoru kvalitete.	Prepoved	x					
	Prepreka pri iskanju pomoči.	Pregon	x		x			
	Prepoved medicinske rabe.	Prepoved						x
Družbeno in ekonomsko delovanje	Zmanjšana učinkovitost, šola.	Uporaba	x		x	x		x
	Zmanjšana učinkovitost, delovno mesto.	Uporaba	x		x	x		x
	Slabo starševstvo, zloraba otrok.	Uporaba			x		x	x
	Vpliv na druge, da začnejo z uporabo.	Uporaba			x	x	x	x
	Škoda za samospoštovanje povezano z uporabo.	Uporaba, prepoved	x					
	Škoda za sloves, povezano z uporabo.	Uporaba, prepoved	x					
	Škoda za zaposljivost povezano z uporabo.	Uporaba, prepoved	x		x			x
	Pridobivanje kriminalnih izkušenj.	Prepoved	x	x				
	Seznanjanje s kriminalnimi mrežami.	Prepoved	x		x		x	x
	Povišana cena snovi.	Pregon	x		x			x

	Kršenje osebnih svoboščin.	Pregon	x	x		x	x	x
	Omejitev pozitivnih lastnosti uporabe.	Prepoved						x
Varnost, javni red in mir	Žrtve pri nesrečah.	Uporaba	x		x	x	x	x
	Žrtve pri lastnini.	Uporaba, pregon			x	x	x	x
	Nasilje, psihofarmakološko.	Uporaba	x	x	x	x	x	x
	Nasilje, ekonomsko kompulzivno.	Pregon	x	x	x		x	x
	Nasilje, sistemsko.	Pregon, status	x	x	x		x	x
	Strah, omejena gibljivost.	Uporaba, pregon			x		x	x
	Občutek javnega nereda.	Uporaba, pregon				x	x	x
	Zmanjšana vrednost nepremičnin v okolici trgov.	Pregon				x	x	
	Opazovanje množičnih krišitev zakona.	Prepoved						x
Kazensko pravo.	Povečani policijski stroški.	Pregon						x
	Povečani sodni stroški.	Pregon						x
	Povečani zaporni stroški.	Pregon						x
	Preprečevanje redčenja zaporniškega prostora.	Pregon						x
	Prenatranost sodišč.	Pregon						x
	Policijski vdor v zasebnost.	Pregon	x	x	x		x	
	Korupcija pravnih avtoritet.	Pregon						x
	Demoralizacija pravnih avtoritet.	Pregon						x
	Kršitve zakona.	Prepoved	x	x				x
	Deevalvacija aretacije kot moralne sankcije.	Pregon						x
	Vpletanje v politiko izvornih držav.	Pregon						x
	Napeti mednarodni odnosi.	Pregon						x
	Kazni.	Pregon	x	x	x			
	Izguba časa in dohodka (v zaporu, na sodišču)	Pregon	x	x	x	x		

	Pravni stroški	Pregon	x	x	x	x		x
	Stigma kriminalnega dosjeja.	Pregon	x	x	x			
	Strah pred prijetjem.	Pregon	x	x	x			

Tabela 18.4: Škodljive posledice prepovedanih drog. Vir: MacCoun in Reuter 2002:106-07.

18.5 Človekove pravice in politika do drog

Za konec tega poglavja bi se osredotočil predvsem na področje človekovih pravic na omenjenem področju. O človekovih pravicah na področju politike do drog se najpogosteje govori vsaj na dva načina, in sicer:

- 1.) Ali je pravica do uživanja drog človekova pravica?
- 2.) Kršene človekove pravice kot kolateralna škoda vojne proti drogam.

Koncept, da ima vsako človeško bitje določene neodtujljive univerzalne pravice, ima svoje temelje v naravnem pravu, naravnih pravicah ter antični filozofiji. Zelo so ga promovirali tudi politični teoretiki razsvetljenskega obdobja, kot npr. John Locke. Bile so kodificirane v številnih dokumentih, kot npr. angleška Listina pravic (Bill of Rights 1689), virginjska deklaracija o pravicah iz leta 1776, francoska Deklaracija o pravicah človeka in državljana (1789). V modernem kontekstu naj bi se o človekovih pravicah začelo govoriti z ustanovitvijo Mednarodne delovne organizacije 1919. Načeloma se človekove pravice delijo v sedem kategorij: državljanske pravice (enakost pred zakonom), politične pravice (sodelovanje v vladi, življenje in svoboda), ekonomske pravice (dohodek, s katerim se da preživeti), socialne pravice (izobrazba in zdravstvena oskrba), kulturne pravice (ohranitev kulturne identitete, jezika in običajev), okoljske pravice (pravice do čiste pitne vode in neonesnaženega zraka) ter razvojne pravice (pravice dežel v razvoju, da imajo nadzor nad svojimi sredstvi).¹⁴⁵ Prav tako je bila v OZN leta 1948 sprejeta Univerzalna deklaracija o človekovih pravicah, ki ima sicer več kot 30 členov, med njimi poudarja: pravico do življenja, svobode in osebne varnosti; pravico do izobrazbe; pravico do polnega kulturnega življenja; varnost pred mučenjem ali krutim nehumanim ravnanjem ali kaznijo; svobodo misli, vesti in veroizpovedi; svobodo izražanja in mnenja.¹⁴⁶

Kar se tiče pravice do uživanja drog, so med številnimi avtorji mnenja deljena, vendar bi bilo tu zelo pomembno poudariti, da so ta precejkrat odvisna od vrednostnih prepričanj. Tako se argumentacija velikokrat vrti okoli znane misli o omejenosti svobode enega posameznika s svobodo drugega posameznika (primer: Stoker 2001;¹⁴⁷ Kvaternik 2004),

¹⁴⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Human_rights

¹⁴⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Declaration_of_Human_Rights

¹⁴⁷ <http://www.dpna.org/drugissues/harmreduction.htm>

ter vprašanja, če posameznik z vnosom prepovedanih drog v organizem prizadane samo sebe ali tudi okolico.

Ne glede na to, če se posamezniku priznava uživanje drog kot njegovo pravico, pa so uporabnikom drog v ZDA te kršene na precej različnih področjih. Tako npr. Drug Policy Alliance navaja¹⁴⁸ številne kršitve pravic, predvsem na področju svobode govora ter pravice do zasebnosti. Opozarjajo predvsem na število odobrenih prisluškovanj,¹⁴⁹ že prej omenjeno sodelovanje med ONDCP-jem in televizijskimi mrežami. Prav tako se jim zdi izredno sporna že prej omenjena 'predaja premoženja'. Saj imajo zvezne in državne oblasti tako dejansko možnost, da posamezniku zaplenijo vse njegovo premoženje brez velike potrebe dokazovanja njegove vpletenosti v kriminalne aktivnosti.¹⁵⁰

McVay (2000: 16-19) tukaj navaja že prej omenjeno rasno neproporcionalnost izvajanja zakonov, veliko število spolnih zločinov v zaporu, policijsko nasilje ter policijsko moč, da pri preiskavi upošteva komaj kredibilne indice (ki v praksi obsega vse od rasističnih stereotipov do intuicije). Organizacija Human Rights Watch¹⁵¹ pa na tem področju še posebej poudarja nepravičnost t.i. Rockefellerjevih zakonov v New Yorku.

18.6 Nasprotovanje zmanjševanju škode

V številnih glasilih, ki jih zaznamuje ideologija Vojne proti drogam,¹⁵² je mogoče po precej površnem pregledu zaslediti močno nasprotovanje ukrepom zmanjševanja škode. Tako je mogoče večkrat zaslediti citirano 'Izjavo o tako imenovanih politikah "zmanjševanja škode"...',¹⁵³ ki ostro obsoja kakršenkoli drug vidik razen tega, da je edina možna uporaba drog neuporaba. Ta izjava prav tako obtožuje strategije zmanjševanja škode, da 'izkoriščajo odvisnost ter smrtonosne bolezni kot HIV, da bi promovirali politično agendo lobistov in milijarderskih zagovornikov legalizacije'.¹⁵⁴

MacCoun in Reuter (2002: 387) navajata, da je bilo že leta 1998 med glavnimi cilji strategije na področju drog tudi zmanjšanje škodljivih posledic, ki jo povzročajo droge, vendar edino na posreden način z zmanjševanjem števila uporabnikov. Tako mnenje je nekako stalnica za precej posameznikov in organizacij, ki podpirajo 'ideologijo Vojne proti drogam'.¹⁵⁵ MacCoun in Reuter (2002: 388) postavljata tukaj precej relevantno vprašanje: "Resda je abstinenca 100% učinkovita pri zmanjševanju škodljivih posledic, ampak ali je politika lahko 100% učinkovita pri prepričevanju ljudi, naj postanejo

148 http://www.drugpolicy.org/library/factsheets/personallibe/fact_liberties.cfm

149 V letu 1999 naj bi bilo kar 72,4% vseh odobrenih prisluškovanj povezanih s področjem prepovedanih drog.

150 Po neki raziskavi, naj kar 80%, ki jim je bila izvedena zaplemba, ne bi nikoli bili obtoženi ničesar.

151 <http://www.hrw.org/campaigns/drugs/index.htm>

152 Npr. ONDCP blog www.pushingback.com, www.dpna.org ter www.gdpn.org, www.dea.gov, www.justthinktwice.com itd...

153 Npr.: http://www.pushingback.com/archives/030105_2js.html in <http://www.dpna.org/3harmreductionpolicy.htm>.

154 http://www.pushingback.com/archives/030105_2js.html

155 Npr. Peter Stoker <http://www.dpna.org/drugissues/harmreduction.htm>.

156 Npr. www.dpna.org ter www.gdpn.org z gesli kot 'harm reduction is harm promotion', ki naj bi bili nepristranski, čeprav INL navaja, da te strani poganjajo njihova sredstva (<http://www.state.gov/p/inl/rls/fs/10647.htm>).

abstinenti?". Prav tako izpostavljata, da se precejkrat navaja, da bi programi zmanjševanja škode v svet pošiljali 'napačno sporočilo', vendar pa se skoraj nikoli ne pojasni tega mehanizma, kot da je to samoumevno.

Sicer želja po ustvarjanju uživanju drog nenaklonjenega okolja res lahko deluje na pogled precej kredibilno, vendar bi tu opozoril na v uvodnih definicijah navedene varovalne dejavnike in dejavnike tveganja, predvsem samo število le teh. Sicer je najbrž res, da imajo različni dejavniki različno močno veljavo, vendar se lahko tudi vprašamo, če ni trenutno okolje v ZDA, ki je napolnjeno z neodobravanjem, polresnicami in lažmi o drogah, že samo po sebi postalo močan dejavnik tveganja. V podrobnosti o tem se ne bi spuščal, bi bilo pa to vsekakor dobro izhodišče za nadaljnje raziskovanje.

SKLEPNA RAZMIŠLJANJA

19. Uspešnost vojne

Kako oceniti, če je tisto, kar delamo pravilno oz. služi postavljenemu cilju? To je lahko eno izmed bolj pogostih vprašanj, razen če se ne sprašujemo, kako prikazati, da je tisto, kar delamo pravilno. Ali ameriška politika do drog uporablja znanstvene raziskave in znanstveno evalvacijo, zato da bi prišla do rezultatov, ali zato da bi dejansko znižala količino škode, ki jo droge povzročijo družbi?

Reuter in MacCoun (2001: 10) predstavljata za evalvacijo določenih politik, da škodo, ki jo droge povzročajo v posameznem režimu, gledata v obliki naslednjega razmerja:

- 1.) 'celotna škoda' = 'število uporabnikov' x 'povprečno število doz na uporabnika' x 'škoda, ki jo posamezna doza povzroči' oz.
- 2.) 'celotna škoda' = 'prevalenca uporabe' x 'intenzivnost uporabe' x 'škodljivost',

vendar uradno ameriška politika na področju drog kot enega od glavnih (oz. pogosto celo edini) faktor uspešnosti njihove politike, navaja zmanjšanje prevalence uporabe. Tako npr. ONDCP v strategiji (White House, 2006: 1) na veliko poudarja, da je zahvaljujoč trenutni politiki od leta 2001 padla uporaba med 8. razredi, 10. razredi in 12. razredi, omenja nekaj o padcu čistosti heroina, večine drugih škodljivosti in možnega vpliva politike na njih, napisanih v enem prejšnjih poglavij, pa ne omenja.

Robinson in Scherlen (2007: 185) opozarjata tudi na nestrokovni način, s pomočjo katerega ONDCP pride do veliko, če ne celo večine zaključkov v svojih letnih, javno dostopnih strategijah v obdobju od leta 2000 do 2006. Tako navajata, da ONDCP med drugim: 1.) onemogoča kakršnokoli dolgotrajno evalvacijo svojega dela s tem, ko neprestano spreminja svoje cilje; 2.) vpliva na spremembe raziskovalne metodologije NHSDA in MTF, kar spet onemogoča dolgotrajno analizo trendov prevalence uporabe prepovedanih drog; 3.) večkrat govori o uspehu pri dosegu ciljev, ko priloženi statistični podatki teh trditev ne podpirajo; 4.) selektivno predstavlja statistične podatke študij NHSDA in MTF, dostikrat se omeji zgolj na tiste, ki so v skladu s cilji; 5.) prizna neuspeh pri dosegu ciljev zgolj takrat, ko hoče s tem pozvati k nadaljevanju stroge politike. 6.) kljub temu, da priznava pomen preventive, je finančno ne podpira; 7.) v svojih strategijah navaja vedno manj statističnih podatkov in vedno več retoričnih figur; 8.) finančno in moralno podpira programe, za katere je bilo precej nesporno dokazano,

da ne delujejo (urinski testi v šolah).¹⁵⁷

Opozoril bi tudi možnost, da znajo biti raziskovalni podatki, ki temeljijo na samoporočanju uporabe,¹⁵⁸ **včasih slab pokazatelj dejanskega stanja, če gre za tako 'izredno odklonsko' vedenje, kot je v ZDA uporaba drog. MacCoun in Reuter (2001:402) temu v prid navajata, da sta Fendrich in Vaughan leta 1994 v svoji raziskavi ugotovila, da je tretjina respondentov, ki je leta 1984 priznala, da je vsaj enkrat v življenju poizkusila marihuano ali kokain, to zanikala 4 leta kasneje. Torej v obdobju, ko so javna čustva do uporabe drog postajala vedno bolj nenaklonjena. Prav tako naj bi White in Zimbardo leta 1980 prikazala, da so študenti bili manj naklonjeni dekriminalizaciji marihuane takrat, ko so verjeli, da njihova stališča nadzorujejo. Z drugimi besedami: čim bolj odklonsko je vedenje, ki ga merimo, tem manj ljudi bo o tem iskreno poročalo, ko bodo izpolnjevali vprašalnik.**

Kot zanimivost bi na tem mestu povedal, da je bilo v zadnjem letu v Evropi izvedenih več raziskav o prevalenci uporabe kokaina¹⁵⁹ na določenih območjih. Kot raziskovalno sredstvo so uporabljali analizo rek, kamor se stekajo odplake (npr. Pad in Ren). Povsod naj bi bile številke med dva in tri krat večje kot številke, pridobljene s konvecionalnimi raziskavami.¹⁶⁰ Upoštevati pa naj bi bilo treba tudi, da je po vsej verjetnosti tudi ta številka prenizka, saj naj bi večino presnovnega produkta pobrale iz rek že čistilne naprave.^{161 162 163} Po nekaterih novicah, naj bi podobne raziskave začeli izvajati tudi v ZDA.^{164 165}

157 Za bolj podrobno razlago glejte: (Robinson & Scherlen, 2007:181-220).

158 Kar sta tako NHSDU in MTF.

159 Za kokain, je namreč značilno, da ob presnovi tvori produkt, ki ga ni mogoče najti nikjer drugje.

160 Ki temeljijo na samoporočanju.

161 <http://service.spiegel.de/cache/international/0,1518,384456,00.html>

162 <http://www.timesonline.co.uk/article/0,,8122-1721874,00.html>

163 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4746787.stm>

164 <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/26/AR2006032600880.html>

165 <http://www.newswise.com/p/articles/view/532436/>

20. Možne alternative sedanji ureditvi

Zaradi opisanih negativnih lastnosti trenutne politike in sistema se v ZDA mnogokrat pojavijo različni klici po spremembi le-teh. Večinoma prihajajo iz vrst različnih namenskih interesnih skupin in obsegajo različne predloge, od zgolj dekriminalizacije oz. depenalizacije do tudi bolj 'ekstremnih' možnosti. MacCoun in Reuter v spodnji shemi podajata zelo izčrpen pregled možnih načinov zakonske ureditve nadzora nad psihoaktivnimi snovmi.

PROHIBITIVNO PREDPISOVANJE (prescription) URAVNAVANJE (regulatory)	Polna prohibicija: Popolna prohibicija snovi. Raba ni dovoljena, ne glede na razlog. (npr. trenutno v večini držav heroin, marihuana).	RESTRIKTIVNOST PADA ↓
	Prohibitivno predpisovanje: Snov je prepovedana, razen v primeru ozkih terapevtskih razlogov, ki ponavadi niso povezani z vzdrževanjem odvisnosti (npr. amfetamin - ponekod pri zdravljenju ADHD).	
	Vzdrževanje: Snov se predpisuje za vzdrževanje odvisnikov, vendar je drugače prepovedana. Ponavadi jo lahko administrira pooblaščen oseb (primer metadon).	
	Uravnavano predpisovanje: Samoadministracija, predpisuje zdravnik, večinoma kot pomoč pri psihiatričnih težavah. V drugih primerih raba prepovedana (primer benzodiazepini - diazepam (Apaurin), antidepresivi - fluoxetine (Prozac), moclebid (Aurorix) idr).	
	Pozitivno dovoljenje: Dovoljeno iz kateregakoli razloga kateremukoli odraslemu, ki ima dovoljenje za to (zgolj teoretična ureditev po Kleimanu).	
	Negativno dovoljenje: Dovoljeno zaradi kateregakoli razloga, kateremukoli odraslemu, razen če ni izgubil pravice do tega zaradi kršitve določenih pogojev (zgolj teoretična ureditev po Kleimanu).	
	Odrasli trg: Dovoljeno za odrasle (primer alkohol).	
	Prosti trg: Dovoljeno za vse (primer kofein).	

Slika 20.2: Spekter režimov nadzora nad psihoaktivnimi snovmi (MacCoun in Reuter 2002: 311).

MacCoun in Reuter (2002: 312) navajata, da so liberalne spremembe možne že znotraj prohibitivnega spektra režimov, predvsem kar se tiče štirih pogledov:

1.) sprememba prepovedane aktivnosti (posedovanje, raba, omogočanje uživanja v varnih prostorih itd...); 2.) sprememba strogosti sankcij za prepovedane aktivnosti; 3.) zmanjšanje intenzivnosti pregona za določene aktivnosti in za določene snovi; 4.) selektivnost usmerjanja pregona. Pod prohibitivni spekter režimov bi torej lahko šteli tudi klice po depenalizaciji/dekriminalizaciji.

Pomembnejše lastnosti režimov predpisovanja so razvidne iz slike 6 in po mnenju MacCouna in Reuterja (2002: 313) predstavljajo sivo področje med prohibitivnimi in regulativnimi režimi. Tako je npr. mogoče sem vstaviti številne programe vzdrževanja, kot so metadonski vzdrževalni programi ter ponekod (ne v ZDA) heroinski vzdrževalni programi.¹⁶⁶

Največ fleksibilnosti pripisujeta MacCoun in Reuter (2002: 314-317) regulativnim načinom. Kot primer navajata, kaj je mogoče določati s trenutnim režimom nadzora nad alkoholom: 1.) Kdo ga lahko kupi, poseduje ali uporablja. 2.) Kje se ga lahko kupi, poseduje ali prodaja. 3.) Kdaj se ga lahko prodaja. 4.) Kaj se ne sme početi v povezavi z njim (vožnja in podobno). 5.) Čistost ter koncentracija snovi. 6.) Obvezno označevanje snovi ter možnosti ogrožanja zdravja. 7.) Omejitve promocije. 8.) Obdavčitev. 9.) Omejitve prodane količine.

Kar se tiče evalvacije alternativ, poudarjata, da obstaja velik problem v samem vrednotenju rezultatov sprememb, saj naj taka ocena ne bi predstavljala preprostega seštevanja in primerjanja, predvsem iz treh razlogov (prav tam: 12): 1.) Obseg sprememb v prevalenci uporabe, odvisnosti in s tem povezanih škodljivosti je izrazito negotov, prav tako je veliko škodljivih posledic težko prevesti v neko količino ali pa denarne stroške. 2.) Prednosti in slabosti sprememb režima se neenako razporedijo čez različne segmente družbe. Npr. ukinitve črnega trga bi prinesla veliko koristi revnejšim skupnostim, ki jih pesti nasilni kriminal, medtem ko bi povečala možnost, da se pripadniki srednjega sloja zapletejo z drogami. 3.) Kako posamezniki vrednotijo spremembe je odvisno od njihovih temeljnih vrednot in normativnega okvira, ki ga posameznik uporabi za vrednotenje določene problematike.

MacCoun in Reuter poudarjata, da obstaja malo konkretnih podatkov, ki bi črno na belem pokazali, kako bi posamezne sistemske spremembe vplivale na dejansko stanje. Kot povedano, jemljeta za kriterij evalvacije naslednje razmerje: 'celotna škoda' = 'število uporabnikov' x 'povprečno število doz na uporabnika' x 'škoda, ki jo posamezna doza povzroči'. Na podlagi primerov, vzetih iz drugih 'grešnih navad',¹⁶⁷ analiz sistemov določenih evropskih držav ter analize podatkov iz drugih ameriških časovnih obdobj, sta

¹⁶⁶ Tako Švica, kot tudi Nizozemska imata svoje verzije teh programov. Več o tem v MacCoun in Reuter (2002:288--296).

¹⁶⁷ Ne vem kako drugače bi prevedel izraz 'vices'. V tem primeru se nanaša na igre na srečo in prostitucijo.

potegnila predvsem naslednje ugotovitve (prav tam:326-327):

A. Eliminacija kazenskih sankcij za posedovanje posameznih drog (dekriminalizacija oz. depenalizacija).

- 1.) Redukcije kazenskih sankcij večinoma nimajo učinka na količino števila uporabnikov. Osnova za to trditev je močnejša za marihuano kot za kokain.
- 2.) Mogoče je, da bi redukcija kazenskih sankcij rahlo povečala intenzivnost uporabe (količino enot na uporabnika), vendar je število dokazov v podporo tej trditvi zelo omejeno.
- 3.) Omilitev kazenskih sankcij bi v velikem številu zmanjšala stroške, ki se nanašajo na kazenskopravni sistem, ter ostala bremena, ki se povezujejo s temi sankcijami.
- 4.) Omilitev kazenskih sankcij ima samo po sebi malo vpliva na zdravstvene posledice uporabe drog.

B. Povečanje zakonitega dostopa do drog (od delne do popolne legalizacije)

- 1.) Če se omogoči neka vrsta zakonitega dostopa do drog, se poveča tako prevalenca, kot tudi intenzivnost uporabe.
- 2.) Če se omogoči neka vrsta zakonitega dostopa do drog, to izniči določene škodljive posledice, povezane z njimi (če pogledamo sliko 5, so to tisti, ki jih povzroča prohibicija – zgolj oznaka 'prepoved') ter znatno omili še nekatere druge (preprodaja, prenos bolezni preko deljenja injekcijskih igel, nekatera predoziranja).
- 3.) Zakonit dostop do drog lahko omeji, vendar ne izniči škodljivih posledic, ki so povezane zgolj s psihoaktivnimi lastnostmi določenih snovi ali z učinki, ki jih imajo te snovi na vedenje. Povečana dostopnost in intenzivnost uporabe pa bo v splošnem povečala vidnost teh posledic.
- 4.) Komercialna promocija bolj poveča število uporabnikov kot zgolj zakonska dostopnost.
- 5.) Rast števila uporabnikov, ki pride kot posledica zakonite dostopnosti psihoaktivnih snovi, se da omejiti ali preprečiti z dovolj strogimi regulacijskimi ali predpisovalnimi mehanizmi. Komercialni ponudniki teh snovi se bodo temu agresivno (v pravnem smislu) upirali.
- 6.) Strogi regulativni ali predpisovalni mehanizmi lahko pod sistemom legalnega dostopa do drog reproducirajo stroške, ki jih prinaša prohibicija, razen če se jih lahko omeji na najbolj kritične uporabnike (odvisnike).
- 7.) Sproščeni zakoni, povezani z drogami, bodo povečali prevalenco uporabe, dodatni

uporabniki bodo na splošno uporabljali droge na manj škodljiv način ali manj intenzivno kot tisti, ki so uporabljali droge tudi med prohibicijo (tukaj poudarjata, da to trditev podpira malo direktnih dokazov).

Na podlagi teh ugotovitev projicirata možne spremembe, kot so vidne v spodnji tabeli.

<i>Spremembe glede na status quo</i>					
Droga	Ureditev	Uporaba	Škodljivosti	Vprašanje distribucije	Glavni dvomi
Kokain	<i>Depenalizacija</i>	Malo ali brez povečanja prevalence; manjše povečanje v intenzivnosti.	Verjetnost, da bi se povečalo okrnjeno delovanje uporabnikov ter kriminal; zmanjšali bi se kazensko pravni stroški.	Uporabniki pridobijo več kot neuporabniki.	Malo direktno relevantnih dokazov.
	<i>Odrasli trg</i>	Povečana prevalenca; povečana intenzivnost.	Povečalo bi se število odvisnikov, stroški zdravstva ter okrnjeno delovanje; zmanjšala bi se količina ekonomskega kriminala, kazensko pravnih stroškov ter vsiljivosti.	Uporabniki pridobijo več kot neuporabniki; revne skupnosti pridobijo več, kot srednji razred.	Malo direktno relevantnih dokazov.
Heroin	<i>Depenalizacija</i>	Isto kot pri depenalizaciji kokaina.	Isto kot pri depenalizaciji kokaina.	Isto kot pri depenalizaciji kokaina.	Malo direktno relevantnih dokazov.
	<i>Odrasli trg</i>	Povečana prevalenca; zmanjšana intenzivnost (bolj nesigurno).	Isto, kot pri kokainskem odraslemu trgu. Najbrž bi se zmanjšalo tudi število različnih bolezni povezano z uživanjem drog.	Isto kot pri odraslem kokainskem trgu.	Malo direktno relevantnih dokazov.
	<i>Vzdrževanje (pod pogojem, da uspe pomembnejša preusmeritev iz črnega trga).</i>	Brez spremembe v prevalenci, vendar možno povečanje intenzivnosti.	Povečani stroški za zdravljenje (vzdrževanje stane), mpa bi se zmanjšalo število bolezni, okrnjenega funkcioniranja ter vsiljivosti.	Isto kot pri kokainskem odraslem trgu.	Logistika implementacije ter vprašanje, če bi bili odvisniki pripravljeni sodelovati.
Marihuana	<i>Depenalizacija</i>	Brez sprememb v prevalenci; brez ali majhno povečanje intenzivnosti.	Zmanjšanje vsiljivosti in kazensko pravnih stroškov in škodljivosti.	Uporabniki pridobijo več kot neuporabniki.	Veliko manj nesigurnosti, kot pri ostalih projekcijah.
	<i>'Aljaska model' (depenalizacija za uporabo gojenje in za darila)</i>	Brez sprememb v prevalenci možno povečanje intenzivnosti.	Možno povečanje uživanja na bolj škodljiv način (vendar zelo zmernega); zmanjšali bi se kazensko pravni stroški ter vsiljivost.	Uporabniki pridobijo več kot neuporabniki; lahko da bi se zmanjšala poraba alkohola kot tudi drugih drog.	Učinek na črni trg in 'gateway' mehanizem.
	<i>Odrasli trg</i>	Povečana prevalenca in intenzivnost.	Nekaj povečanja pri škodljivih učinkih uživanja (vendar zelo zmernega); zmanjšanje v kazensko pravnih stroških in škodljivostih, kot tudi vsiljivosti.	Uporabniki pridobijo več kot neuporabniki; lahko da bi se zmanjšala poraba alkohola kot tudi drugih drog.	Učinek na črni trg in 'gateway' mehanizem'. Substitucija stran od alkohola?.

Tabela 18.4: Projekcije posledic sprememb režimov na področju zakonske ureditve posameznih psihoaktivnih snovi (MacCoun in Reuter 2002:330).

- 1.) Obseg sprememb v prevalenci uporabe, odvisnosti in s tem povezane škode je izrazito negotov. Veliko škodljivih posledic je težko izraziti z neko merljivo količino ali pa z denarnimi stroški.
- 2.) Prednosti in slabosti sprememb režima se neenako razporedijo čez različne segmente družbe. Npr. ukinitve črnega trga bi prinesla veliko koristi revnejšim skupnostim, ki jih pesti nasilni kriminal, medtem ko bi se povečala možnost, da se pripadniki srednjega sloja zapletejo z drogami.
- 3.) Kako posamezniki vrednotijo spremembe je odvisno od njihovih temeljnih vrednot in normativnega okvira, ki ga posameznik uporabi za vrednotenje določene problematike.

Prav tako postavita za vrednotenje teže dokazov v želji po morebitni spremembi tri standarde (prav tam: 12-13):

- 1.) Filozofski standard, ki naj bi bil uporaben le v primeru postavitve družbenega reda od samega začetka. V tem primeru bi bilo za prohibicijo določene reči potrebno dokazati zakaj prepovedati in ne zakaj naj določena stvar ostane legalna.
- 2.) Politični standard bi bil veljaven v trenutnem političnem okolju ZDA, kjer je javno in politično mnenje močno obrnjeno proti reformi oz. relaksaciji agresivnosti politike na področju drog. Dokazno breme tako leži na tistih, ki želijo politiko spremeniti, kar pomeni, da mora biti dokazov zelo veliko, prav tako mora biti zagotovljen uspeh in projekt ne sme biti v konfliktu z najbolj splošnimi temeljnimi vrednotami.
- 3.) Standard analize politik je vmesna stopnja, po kateri je sprememba v zakonih upravičena, če teorija in dostopni dokazi do razumne mere zagotavljajo uspeh določenega programa. Poleg tega pa morajo zagotavljati tudi splošno zmanjšanje vseh škodljivosti, povezanih z drogami za vse, razen za najbolj ekstremne primere škodljivosti in nosilce škodljivosti, ki kažejo proti spremembam v zakonu.

Izpostavljata (prav tam:13), da bi izmed prej omenjenih predlogov politični standard dosegel zgolj predlog depenalizacije marihuane. Standard analize politik bi dosegla t.i. 'Aljaški model' ter heroinski vzdrževalni program. Odrasli trg naj bi po njima bil možen zgolj po bolj ekstremnih liberalnih filozofskih standardih.

21. O hipotezah

Če po vsem tem poskusim odgovoriti na vprašanje, ali se je sistem za nadzor nad drogami v ZDA skozi čas oblikoval kot posebna veja nacionalno varnostnega sistema, ki s pomočjo ideologije Vojne proti drogam preprečuje liberalizacijo sistema, ali ne?

21.1 Sistem za nadzor nad drogami se je skozi čas oblikoval kot posebna veja nacionalno varnostnega sistema.

Na tem mestu bi še enkrat navedel uvodne definicije, ki pravijo, da je 'varnost stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave (Grizold 1999: 23)', pri nacionalni varnosti pa gre 'za prizadevanje države, da zagotovi varnost vsem članom družbe pred ogrožanjem od zunaj (posegi, napadi, okupacija, blokada) in znotraj družbe (ogrožanje reda in miru, kriminal idr.) (Grizold 1999: 28)'.

Kot je bilo predstavljeno skozi celotno diplomsko delo, ameriški sistem za nadzor nad drogami vsebuje številne organizacije in ukrepe, ki se razprostirajo čez različna namenska področja zvezne uprave z glavnim delom v predsednikovem kabinetu. Prav tako je določen delež te problematike omenjen v strategiji za nacionalno varnost. Na podlagi tega bi prvo hipotezo potrdil.

21.2 Sistem za nadzor nad drogami s pomočjo ideologije Vojne proti drogam preprečuje liberalizacijo sistema.

Če na tem mestu še enkrat omenim osnovna stališča ideologije Vojne proti drogam, kot sta jih izločila Robinson in Scherlen (2002: 9):

1.) Prepovedane droge so vedno slabe. 2.) Uživanje prepovedanih drog ni nikoli sprejemljivo. 3.) Stanje na trgu s prepovedanimi drogami vedno določa ponudba. 4.) Edini možni način soočanja s prepovedanimi drogami je s pomočjo trenutne vojne proti drogam. Ali taka usmeritev preprečuje spremembe v smeri liberalizacije?

Skozi nalogo sem naštel številne primere oblikovanja in širjenja trditev, ki so podpirale zgornja stališča. Če še enkrat izpostavim primere zadnjih 10. let:

1.) Ricaurtejeva preklicana raziskava iz leta 2002.¹⁶⁸ Še pred preklicem so številni znanstveniki¹⁶⁹ opozarjali na pomanjkljivosti v raziskovalni metodologiji (napačna ocena 'tipične rekreativne doze'). Podrobnosti samega preklica pa so zavite v nejasnosti. 2.) Manipulacija prikazovanja proračuna (prikazano na strani 56 in Tabeli 17.2). 3.) Zelo pomanjkljiva interpretacija statističnih podatkov lastnih raziskav, ki se nahaja v letnih strategijah (glej str. 71). 4.) Medijska kampanja; tako sam oglaševalski projekt, kot prikrajanje zgodb v televizijskih nadaljevalkah. 5.) Aktivno nasprotovanje kakršnikoli alternativni politiki, kot npr. nasprotovanje zmanjševanju škode (str. 69) ter

¹⁶⁸ Gre za raziskavo 'Severe dopaminergic neurotoxicity in primates after a common recreational dose regimen of MDMA ('ecstasy')'. Za podrobnosti glejte strani 43, poglavje 12.5 MDMA oz. Ekstazi.

¹⁶⁹ <http://www.maps.org/research/mdma/mdmapressrelease.html> in http://www.maps.org/media/reply_to_gr.html

nasprotovanju iniciativi za medicinsko rabo marihuane (str. 46).

Prve tri točke nakazujejo predvsem oblikovanje trditev. Ricaurtejeva raziskava, jasno uporabljena kot podlaga za proženje moralne panike, ki je služila kot pomoč pri sprejetju Zakona proti širjenju prepovedanih drog iz leta 2003.¹⁷⁰ Manipulacija prikaza proračuna in pomanjkljiva interpretacija statističnih podatkov precej nesporno nakažeta na to, da statistični podatki radi interpretirajo, tako da bolje odražajo temeljna stališča ideologije ter potrjujejo učinkovitost delovanja ONDCP. Medijska kampanja je sicer samo eden izmed mnogih načinov, kako aparat vojne proti drogam s pomočjo masovnih medijev vpliva na prisotnost svoje ideologije v ameriški družbi, vendar uporaba prikritega oglaševanja še dodatno poudari na samo agresivnost, s katero se to ideologijo širi. Podobno agresivno je brezkompromisno nasprotovanje različnim alternativnim politikam, ki je goreče, kot da se dejansko bije vojno. Na podlagi napisanega lahko tudi drugo hipotezo potrdim.

¹⁷⁰ Več na: <http://www.maps.org/mdma/retraction/dpa092603.html> in <http://www.maps.org/mdma/retraction/dpa092603.html>.

ZAKLJUČEK

Nekoč sem prebral, da je potrebno pri podajanju vsebine najprej povedati, kaj bom povedal, nato povedati ter za zaključek povedati, kaj sem povedal. Torej kaj sem povedal?

Povedal sem, da se je na koncu 19. stoletja prepoved določenih psihoaktivnih snovi izoblikovala kot edini možen način soočanja z zaznamim rizičnim vedenjem. Okoli te prepovedi sta se razvijala politika in sistem ter tudi odnos do te problematike. Ta odnos je v nekaj več kot pol stoletja postavil dojemanje grožnje, ki jo predstavljajo določene psihoaktivne snovi, med osrednje grožnje tako posameznikovi, kakor tudi nacionalni varnosti v ZDA. Sam sistem, ki so ga ZDA razvile na tem področju, je vseobsegajoč, drag ter zelo vpliven tudi v svetovnem merilu. Vendar bi na tem mestu opozoril, da je to v svoji osnovi še vedno sistem, ki naj bi se soočal z določenim rizičnim vedenjem. Prav tako bi tukaj še enkrat postavil vprašanje, na katero sem že večkrat namignil - ali je ta sistem na mestu?

Če se poigramo s sklepanjem, razlogi, zaradi katerih so bile prepovedane določene droge, so sedaj precej izgubili na veljavi, ampak kljub vsemu je dandanašnja ureditev na tem področju (tako v ZDA, kot tudi drugod po svetu) posledica angažiranosti H.J. Anslingerja. Sedaj, pol stoletja kasneje še vedno obstaja v mednarodni skupnosti konsenz, da je temu res tako. Kot npr. piše Kvaternikova (2004: 155) "sistem mednarodnega prava, v primerjavi z nekaterimi drugimi področji, tu funkcionira." Antonio Maria Costa, vodja UNODC (United Nations Office for Drugs and Crime) je v neki javni debati za BBC,¹⁷¹ kot dokaz za učinkovitost take ureditve med drugim navajal tudi dejstvo, da nobena država še ni odstopila od podpisa Enotne konvencije o narkotičnih drogah.¹⁷² Glede na to, da bi bil tak odstop precej bolj zapletena zadeva, z možnimi neprijetnimi posledicami za državo, ki bi se za to odločila,¹⁷³ pove to precej o teži takšnega argumenta in o možni ujetosti v začaran krog, kamor se je politika do drog zapletla.

Če dodatno pojasnim.¹⁷⁴ Mednarodna politika do drog v veliki meri narekuje politiko do drog posameznih držav. Ta politika posameznih držav še dodatno krepi mednarodni konsenz na tem področju in ta še dodatno krepi 'status quo' politiko posameznih držav.

171 Diskusija najdena tukaj: <http://forum.tdpf.org.uk/forum/viewtopic.php?t=94>, objavljena je bila na BBC-ju: http://news.bbc.co.uk/2/hi/talking_point/talking_point_programme/default.stm v arhivu marec 2006 War on Drugs.

172 Single Convention on Narcotic Drugs, med drugim obvezuje države podpisnice, k kriminalizaciji večine dejanj, ki so povezane z nudenjem snovi na spisku. Ali konvencija narekuje tudi posedovanje za zasebno rabo, je predmet interpretacije.

173 Več na http://www.fuoriluogo.it/arretrati/2003/apr_17_en.htm in http://en.wikipedia.org/wiki/Single_convention_on_narcotic_drugs.

174 Prav gotovo so tukaj še drugi vplivi, vendar bi jih zavoljo enostavnosti in razumljivosti pojasnitve izpustil.

Seveda je ta izjava precej poenostavljena in raziskovanje specifično te tematike ni bila poanta tega diplomskega dela, ampak kljub temu bi bili to lahko temelji za morebitno nadaljnje raziskovanje.

Isto bi lahko trdili za sam sistem znotraj ZDA. Argumenti za liberalizacijo sistema za nadzor nad drogami sicer obstajajo, vendar obstaja velika verjetnost, da se sam sistem aktivno bori proti kakršnikoli liberalizaciji ter škodo, ki jo tudi sam povzroča, uporablja kot dokaz za pravilnost svoje usmeritve. Če si pogledamo npr. stran justthinktwice.com,¹⁷⁵ DEA stran, ki se ukvarja z zmanjševanjem povpraševanja. Stran trdi, da uživanje drog ni 'kriminal brez žrtve'¹⁷⁶ ter kot argumente za to navaja financiranje organiziranega kriminala,¹⁷⁷ onesnaževanje okolja (kot posledica proizvodnje metamfetamina),¹⁷⁸ otroke, ki ostanejo sami, ker grede njihovi starši v zapor,¹⁷⁹ ter voznike, ki vozijo pod vplivom drog.¹⁸⁰ Po mojem mnenju sicer obstajajo bolj kredibilni argumenti proti legalizaciji (sedaj) prepovedanih drog, vendar prej naštetih to niso.

Za konec bi izpostavil tudi možne alternative na tem področju, ki se pojavljajo z razvojem znanosti. Tako bi se mogoče dalo pri soočanju z odvisnostjo pomagati z zdravili¹⁸¹ ali pa celotno problematiko reševati z razvojem manj škodljivih drog.¹⁸² Razprava o možnosti razvoja manj škodljivih alternativ alkoholu je nedolgo nazaj potekala v Žurnalu za psihofarmakologijo,¹⁸⁴ kjer so sodelujoči opozorili, da znanost tukaj ni najtežji del. Sodelujoči (npr. Hall 2006:321, Room 2006: 322-324) so tako večkrat opozorili, da se družba na pojav novih psihoaktivnih snovi avtomatsko sooča s prepovedjo,¹⁸⁵ ne glede na škodljivosti. Vse to me napeljuje k sklenitvi predvsem enega zaključka. Problematika spreminjanja stanja zavesti s pomočjo psihoaktivnih snovi je bolj kompleksna, kot se mogoče zdi na prvi pogled. Ne gre pozabiti, da to počnemo večinoma vsi, pa naj bo to jutranja kava ali čaj ali študentsko brucovanje pod vplivom velikih količin alkohola. Mogoče bi mi sicer kdo na tem mestu zabrusil, kako si drznem primerjati tako neškodljiva in kulturno sprejemljiva dejanja s tako nizkotnimi in družbeno odklonskimi.¹⁸⁶ Ampak v vsakem primeru si upam trditi, da je soočanje s to problematiko z vojno napovedjo (metaforično ali dobesedno) v bistvu 'precej neumno' dejanje, vsaj če hočemo na tem področju **dejansko** storiti kaj koristnega. Kje znotraj prej omenjenega

175 <http://www.justthinktwice.com/costs/>

176 V originalu gre za besedno zvezo victimless crime.

177 O kredibilnosti te povezave več v poglavju o narkoterorizmu (str 45).

178 Sklepam, da je to prej posledica prikrivanja proizvodnje, kot proizvodnje same po sebi.

179 Glede na to, da se zaporna kazen in akvizicija premoženja lahko zgodita precej hitro to postavi tudi ta argument takoj pod vprašaj.

180 To je npr. jasen argument za prepoved vožnje pod vplivom drog in ne za prepoved drog.

181 Zyban je npr. tak produkt na področju kajenja. Prav tako se govori o razvoju podobnih možnosti za alkohol:

<http://www.wired.com/news/technology/medtech/0,70682-0.html?>

182 <http://www.newscientist.com/article.ns?id=dn7342&print=true>

183 <http://www.newscientist.com/article/mg19025474.100-all-the-pleasures-of-alcohol-with-no-downsides.html>

184 Journal of Psychopharmacology: <http://jop.sagepub.com/content/vol20/issue3/>

185 Skratka še vedno na način, ki se je skoraj pred stoletjem oblikoval na področju alkohola.

186 Podobno se mi je že zgodilo, ko sem v debati primerjal dejanje hranjenja z dejanjem zadevanja.

spektra režimov¹⁸⁷ pa leži dejansko družbeno bolj koristna alternativa pa je prav tako lahko vprašanje za nadaljnje raziskovanje.

¹⁸⁷ Glejte sliko 6 na strani 93.

VIRI

22. Knjižni viri in članki

- 1.) Aldworth, Jeremy in drugi (2003): *Overview of Findings from the 2002 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland: Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies.
- 2.) Aldworth, Jeremy in drugi (2003a): *Results from the 2002 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland: Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies.
- 3.) Aldworth, Jeremy in drugi (2004): *Overview of Findings from the 2003 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland: Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies.
- 4.) Aldworth, Jeremy in drugi (2004a): *Results from the 2003 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland: Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies.
- 5.) Aldworth, Jeremy in drugi (2004a): *Results from the 2003 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland. Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration: Office of Applied Studies.
- 6.) Aldworth, Jeremy in drugi (2005): *Overview of Findings from the 2004 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland. Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies.
- 7.) Aldworth, Jeremy in drugi (2005a): *Results from the 2005 National Survey on Drug Use and Health*. Rockville, Maryland. Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies.
- 8.) Andrews, George (2001): *MKULTRA. The CIA's Top Secret Program in Human Experimentation and Behaviour Modification*. Winston-Salem. North Carolina: Healthneth Press.
- 9.) Boc, Špela (2003): *"Vojna" proti trgovini z drogami v Kolumbiji, Peruju in Boliviji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za Družbene Vede.
- 10.) Dekleva, Bojan (1999): *Ekstazi in plesne droge*. Ljubljana: Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela in Pedagoška fakulteta.
- 11.) Ehlers, Scott (1999): *Policy Briefing. Asset Forfeiture*. Washington, District of Columbia: Drug Policy Foundation.
- 12.) Franke, Silvia DSA in Dr. Evald Höld (2004): *Early Intervetion & Primary prevention*. Učno gradivo k seminarju o zgodnji intervenciji in primarni preventivi v okviru PHARE Civil Society Drug Demand Reduction Project "Primary/Secondary Prevention in Bulgaria, Romania, Hungary, Slovenia and Austria".
- 13.) Freeden, Michael (2003): *Ideology. A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press Inc.
- 14.) Gray, Mike (1998): *Drug Crazy. How we got into this mess and how we can get out*. New

- York: Random House Inc.
- 15.) Grizold, Anton (1999): *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
 - 16.) Hall, Wayne (2006): The regulatory challenges in engineering a safer tippie. *Journal of Psychopharmacology*, 20(3), 321–322.
 - 17.) Kastelic, Andrej in Marija Mikulan (1999): *Mladostnik in droga*. DOMUS. Ljubljana.
 - 18.) Košir, Matej (2002): Vpliv nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami na mednarodno, regionalno in nacionalno varnost. *Teorija in Praksa* 39(6), 1028–1036.
 - 19.) Kvaternik Jenko, Inez (2004): *Droge kot element političnega razmerja. Človekove pravice na primeru subkulture uporabnikov/uporabnic drog*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za Družbene Vede.
 - 20.) Lukšič, Igor (1999): Droga kot politično razmerje. *Teorija in Praksa* 36(5), 820–825.
 - 21.) MacCoun Robert J. In Peter Reuter (2001): *Drug War Heresies. Learning from Other Vices, Times, & Places*. New York: Cambridge University Press.
 - 22.) Massing, Michael (2002): *The FIX*. Berkley, Los Angeles, London: University of California Press.
 - 23.) McVay, Douglas, ur. (2004): *Drug War Facts*. Canada: Common Sense for Drug Policy.
 - 24.) Musto, David (1999): *The American Disease: Origins of Narcotics Control*. Third Edition. New York, Oxford: Oxford University Press.
 - 25.) Musto, David, ur. (2002): *Drugs in America: The Documentary History*. New York: New York University Press.
 - 26.) Musto, David in Pamela Korsmeyer (2002): *The Quest for Drug Control. Politics and Federal Policy in a Period of Increasing Substance Abuse, 1963-1981*. New Heaven, London: Yale University Press .
 - 27.) ONDCP (2004): *What You Need To Know About Starting a Student Drug-Testing Program*. Washington, District of Columbia: U.S. Office of National Drug Control Policy.
 - 28.) Pance, Milka, ur. (2003). *Droge – Tvoj vodnik. Več informacij – manj tveganj*. Vlada RS, Ljubljana: Urad za Droge.
 - 29.) Robinson, Matthew B. in Renee G. Scherlen (2007): *Lies, Damned Lies and Drug War Statistics. A Critical Analysis of Claims of Claims Made by the Office of National Drug Control Policy*. Albany: State University of New York Press.
 - 30.) Room, Robin (2006): For alcohol alternatives, the science is not the hardest part. *Journal of Psychopharmacology* 20(3), 323-324.
 - 31.) The White House (1998): *A National Security Strategy for a New Century*. Washington, District of Columbia: Office of the Press Secretary.
 - 32.) The White House (2002): *National Drug Control Strategy*. Washington, District of Columbia: Office of National Drug Control Policy.
 - 33.) The White House (2002a): *National Security Strategy of the United States of America*. Washington, District of Columbia: Office of the Press Secretary.
 - 34.) The White House (2003): *National Drug Control Strategy – update*. Washington, District of Columbia: Office of National Drug Control Policy.

- 35.) The White House (2004): *National Drug Control Strategy – update*. Washington, District of Columbia: Office of National Drug Control Policy.
- 36.) The White House (2006): *National Drug Control Strategy*. Washington, District of Columbia: Office of National Drug Control Policy.
- 37.) The White House (2006a): *National Drug Control Strategy. FY 2007 Budget Summary*. Washington, District of Columbia: Office of National Drug Control Policy.
- 38.) The White House (2006b): *National Security Strategy of the United States of America*. Washington, District of Columbia: Office of the Press Secretary.
- 39.) Uhl, Alfred (1998): Evaluation of Primary Prevention in the Field of Illicit Drugs. Definitions - Concepts - Problems. V Alfred Springer in Alfred Uhl (ur.): *Evaluation Research in Regard to Primary Prevention of Drug Abuse* 135–221. Brussels: European Commission Social Sciences. COST A6.

23. Video viri:

- 1.) Jennings, Peter (2004): *Ecstasy Rising. Primetime: Special Edition*. ABC News.
Dostopno na <http://thedeia.org/AV/eRising.mov> (17. september 2007).
- 2.) Arts and Entertainment Network: History Channel (2000): *Hooked: Illegal Drugs and How They Got That Way*. New York, NY: A&E Television Network.
- 3.) Mann, Ron in Salomon Vesta (1999): *Grass*. DVD izdaja.
- 4.) Whitby, Max (1986/87): *LSD: The Beyond Within*. BBC.
- 5.) Doran, Jamie (2003): *The Need For Speed: Going To War On Drugs*. ARD: Studio Hamburg.
- 6.) BBC (2006). *Have Your Say: War on Drugs*. BBC, marec.
Dostopno na
http://news.bbc.co.uk/2/hi/talking_point/talking_point_programme/2006/default.stm ter
mms://wm.bbc.net.uk/news/media/avdb/news_web/video/9012da68003cd80/nb/09012da68003d112_16x9_nb.wmv (17. september 2007).

24. Viri na internetu

- 1.) American Chemical Society (2007): *Sewage Tells Tales about Community-Wide Drug Abuse*. Dostopno na <http://www.newswise.com/p/articles/view/532436/> (17. september 2007).
- 2.) American Psychiatric Association – APA (2000): *DSM-IV & DSM-IV-TR: Substance Abuse*. Dostopno na <http://www.behavenet.com/capsules/disorders/subabuse.htm> (17. september 2007).
- 3.) American Psychiatric Association – APA (2000): *DSM-IV & DSM-IV-TR: Substance Dependence*. Dostopno na <http://www.behavenet.com/capsules/disorders/subdep.htm> (17. september 2007).
- 4.) Appel, Judy in Skyla Olds (2002): *Terrorism and Drugs: What's the Real Connection?* Dostopno na <http://www.alternet.org/drugreporter/12455/> (17. september 2007).
- 5.) Bailey, Ronald (2003): *The Agony Of Ecstasy Research: Science Gets Recruited in the Drug War*. Dostopno na <http://www.maps.org/mdma/reason120303.html> (17. september 2007).
- 6.) BBC NEWS (2005): *Italian river 'full of cocaine'*. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4746787.stm> (17. september 2007).
- 7.) Becker, Markus (2005): *Mountains of Coke along the Rhine*. Dostopno na <http://www.spiegel.de/international/0,1518,384456,00.html> (17. september 2007).
- 8.) Berkowitz, Bill (2002): *Bombs and Speed Kill in Afghanistan*. Dostopno na <http://www.alternet.org/story/13791/> (17. september 2007).
- 9.) Brown, Dave CAPT MC USN (2000): *Performance Maintenance During Continuous Flight Operations: A Guide For Flight Surgeons*. Dostopno na <http://www.safetycenter.navy.mil/aviation/aeromedical/performancemanual.htm> (17. september 2007).
- 10.) Canadian Senate Special Committee on Illegal Drugs (2002). *Chapter 19: International Legal Environment: The three current conventions*. Dostopno na http://www.druglibrary.org/SCHAFFER/library/studies/canadasenate/vol3/chapter19_3_current_conventions.htm (17. september 2007).
- 11.) Carlson, Peter (2005): *Exhale, Stage Left: At 61, Longtime Marijuana Lobby Leader Keith Stroup Is Finally Leaving the Joint*. Dostopno na <http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A46033-2005Jan3?> (17. september 2007).
- 12.) Common Sense for Drug Policy (2001): *General McCaffrey Leaves The Field Of Battle*. Dostopno na <http://www.csdp.org/news/news/mccaffrey.htm> (17. september 2007).
- 13.) Common Sense for Drug Policy (2006): *ONDCP's Anti-Drug Media Campaign*. Dostopno na <http://www.drugwardistortions.org/distortion16.htm> (17. september 2007).
- 14.) Common Sense for Drug Policy (2006): *This advertisement appeared in the National Review, the New Republic, the Weekly Standard, The Nation, Reason Magazine and The Progressive in the fall of 2001*. Dostopno na <http://www.csdp.org/publicservice/narcofund.htm> (17. september 2007).
- 15.) DAP - Drug Awareness Project (2007): *Drug Information: Drugs Use*. Dostopno na

- http://www.dap.ie/dap_prof/facts_about_drugs_3drugsuse.htm (17. september 2007).
- 16.) Drug Policy Alliance – DPA (2005): *History of Prohibition*. Dostopno na <http://www.drugpolicy.org/communities/race/historyofpro/> (17. september 2007).
- 17.) DEA (1997a): *Think Drug use doesn't hurt anyone? Think twice*. Dostopno na <http://www.justthinktwice.com/costs/> (17. september 2007).
- 18.) DEA (1997b): *Drug Enforcement Administration*. Dostopno na <http://www.dea.gov> (17. september 2007).
- 19.) DEA (1997c): *JustThinkTwice*. Dostopno na <http://www.justthinktwice.com/> (17. september 2007).
- 20.) DEA (1997d): *DEA Mission statement*. Dostopno na <http://www.dea.gov/agency/mission.htm> (17. september 2007).
- 21.) DPNA (2005): *Drug Prevention Network of the Americas*. Dostopno na <http://www.dpna.org/index.html> (17. september 2007).
- 22.) DPNA (2005): *Statement on So Called Harm Reduction Policies*. Dostopno na <http://www.dpna.org/3harmreductionpolicy.htm> (17. september 2007).
- 23.) Drug Policy Alliance (2002). *Drug Treatment vs. Supply Side Measures*. Dostopno na <http://www.drugpolicy.org/library/factsheets/drugtreatmen/index.cfm> (17. september 2007).
- 24.) Drug Policy Alliance News (2003): *Independent Inquiry Demanded Into Ecstasy Study Debacle*. Dostopno na <http://www.maps.org/mdma/retraction/dpa092603.html> (17. september 2007).
- 25.) Drug Policy Alliance (2003): *'Fuzzy Math' in New ONDCP Report*. Dostopno na http://www.drugpolicy.org/news/02_12_03fuzzy.cfm (17. september 2007).
- 26.) EM:DEF (2003): *Illicit Drug Anti-Proliferation Act of 2003*. Dostopno na <http://www.emdef.org/s226> (17. september 2007).
- 27.) Erowid (2006a): *Alcohol Timeline*. Dostopno na http://www.erowid.org/chemicals/alcohol/alcohol_timeline.php (17. september 2007).
- 28.) Erowid (2006b): *MDMA Timeline*. Dostopno na http://www.erowid.org/chemicals/mdma/mdma_timeline.php (17. september 2007).
- 29.) Erowid (2006c): *Poppy & Opium Timeline*. Dostopno na http://www.erowid.org/chemicals/opiates/opiates_timeline.php (17. september 2007).
- 30.) Fay, Calvina (2005): *Statement on So-Called Harm Reduction Policies*. Dostopno na http://www.pushingback.com/archives/030105_2js.html (17. september 2007).
- 31.) Fazey, Cindy (2003): *The UN Drug Policies and the Prospect for Change*. Dostopno na http://www.fuoriluogo.it/arretrati/2003/apr_17_en.htm (17. september 2007).
- 32.) FDA (2006): *F.D.A Statement on Marijuana as Smoked Medicine*. Dostopno na <http://www.pushingback.com/archives/042106.html> (17. september 2007).
- 33.) Forbes, Daniel (2000a): *The drug war gravy train*. Dostopno na <http://archive.salon.com/news/feature/2000/03/31/magazines/index.html> (17. september 2007).
- 34.) Forbes, Daniel (2000b): *Prime Time Propaganda*. Dostopno na <http://dir.salon.com/story/news/feature/2000/01/13/drugs/index0.html> (17. september 2007).

- 2007).
- 35.) Forbes, Daniel (2000c): *Washington script doctors*. Dostopno na http://archive.salon.com/news/feature/2000/01/13/smart_guy/index.html (17. september 2007).
 - 36.) Forbes, Daniel (2000d): *Propaganda for dollars*. Dostopno na <http://archive.salon.com/news/feature/2000/01/14/payola/index.html> (17. september 2007).
 - 37.) Gelsey, Zara (2002): *Pricey Prime Time Propaganda*. Dostopno na <http://www.alternet.org/drugreporter/12327/> (17. september 2007).
 - 38.) Guggenheim, Ken (2001): *Delay In Naming Drug Policy Director Raises Concerns*. Dostopno na <http://www.mapinc.org/newscsd/v01/n564/a06.html> (17. september 2007).
 - 39.) Hawkes, Nigel (2005): *Where rivers run high on cocaine*. Dostopno na <http://www.timesonline.co.uk/article/0,,8122-1721874,00.html> (17. september 2007).
 - 40.) Herrer, Jack (2003a): *The Emperor Wears no Clothes: Chapter 4. The Last Days of Legal Cannabis*. Dostopno na <http://www.jackherer.com/chapter04.html> (17. september 2007).
 - 41.) Herrer, Jack (2003b): *The Emperor Wears no Clothes*. Dostopno na <http://www.jackherer.com/chapters.html> (17. september 2007).
 - 42.) Human Rights Watch (2001): *Reforming the Rockefeller Drug laws*. Dostopno na <http://www.hrw.org/campaigns/drugs/index.htm> (17. september 2007).
 - 43.) DrogArt konferenca (2005): *Tema: War on Drugs (WoD) – pomen?* Dostopno na <http://www.drogart.org/forum/index.php?showtopic=533460> (17. september 2007).
 - 44.) INL (2005): *Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs*. Dostopno na <http://www.state.gov/p/inl/> (17. september 2007).
 - 45.) INL (2005): *International Demand Reduction Initiatives*. Dostopno na <http://www.state.gov/p/inl/rls/fs/10647.htm> (17. september 2007).
 - 46.) Institute of Medicine (1999): *Marijuana and Medicine: Assessing the Science Bias*. Dostopno na <http://newton.nap.edu/html/marimed/> (17. september 2007).
 - 47.) Kalishman, Ariel (2003): *D.A.R.E. Fact Sheet*. Dostopno na <http://www.drugpolicy.org/library/factsheets/dare/index.cfm> (17. september 2007).
 - 48.) Lawton, Graham (2006): *All the pleasures of alcohol, with no downside*. Dostopno na <http://www.newscientist.com/article/mg19025474.100-all-the-pleasures-of-alcohol-with-no-downsides.html> (17. september 2007).
 - 49.) Leigh, Suzanne (2006): *Drinking Problem? Try Drugs*. Dostopno na <http://www.wired.com/news/technology/medtech/0,70682-0.html?> (17. september 2007).
 - 50.) Liet (2003): *Prispevek v temi: Oralno zaužívanje metamfetamina*. Dostopno na <http://www.drogart.org/forum/index.php?s=&showtopic=194589&view=findpost&p=259470> (17. september 2007).
 - 51.) Multidisciplinary Association for Psychedelic Studies – MAPS (2003): *Scientists Sharply Criticize Conclusions of New MDMA (Ecstasy) Report*. Dostopno na <http://www.maps.org/research/mdma/mdmapressrelease.html> (17. september 2007).
 - 52.) MAPS (2007): *MDMA Research News*. Dostopno na <http://www.maps.org/mdma/#news> (17. september 2007).

- 53.) Massing, Michael (2000): *The elephant in the room*. Dostopno na <http://archive.salon.com/health/feature/2000/02/22/massing/index.html> (17. september 2007).
- 54.) Massing, Michael in Robert Housman (2000): *U.S. drug policy: Are we doing the right thing? The White House responds to Michael Massing's critique of the war on drugs, and Massing replies*. Dostopno na http://archive.salon.com/health/feature/2000/04/05/drug_debate/index.html (17. september 2007).
- 55.) McCandless, David (2006): *The strange case of the man who took 40,000 ecstasy pills in nine years*. Dostopno na <http://www.guardian.co.uk/drugs/Story/0,,1746333,00.html> (17. september 2007).
- 56.) Mdma.net (2007): *Utopian Pharmacology: Mental Health in The Third Millennium - MDMA and Beyond*. Dostopno na <http://mdma.net/> (17. september 2007).
- 57.) Mediacampaign (2004): *National Youth Anti-Drug Media Campaign: Campaign Overview*. Dostopno na <http://mediacampaign.org/newsroom/factsheets/overview.html> (17. september 2007).
- 58.) MetroKC (2007): *Continuum of drug use and mental illness*. Dostopno na <http://www.metrokc.gov/health/apu/harmred/continuum.htm> (17. september 2007).
- 59.) Meyer, Patti (2003): *Student drug testing not effective in reducing drug use*. Dostopno na <http://www.monitoringthefuture.org/pressreleases/03testingpr.pdf> (17. september 2007).
- 60.) Mithoefer, Michael MD, Lisa Jerome PhD in Richard Doblin PhD (2002): *'MAPS' reply to the paper published in Science by George Ricaurte, et. al "Severe Dopaminergic Neurotoxicity in Primates After a Common Recreational Dose Regimen of MDMA ('Ecstasy')"*. Dostopno na http://www.maps.org/media/reply_to_gr.html (17. september 2007).
- 61.) Motluk, Alison (2005): *New drug offers jitter-free mental boost*. Dostopno na <http://www.newscientist.com/article.ns?id=dn7342&print=true> (17. september 2007).
- 62.) Marijuana Policy Project – MPP (2006): *MPP History*. Dostopno na <http://www.mpp.org/site/c.glKZLeMQIsG/b.1492881/k.C504/History.htm> (17. september 2007).
- 63.) Musto, David F MD (1998a): *The History Of Legislative Control Over Opium, Cocaine, And Their Derivatives*. Dostopno na <http://www.druglibrary.org/schaffer/History/ophs.htm> (17. september 2007).
- 64.) Musto, David F MD (1998b): *The History of the Marihuana Tax Act of 1937*. Dostopno na <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/history/mustomj1.html> (17. september 2007).
- 65.) NarcoTerror.org (2005): *Crime, Drug Prohibition, International Smuggling, Terrorism: Inevitable Convergences*. Dostopno na <http://www.narcoterror.org/> (17. september 2007).
- 66.) National Commission on Marihuana and Drug Abuse (1972): *History of Alcohol Prohibition*. Dostopno na <http://www.druglibrary.org/schaffer/LIBRARY/studies/nc/nc2a.htm> (17. september 2007).

- 67.) NDIC (2007): *About NDIC*. Dostopno na <http://www.usdoj.gov/ndic/about.htm> (17. september 2007).
- 68.) NIDA (2004): *NIDA's Revising Its Strategic Plan*. <http://www.nida.nih.gov/StrategicPlan/Index.html> (17. september 2007).
- 69.) NIDA (2007): *Donations to the National Institute on Drug Abuse*. Dostopno na <http://www.nida.nih.gov/about/Donations.html> (17. september 2007).
- 70.) ONDCP (2003): *About ONDCP*. Dostopno na <http://whitehousedrugpolicy.gov/about/index.html>. (17. september 2007).
- 71.) ONDCP (2007a): *PushingBack: Making The Drug Problem Smaller*. Dostopno na <http://www.pushingback.com> (17. september 2007).
- 72.) ONDCP (2007b): *About ONDCP: Enabling Legislation*. Dostopno na <http://www.whitehousedrugpolicy.gov/about/legislation.html> (17. september 2007).
- 73.) ONDCP (2007c): *Office of National Drug Control Policy*. Dostopno na <http://www.whitehousedrugpolicy.gov/> (17. september 2007).
- 74.) ONDCP (2007d): *John P. Walters: Director of the White House Office of National Drug Control Policy*. Dostopno na http://whitehousedrugpolicy.gov/about/director_bio.html (17. september 2007).
- 75.) PBS Frontline (2007a): *DrugWars: Interview with Dr. Jerome Jaffe*. Dostopno na <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/jaffe.html> (17. september 2007).
- 76.) PBS Frontline (2007b): *DrugWars: Interview with Dr. Robert DuPont*. Dostopno na <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/dupont.html> (17. september 2007).
- 77.) PBS Frontline (2007c): *DrugWars: Interview with Peter Bourne*. Dostopno na <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/bourne.html> (17. september 2007).
- 78.) Research Advisory Panel (1989): *Cannabis Therapeutic Research Program: Report to the California Legislature*. Dostopno na <http://www.druglibrary.org/schaffer/hemp/medical/ctptoc.htm> (17. september 2007).
- 79.) Ricaurte, George, Jie Yuan, George Hatzidimitriou, Branden Cord in Una McCann (2002): *Severe Dopaminergic Neurotoxicity in Primates After a Common Recreational Dose Regimen of MDMA ('Ecstasy')*. Dostopno na <http://mdma.net/toxicity/ricaurte.html> (17. september 2007).
- 80.) SAGE Journals Online (2006): 20(3). Dostopno na <http://jop.sagepub.com/content/vol20/issue3/> (17. september 2007).
- 81.) SAMHSA (2007): *Agency Overview*. Dostopno na http://www.samhsa.gov/Menu/Level2_about.aspx (17. september 2007).
- 82.) Sande, Matej (2004): *Predavanja pri predmetu Izbrani odklonski pojavi - prosojnica 18*. Dostopno na <http://www.socped.org/uploads/files/predavanja1.pdf> (17. september 2007).

- 83.) Stoker, Peter (2001): *The History of Harm Reduction*. Dostopno na <http://www.dpna.org/drugissues/harmreduction.htm> (17. september 2007).
- 84.) Teslik, Lee Hudson (2006): *The Forgotten Drug War*. Dostopno na http://www.cfr.org/publication/10373/#Online_Library_The_Forgotten (17. september 2007).
- 85.) Thompson, Damon (2001): *Overweight And Obesity Threaten U.S. Health Gains*. News Release. Dostopno na http://surgeongeneral.gov/news/pressreleases/pr_obesity.htm (17. september 2007).
- 86.) Thornton, Mark (1991): *Alcohol Prohibition Was a Failure*. Dostopno na <http://www.druglibrary.org/schaffer/alcohol/pa-157.html> (17. september 2007).
- 87.) Turque, Bill (2006): *Sewage Tested for Signs of Cocaine*. Dostopno na <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/26/AR2006032600880.html> (17. september 2007).
- 88.) U.S. Congress (2007): *Title 21 - Food and Drugs: Chapter 13 - Drug Abuse Prevention and Control*. Dostopno na <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/csa.html> (17. september 2007).
- 89.) UNODC – United Nations Office of Drugs & Crime (2007): *Drugs of Abuse - the Facts*. Dostopno na http://www.unodc.org/unodc/en/drug_demand_abuse.html (17. september 2007).
- 90.) WCTU (2007): *Woman's Christian Temperance Union (WCTU) - Early History*. Dostopno na <http://www.wctu.org/earlyhistory.html> (17. september 2007).
- 91.) Whitebread, Charles (1995): *The History of the Non-Medical Use of Drugs in the United States*. Dostopno na <http://www.druglibrary.org/schaffer/history/whiteb1.htm> (17. september 2007).
- 92.) WHO – World Health Organization (2007a): *The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders: Clinical descriptions and diagnostic guidelines*. Dostopno na http://www.who.int/entity/substance_abuse/terminology/ICD10ClinicalDiagnosis.pdf (17. september 2007).
- 93.) WHO – World Health Organization (2007b): *Psychoactive substances*. http://www.who.int/substance_abuse/terminology/psychoactive_substances/en/index.html (17. september 2007).
- 94.) Wikipedia (2007a): *List of Entheogens*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Entheogens (17. september 2007).
- 95.) Wikipedia (2007b): *Human rights*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Human_rights (17. september 2007).
- 96.) Wikipedia (2007c): *Harry J. Anslinger*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_J._Anslinger (17. september 2007).
- 97.) Wikipedia (2007d): *Universal Declaration of Human Rights*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Declaration_of_Human_Rights (17. september 2007).
- 98.) Wikipedia (2007e): *Single Convention on Narcotic Drugs*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Single_convention_on_narcotic_drugs (17. september 2007).
- 99.) Zor, Igor (2004): *Urinski testi v praksi*. Dostopno na <http://www.drogart.org/index.php?menu=18&content=282> (17. september 2007).